

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Piława na lata 2024-2033

Opracowanie:

Urząd Miasta i Gminy Pilawa

we współpracy z Wielkopolską Akademią Nauki i Rozwoju Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Spółka komandytowa oraz Krajowym Instytutem Jakości.

Strategię Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033 opracowano w oparciu o analizę materiałów źródłowych (aktualnych dokumentów planistycznych i sprawozdań) Urzędu Miasta i Gminy Pilawa i gminnych jednostek organizacyjnych, dane statystyczne ujęte w formie wskaźników, wykresów i tabel porównawczych oraz informacje pozyskane w procesie partycypacji społecznej.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033 zawiera najaktualniejsze dane w momencie opracowywania niniejszego dokumentu, a więc dane według stanu na 31 grudnia 2022 roku (o ile nie zaznaczono inaczej).

 Wielkopolska Akademia
Nauki i Rozwoju

 KRAJOWY
INSTYTUT
JAKOŚCI

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	7
CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU MIASTA I GMINY PILAWA	9
1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej.....	10
2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej.....	12
3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej	14
4. Jakość życia w Mieście i Gminie – wyniki badań ankietowych.....	17
4.1. Ocena sytuacji Gminy	17
4.2. Pożądane priorytety rozwojowe	22
5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej	25
CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU MIASTA I GMINY PILAWA	29
1. Misja i wizja	30
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.....	32
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Miasta i Gminy Pilawa oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Mieście i Gminie	44
4. Spójność kierunków rozwoju Miasta i Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.	60
6. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	66
7. Ramy finansowe i źródła finansowania	69
ZAŁĄCZNIKI	71
Załącznik 1: Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Miasta i Gminy Pilawa	72
Załącznik 2: Wzór ankiet.....	72
Załącznik 3: Tabela ewaluacyjna	133

WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033 stanowi kluczowe narzędzie długofalowego zarządzania gminą. Dokument ten wytycza strategiczne kierunki rozwoju Miasta i Gminy do roku 2033, co pozwoli na zapewnienie ciągłości działań władz lokalnych, niezależnie od zmieniającej się sytuacji politycznej. Strategia umożliwi również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: zasoby ludzkie, środowisko przyrodnicze i kulturowe, infrastruktura czy finanse. Ponadto dokument ten stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033 stanowi najważniejszy dokument służący kreowaniu rozwoju lokalnego. Zachowuje wymaganą spójność z pozostałymi opracowaniami strategicznymi czy planistycznymi obowiązującymi w Mieście i Gminie Pilawa oraz z dokumentami szczebla:

- ponadlokalnego – Strategia rozwoju powiatu garwolińskiego na lata 2015-2030;
- regionalnego – Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze;
- krajowego – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

Zachowanie spójności dokumentów strategicznych na różnych poziomach administracyjnych warunkuje zbieżność ukierunkowanych działań podejmowanych na rzecz rozwoju jednostki z uwzględnieniem jej otoczenia regionalnego oraz kluczowych powiązań rangi krajowej.

Ponadto, Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033 będzie wyznaczać ramy dla tworzenia planów i programów lokalnych, które będą realizowane w okresie jej obowiązywania. Efektem tego będą zawarte wytyczne i punkty odniesienia dla inicjatyw podejmowanych oddolnie w Mieście i Gminie Pilawa, a zmierzających do wspierania rozwoju jednostki w latach 2024-2033.

Poniższe opracowanie powstało na podstawie aktualnie obowiązujących dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Podstawowym aktem prawnym regulującym działania związane z przygotowaniem Strategii była ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Diagnoza strategiczna została wzbogacona o wnioski z przeprowadzonego badania ankietowego, którego celem była analiza spostrzeżeń i bieżących potrzeb mieszkańców. Diagnoza pogłębiona stanowi załącznik nr 1 do Strategii.

Prace nad Strategią zainicjowała Burmistrz Miasta i Gminy Pilawa w grudniu 2023 roku, podejmując decyzję o przystąpieniu do opracowywania dokumentu. Kolejnym krokiem było podjęcie uchwały nr LXXIV.493.2023 Rady Miejskiej w Pilawie z dnia 14 grudnia 2023 r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033, w tym trybu konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Ważnym elementem w pracach nad Strategią była partycypacja społeczna. Proces tworzenia Strategii poprzedzono analizą sytuacji społeczno-gospodarczej Miasta i Gminy. Analiza pogłębiona została o wnioski z przeprowadzonego badania ankietowego oraz podczas spotkań z Zespołem Strategicznym, mieszkańcami i interesariuszami Gminy, przeprowadzonych w formie warsztatów strategicznych. Na spotkania zaproszeni zostali pracownicy Urzędu Miasta i Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych (szkół, przedszkoli, Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury), radni, sołtysi, przedsiębiorcy prowadzący swoją działalność na terenie Miasta i Gminy, lokalni działacze oraz członkowie organizacji pozarządowych działających w Mieście i Gminie Pilawa. Podczas warsztatów pracowano nad wyznaczonymi wcześniej obszarami problemowymi. Ze zdiagnozowanych obszarów problemowych wynikają cele strategiczne, które podzielone są na cele operacyjne. Dla celów strategicznych wyznaczone zostały zadania i działania, których realizacja wpłynie na osiągnięcie postawionych celów. Ponadto w trakcie warsztatów wypracowano misję oraz wizję Miasta i Gminy Pilawa. Poniżej przedstawiono poszczególne etapy procesu prac nad Strategią.

Dokument powstał przy wsparciu ekspertów z Wielkopolskiej Akademii Nauki i Rozwoju z Poznania, w składzie:

- **Irma Kuznetsova**, Dyrektor Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- **Iwona Nowacka**, Zastępca Dyrektora Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- **Joanna Mucha**, Specjalistka ds. Strategii i rozwoju lokalnego – koordynatorka projektu.

Obok przedstawiono poszczególne etapy procesu prac nad Strategią.

Spotkanie robocze z kierownictwem Urzędu - 06.11.2023 r.

Określenie szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii

Badanie ankietowe – 15.11 - 31.12.2023 r.

Analiza dokumentów

Powołanie Zespołu ds. Strategii

Diagnoza potencjału

Wyznaczenie obszarów problemowych

Warsztaty strategiczne (opracowanie misji, wizji, celów i działań strategicznych) - 6-7.02.2024 r.

Projekt dokumentu

Konsultacje społeczne

Spotkanie konsultacyjne

Opinia Zarządu Województwa Mazowieckiego

Uchwalenie Strategii

Wdrażanie Strategii

The coat of arms of Piława is a shield with a light blue background and a yellow cross. The cross has a slightly flared top and bottom. The shield is centered on the page.

**CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA
ROZWOJU MIASTA I GMINY
PIŁAWA**

1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Miasto i Gmina Pilawa jest gminą miejsko-wiejską zlokalizowaną w północno-zachodniej części powiatu garwolińskiego, w południowo-wschodniej części województwa mazowieckiego. Całkowita powierzchnia Miasta i Gminy wynosi 77,1 km², z czego 6,62 km² zajmuje Miasto Pilawa. Miasto i Gmina zamieszkiwane były w 2022 r. według danych GUS przez 10 543 osoby, z czego 4 421 osób zamieszkiwało miasto (niespełna 42% ogółu mieszkańców Miasta i Gminy). Gęstość zaludnienia wyniosła tym samym 136,7 os./km², przy czym wskaźnik ten był wyższy dla obszaru miejskiego (prawie 668 os./km²), jednocześnie obniżając się na obszarach wiejskich do poziomu niespełna 87 os./km².

Miasto i Gmina Pilawa zaliczane jest do gmin miejsko-wiejskich o umiarkowanej funkcji rolniczej. W strukturze użytkowania gruntów przeważają użytki rolne, które stanowią 50,9%, natomiast lasy zajmują 38,6% ogółu powierzchni. Miasto i Gmina Pilawa według typów krajobrazów naturalnych zaliczane jest do krajobrazu nizin peryglacialnych równinnych i falistych. Na terenie Miasta i Gminy występują obszarowe formy ochrony przyrody, wśród których wyszczególnić należy: Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu, rezerwat przyrody „Rogalec”, 23 użytki ekologiczne i 10 pomników przyrody ożywionej.

Sieć osadniczą jednostki samorządu terytorialnego tworzy miasto Pilawa oraz 11 sołectw: Goćław, Jażwiny, Kalonka, Lipówki, Łucznicza, Niesadna, Niesadna Przecinka, Puznówka, Trąbki, Wygoda i Żelazna.

Miasto i Gmina Pilawa odznacza się dobrą dostępnością komunikacyjną, mimo iż położona jest poza granicami Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Warszawy. Przebiegająca przez Gminę Pilawa droga ekspresowa S17 pozwala jej mieszkańcom odbyć podróż do ośrodka wojewódzkiego pełniącego jednocześnie rolę miasta stołecznego – Warszawy w czasie 50 minut. Ponadto, przebieg nowo wybudowanej trasy ekspresowej S17 (trasy od strony wschodniej miasta Pilawy), spowodował odciążenie ruchu na drodze wojewódzkiej nr 805, co pozwala na częściowe omijanie śródmieścia przez ruch tranzytowy. Trasa S17 biegnąca w kierunkach północ-południe krzyżuje się na terenie Miasta i Gminy z drogą wojewódzką nr 805 tworząc szkielet układu komunikacyjnego. Droga wojewódzka nr 805 biegnie w kierunkach wschód-zachód, przebiegając przez centrum miasta Pilawa. Niemniej, ze względu na brak obwodnicy od strony południowej miasta, ruch tranzytowy odbywający się w kierunku zachodnim lub wschodnim przemieszcza się przez centrum, przyczyniając się do tworzenia licznych zatorów drogowych.

Należy podkreślić, iż Miasto i Gmina Pilawa stanowi istotny węzeł kolejowy, gdzie krzyżują się linie kolejowe nr 7 relacji Warszawa – Lublin – Dorohusk i nr 12 relacji Skierniewice – Łuków. Ponadto przez teren Miasta i Gminy biegnie również linia kolejowa nr 13 relacji Pilawa – Krusze. Jedyne dworzec kolejowy w Mieście i Gminie zlokalizowany jest w Pilawie, na szlaku Kolei Nadwiślańskiej. Rozwój kolejnictwa oraz budowa dworca na trasie Drogi Żelaznej przyczyniła się do rozwoju miasta Pilawa. Budynek dworca pochodzący z 1877 r. został poddany pracom konserwatorskim i modernizacyjnym. W Mieście i Gminie Pilawa zlokalizowane są ponadto 2 przystanki kolejowe: w Trąbkach i Jażwinach. Ze stacji w Pilawie kursują pociągi Kolei Mazowieckich oraz Polskich Kolei Państwowych realizując kilkadziesiąt połączeń dziennie, w tym kilkanaście do Warszawy. Podróż koleją do Warszawy zajmuje ok. 45 min.

Miasto i Gmina Pilawa zgodnie z przepisami, jest organizatorem transportu publicznego na swoim terenie, natomiast połączenie Miasta Pilawa z Miastem Garwolin Starostwo Powiatowe organizuje jako podmiot zobowiązany na mocy ustawy. . Zorganizowany transport zbiorowy obejmuje wszystkie sołectwa Gminy. Elementem integrującym różne formy transportu jest powstałe w 2022 r. Centrum Przesiadkowe, które zlokalizowane jest nieopodal dworca kolejowego w Pilawie. Ponadto, w ramach infrastruktury uzupełniającej obok Centrum powstał parking typu Park&Ride, umożliwiający szybką i łatwą

przesiadkę mieszkańców z indywidualnego na zbiorowy środek transportu. Integralność różnych systemów komunikacji stanowi niewątpliwie jedną z podstawowych zalet Miasta i Gminy Pilawa, dzięki któremu nie obserwuje się na jej terenie zjawiska wykluczenia komunikacyjnego.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Rozpatrując lokalną gospodarkę Miasta i Gminy Pilawa, należy brać pod uwagę jej miejsko-wiejski charakter. Tym samym, analizie poddano wszystkie sektory gospodarki: rolnictwo, przemysł oraz usługi. Wzięto pod uwagę poziom rozwoju gospodarczego w oparciu o liczbę podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie jednostki samorządu terytorialnego (uwzględniając zarówno działalność produkcyjną jak i usługową) oraz główne profile podejmowanej działalności rolniczej.

Miasto i Gmina Pilawa charakteryzuje się stosunkowo wysokim poziomem przedsiębiorczości, skupiając w swoich granicach 9,2% ogółu przedsiębiorstw z powiatu garwolińskiego. Wpływ na rozwój przedsiębiorczości ma przede wszystkim dogodna lokalizacja Miasta i Gminy, w odległości zaledwie ok. 50 km od Warszawy. Ponadto, przebieg drogi ekspresowej S17 wpływa na bardzo dobre skomunikowanie Miasta i Gminy, podnosząc jej atrakcyjność inwestycyjną. W oparciu o wskazane potencjały, planuje się utworzenie nowych stref inwestycyjnych w ciągu korytarza drogi ekspresowej S17.

W Mieście i Gminie Pilawa funkcjonuje 480 gospodarstw rolnych. Gospodarstwa te charakteryzują się rozdrobnioną strukturą własnościową wpływającą na ich niską dochodowość. W związku z tym, większość właścicieli gospodarskich podejmuje również inne formy zarobkowania. Dodatkowo, należy zwrócić uwagę na znaczny udział osób w wieku emerytalnym, które prowadzą działalność rolniczą. Świadczyć to może o niechęci osób młodych do przejmowania rodzinnych gospodarstw i podupadaniu lokalnej produkcji rolnej.

Warunkiem niezbędnym do rozwoju gospodarczego jednostki, ale również zapewnienia wysokiego poziomu życia jej mieszkańców jest rozwinięta infrastruktura sieciowa, z zakresu: wodociągów, kanalizacji, gazyfikacji, elektryfikacji oraz telekomunikacji. Miasto i Gmina Pilawa charakteryzuje się wyższym poziomem zwodociągowania oraz zgazyfikowania niż ma to miejsce w powiecie czy województwie. W zakresie dostępu do sieci kanalizacyjnej, jest on nieznacznie niższy niż średnia wojewódzka. W Mieście i Gminie Pilawa dostrzega się potrzebę rozbudowy sieci kanalizacyjnej oraz bieżącej modernizacji sieci wodociągowej. W ramach dalszych prac przewiduje się również modernizację istniejących stacji uzdatniania wody oraz oczyszczalni ścieków oraz budowę nowej oczyszczalni w Goławiu. Ponadto, pomimo zrzeszenia w ramach Rejonowego Związku Spółek Wodnych w Garwolinie, widoczne są problemy w zakresie utrzymania i konserwacji urządzeń melioracji szczegółowej. W tym zakresie należy jednak również wziąć pod uwagę kwestie własnościowe, bowiem elementy sieci melioracyjnej często stanowią własność prywatną. W celu poprawy stanu infrastruktury melioracji szczegółowej, ale również ogólnej troski o środowisko przyrodnicze widzi się konieczność kontynuacji i rozszerzenia zakresu prowadzonej edukacji ekologicznej. Ponadto, w przypadku Miasta Pilawa widzi się potrzebę rozwijania systemów małej retencji, zarówno w przestrzeniach publicznych, ale również promowania rozwiązań z tego zakresu wśród mieszkańców.

W Mieście i Gminie Pilawa źródła ciepła wykorzystujące odnawialne źródła energii stanowią 6% ogółu. Według prowadzonej przez Miasto i Gminę ewidencji, ok. 40% źródeł ciepła wciąż opalanych jest węglem kamiennym. Drugim najbardziej powszechnym paliwem opalowym jest z kolei biomasa, w tym drewno. W Mieście i Gminie Pilawa na terenie miejscowości Pilawa, Lipówki oraz Puznówka zlokalizowane są farmy fotowoltaiczne o łącznej mocy instalacji 7 000 kW. Została również wydana decyzja środowiskowa dla lokalizacji kolejnej farmy, tym razem w miejscowości Jażwiny o mocy 3 MW. Kolejnym planowanym przedsięwzięciem z zakresu rozwoju OZE jest budowa farmy fotowoltaicznej o mocy do 2 MW na zrekultywowanym składowisku odpadów w Pilawie. Należy podkreślić, iż stopniowo wydawanych jest coraz więcej decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dotyczących decyzji na instalacje OZE w postaci elektrowni słonecznych. Dostrzega się również potrzebę prowadzenia dalszych prac związanych z termomodernizacją i wymianą starych źródeł ciepła na ekologiczne w budynkach użyteczności publicznej, co wydatnie wpłynie na ich efektywność energetyczną oraz emisyjność.

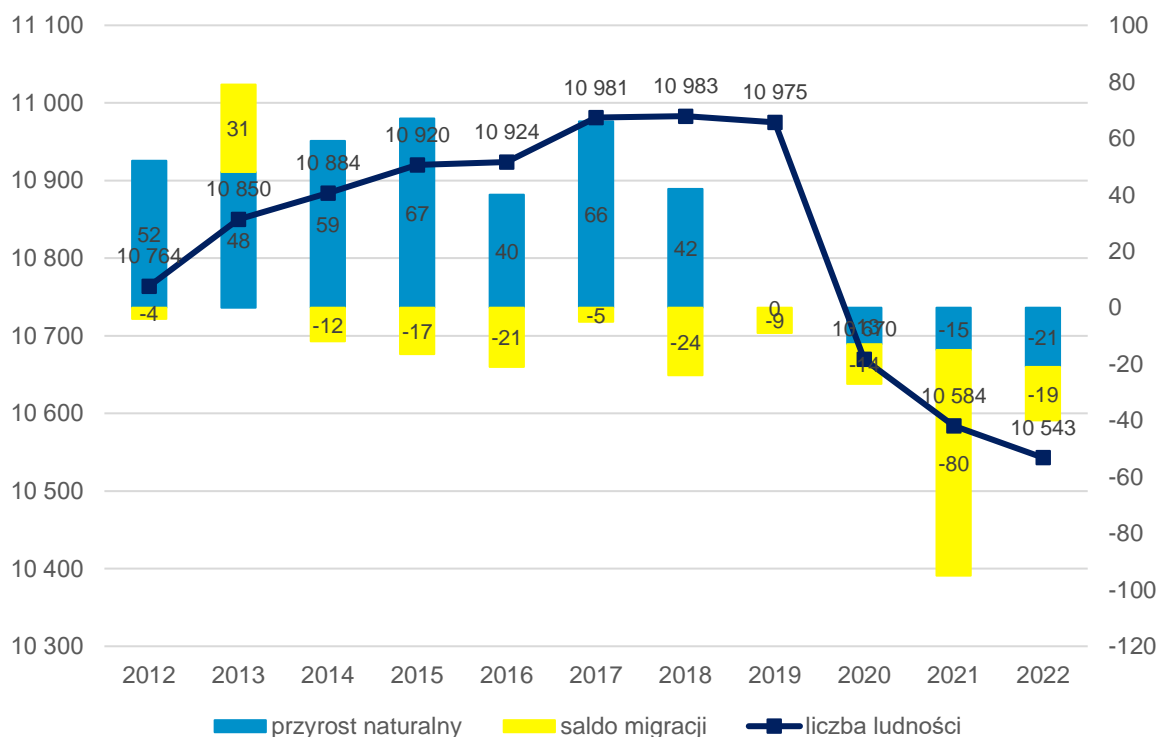
Miasto i Gmina Pilawa w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi współpracuje z podmiotem prywatnym, odpowiedzialnym również za prowadzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komu-

nalnych. Pilawski PSZOK nie posiada jednak pełnego zaplecza ani wyposażenia niezbędnego do spełniania swoich zadań. Tym samym, wskazuje się na potrzebę jego rozbudowy, modernizacji i doposażenia, które umożliwią odbiór i gromadzenie odpadów w sposób bezpieczny dla pracowników i środowiska naturalnego. Warto podkreślić, iż na terenie Miasta i Gminy Pilawa od 2021 roku obserwuje się spadek łącznej ilości zbieranych odpadów komunalnych. Ponadto, rośnie udział odpadów segregowanych, a ponad 48% odpadów komunalnych jest przygotowywanych do ponownego użycia lub recyklingu. Widzi się jednak potrzebę prowadzenia dalszej edukacji ekologicznej w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami, obejmującej nie tylko dzieci i młodzież, ale również dorosłych i seniorów.

3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Kapitałem społecznym każdej jednostki są jej mieszkańcy i to do nich skierowany jest jej rozwój, rozumiany jako chęć zapewnienia możliwie jak najlepszych warunków do życia, możliwości rozwoju osobistego i społecznego, w tym poprzez dostęp do wysokiej jakości edukacji i kultury, a także aktywności czasu wolnego. W Mieście i Gminie Pilawa obserwuje się jednak niekorzystne trendy demograficzne, bowiem od 2018 roku nieprzerwanie spada liczba ludności, a od 2019 roku nie odnotowano dodatniego poziomu przyrostu naturalnego ani salda migracji. Saldo migracji niemalże w całym analizowanym okresie utrzymywało się na poziomie ujemnym (wyjątek stanowi rok 2013). Oznacza to, iż więcej osób emigrowało z Miasta i Gminy niż się w niej osiedlało. W przypadku przyrostu naturalnego do 2018 roku przyjmował on wartości dodatnie kompensując ubytek ludności związany z emigracją mieszkańców. Dzięki temu, w latach 2012-2018 co roku wzrastała liczba ludności Miasta i Gminy. Gdy w 2019 roku przyrost naturalny przyjął wartość równą „0”, odnotowano pierwszy, nieznaczny spadek liczby mieszkańców (łącznie o 8 osób w skali roku). Kolejne lata przyniosły jednak dalszy spadek poziomu przyrostu naturalnego, który wiązał się z gwałtownym spadkiem liczby mieszkańców. Od roku 2018 do 2022 liczba mieszkańców spadła o 440 osób (ponad 4% ogółu ludności).

Ryc. 1. Zmiana liczby ludności w Mieście i Gminie Pilawa w latach 2012-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Mieście i Gminie Pilawa ponadto zaobserwowano zwiększający się udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej strukturze społecznej, co wiąże się ze spadającym udziałem osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym do ludności w wieku produkcyjnym (współczynnik obciążenia senioralnego) w 2022 roku wyniósł 24,4%. W Mieście i Gminie Pilawa obserwuje się również zmniejszający się udział ludności w wieku 25-34 lat, a więc osób odpowiedzialnych za główne działania rozwojowe i innowacyjne. Dodatkowo, w przedziale wiekowym 15-34 lata obserwuje się niski współczynnik feminizacji, wynoszący niespełna 88 osób. Tym samym, można wnioskować o emigracji głównie młodych kobiet z terenu Miasta i Gminy. Utrzymująca się przewaga liczebna mężczyzn we wskazanym przedziale wiekowym będzie skutkowałą dalszym obniżaniem

poziomu dzietności. To z kolei będzie determinowało przyspieszenie procesu starzenia się społeczeństwa, który może doprowadzić do braku zastępowalności pokoleń na rynku pracy. Zachodzące w Mieście i Gminie Pilawa zmiany demograficzne należy zatem ocenić jako niekorzystne.

Zachodzące zmiany demograficzne są przyczynkiem do podejmowania wielu działań zaradczych, a także przystosowawczych, umożliwiających dalsze zaspokajanie bieżących potrzeb społecznych mieszkańców. Miasto i Gmina Pilawa jest nastawione na rozwijanie oferty usług społecznych i kulturalnych, ale również usług senioralnych, na które w latach kolejnych może być wyższe niż obecnie zapotrzebowanie.

W Mieście i Gminie Pilawa zapewniona jest opieka nad dziećmi do 3 roku życia, dzięki funkcjonującemu Żłobkowi Samorządowemu, oferującemu 60 miejsc opieki. Dzieci powyżej 3 roku życia pozostają pod opieką Przedszkola Samorządowego im. Misia Uszatka w Pilawie lub oddziałów przedszkolnych funkcjonujących przy trzech szkołach podstawowych w Trąbkach, Puznówce i Goławiu. Opieką przedszkolną objętych było 562 dzieci w 25 oddziałach. Poziom upowszechnienia opieki przedszkolnej w Mieście i Gminie Pilawa w 2022 r. wyniósł 98%, co wskazuje na brak potrzeby tworzenia dodatkowych miejsc. Niemniej, należy wciąż dokładać wszelkich starań, aby gwarantować dzieciom najwyższej jakości opiekę, w bezpiecznym i sprzyjającym rozwojowi otoczeniu.

Cztery szkoły podstawowe na terenie Miasta i Gminy kształciły łącznie w roku szkolnym 2022/2023 1076 uczniów. Uczęszczali oni łącznie do 55 oddziałów. Największą placówką jest Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Pilawie, do której uczęszcza ok. 600 uczniów. Pozostałe placówki zlokalizowane są w Trąbkach, Puznówce i Goławiu. Choć stan bazy dydaktycznej w poszczególnych placówkach różni się od siebie, generalnie należy podkreślić iż są one dość dobrze wyposażone. Każda ze szkół objęta jest monitoringiem szkolnym oraz dysponuje komputerami przeznaczonymi do użytku uczniów i projektorami multimedialnymi. W każdej ze szkół uczniowie mają również zapewnioną opiekę w ramach prowadzonej świetlicy szkolnej oraz wsparcie psychologa. Niemniej, szkoły w Mieście i Gminie Pilawa wymagają doposażenia. W szkole w Pilawie remontu wymaga infrastruktura sportowa, potrzeba również większej liczby szafek uczniowskich, aby każdy uczeń mógł z nich korzystać. W szkole w Puznówce remontu wymaga sala sportowa. Placówka w Goławiu jest najslabiej wyposażoną szkołą, w której brakuje infrastruktury sportowej oraz towarzyszącej (w tym parkingu dla rodziców), a także gabinetu pielęgniarki czy pracowni językowych. We wszystkich placówkach są również obecne bariery architektoniczne, które w zróżnicowanym stopniu wpływają na stopień ich dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami. W poszczególnych placówkach obserwuje się zróżnicowany poziom nauczania. Najslabsze wyniki w nauce (zbadane na podstawie wyników egzaminu ósmoklasisty) osiągają uczniowie placówki w Goławiu. Najwyższe wyniki osiągają z kolei uczniowie szkoły w Pilawie oraz w Trąbkach. Widoczne są również rozbieżności w zakresie nauki języka angielskiego, gdzie wyższy poziom prezentują uczniowie placówki miejskiej. W zestawieniu ze średnimi wynikami osiąganymi przez uczniów z całego powiatu garwolińskiego, uczniowie szkół w Mieście i Gminie Pilawa uzyskują zdecydowanie lepsze wyniki. Wśród dalszych potrzeb edukacyjnych wyszczególnić jednak należy m.in.: zapewnienie szerokiej oferty bezpłatnych zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży, wsparcie uczniów szczególnie uzdolnionych jak i tych z trudnościami w nauce, stałe podnoszenie kwalifikacji kadry nauczycielskiej oraz rozszerzanie dostępu do wsparcia psychologicznego i z zakresu pedagogiki specjalnej (np. logopeda, terapeuta).

Głównym podmiotem realizującym zadania z zakresu kultury, sportu i rekreacji w Mieście i Gminie Pilawa jest Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, przy którym działa również Biblioteka Publiczna. Filia biblioteczna zlokalizowana jest także w Trąbkach, Puznówce i Goławiu. MGOK podejmuje aktywne działania na rzecz rozwijania kultury, poprzez organizację wielu wydarzeń, spotkań, warsztatów, czy zajęć. MGOK ze względu na swoją lokalizację przyciąga jednak głównie uczestników z terenu miasta. Podległe MGOK pozostają również świetlice wiejskie w miejscowościach: Trąbki, Łucznicza, Jażwiny, Wygoda, Żelazna, Kalonka i Niesadna. Stanowią one mniejsze centra aktywności społecznej. W zakresie rozwoju działalności kulturalnej w Mieście i Gminie Pilawa dostrzega się jednak potrzebę rozszerzania sieci jednostek kultury, w tym poprzez budowę Domu Kultury w Trąbkach. Zakłada się, iż

będzie to miejsce wiążące działalność kulturalną z powiązaniem regionalnymi, w tym miejscową hutą szkła.

W Mieście i Gminie Pilawa niestety nie prowadzi aktywnej działalności zbyt wiele organizacji pozarządowych. Aktywność społeczna mieszkańców jest niska, co w dłuższej perspektywie czasowej będzie wpływać na możliwości rozwojowe Miasta i Gminy. Niemniej jednak, wyróżnić można kluby sportowe, koła gospodyń wiejskich oraz ochotnicze straże pożarne. Aktywnie działają również wspierane przez MGOK dwie orkiestry dęte: w Pilawie i Trąbkach. Podmiotem czynnie zaangażowanym w aktywizację społeczną, ale również wspierający i podtrzymujący lokalną kulturę, tradycję i rzemiosło jest Akademia Łuczniczka. Jest to stowarzyszenie oferujące szereg zajęć płatnych jak i bezpłatnych z zakresu rzemiosła artystycznego. Organizacja wydaje również publikacje dotyczące regionalnych tradycji, zwyczajów i bieżących działań. Udostępniana jest również przestrzeń wystawiennicza, która umożliwia organizację wystaw sztuki przez stowarzyszenie.

Głównym podmiotem świadczącym usługi społeczne w Mieście i Gminie Pilawa jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w Pilawie jest niższa niż w powiecie czy województwie. Z usług MGOPS korzysta ok. 2% mieszkańców Miasta i Gminy. Ośrodek jednak budzi negatywne skojarzenia wśród mieszkańców, przez co obniżone jest zainteresowanie jego usługami. Celem zmiany percepcji społecznej oraz rozszerzenia oferty usług głównie w zakresie: usług senioralnych, usług rehabilitacyjnych i wsparcia dzieci z rodzin ubogich i patologicznych planowane jest przekształcenie MGOPS w Centrum Usług Społecznych.

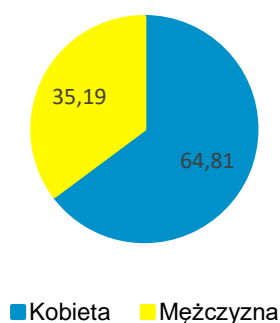

4. Jakość życia w Mieście i Gminie – wyniki badań ankietowych

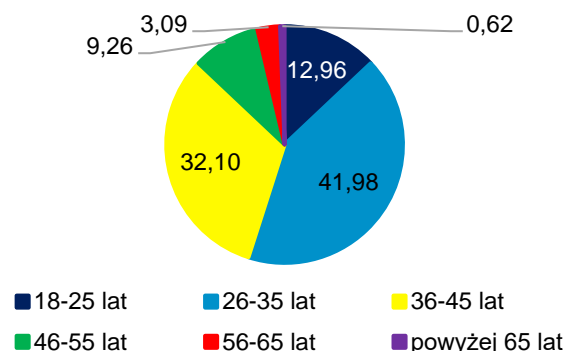
Na potrzeby diagnozy stanu społeczno-gospodarczego Miasta i Gminy Pilawa przeprowadzone zostało badanie ankietowe wśród mieszkańców w formie kwestionariusza dostępnego on-line. Podstawowym celem badania było zapoznanie się z opinią mieszkańców dotyczącą ogólnego poziomu jakości życia w Mieście i Gminie, zdiagnozowanie bieżących potrzeb lokalnej społeczności oraz określenie priorytetów rozwojowych na najbliższe lata. Badanie zostało przeprowadzone w dniach od 15 listopada do 31 grudnia 2023 roku (łącznie przez 46 dni).

Osoby biorące udział w badaniu odpowiadały na pytania z zakresu społeczeństwa, gospodarki, przestrzeni i środowiska, infrastruktury technicznej, turystyki i rekreacji oraz edukacji i kultury. Zgromadzono 162 odpowiedzi. Większość respondentów stanowiły kobiety (niespełna 65%), w przedziałach wiekowych 26-35 lat (prawie 42% wszystkich respondentów) oraz 36-45 lat (nieco ponad 32% wszystkich respondentów). W badaniu mogły wziąć udział również osoby nieletnie (nie wpłynęła żadna odpowiedź od osoby poniżej 18 roku życia). Ponad 80% ankietowanych to osoby pracujące. Zdecydowana większość osób biorących udział w badaniu zamieszkuje na terenie Miasta i Gminy Pilawa (niespełna 97%). Szczegółowe dane określające profil osób ankietowanych przedstawiają poniższe wykresy.

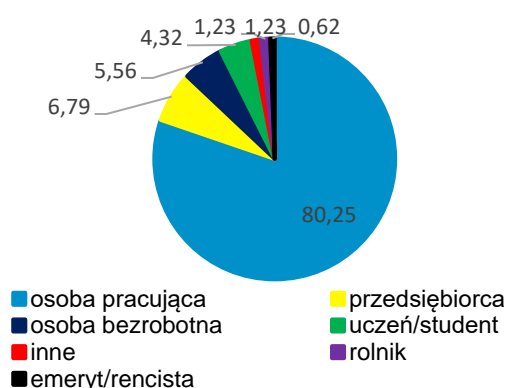
Ryc. 2 Struktura płci ankietowanych

Ryc. 3 Struktura wieku ankietowanych

Ryc. 4 Ankietowani według zatrudnienia

Ryc. 5 Ankietowani według miejsca zamieszkania

4.1. Ocena sytuacji Gminy

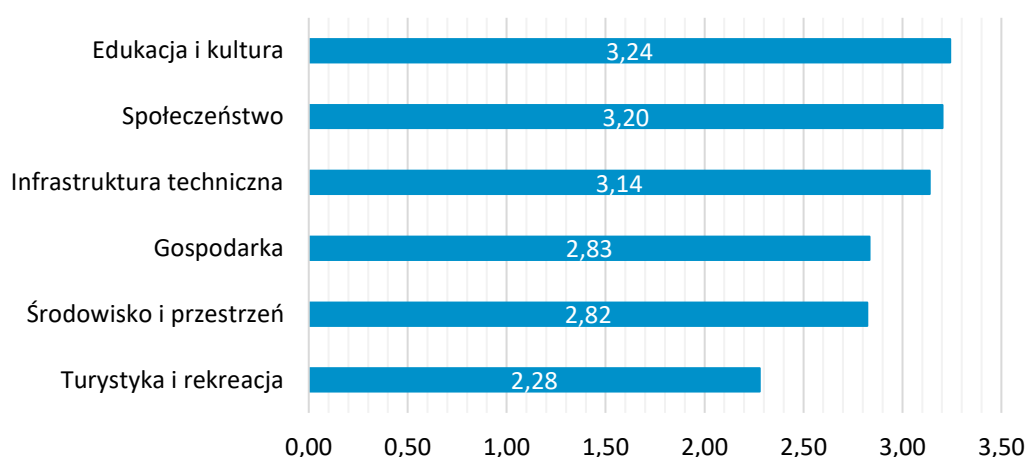
W Mieście i Gminie Pilawa w skali od 0 do 5, gdzie:

- 0 – oznacza „nie mam zdania”,

- 1 – oznacza „bardzo źle”,
- 2 – oznacza „źle”,
- 3 – oznacza „dostatecznie/zadowolająco/neutralnie”,
- 4 – oznacza „dobrze”,
- 5 – oznacza „bardzo dobrze”,

Mieszkańcy **najkorzystniej** oceniają działania w zakresie **edukacji i kultury** – średnia ocen dla tego obszaru wyniosła 3,24. Z kolei **najmniej korzystnie** oceniony został sektor **turystyki i rekreacji**, który uzyskał średnią ocen wynoszącą 2,28. Średni wynik Miasta i Gminy dla wszystkich kategorii wyniósł 2,92, co oznacza, iż ogólny poziom jakości życia został oceniony jako zadowolający.

Ryc. 6. Poziom rozwoju poszczególnych obszarów według ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Edukacja i kultura

Edukacja i kultura została obszarem najwyżej ocenionym przez respondentów w badaniu ankietowym. Najwyżej zostały ocenione aspekty związane z **dostępem do edukacji w szkołach podstawowych** na terenie Miasta i Gminy (średnia 4,16) oraz **dostępem do edukacji przedszkolnej** (4,03). Pozytywnie oceniono również jakość infrastruktury przedszkolnej i szkolnej na terenie Miasta i Gminy oraz jakość oferowanej edukacji. Niemniej, najniżej w obszarze edukacji i kultury oceniono **wsparcie dla uczniów zdolnych** (2,55) oraz **wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce** (2,41). Wśród niżej ocenionych elementów znalazła się również oferta dodatkowa oferowana przez szkoły na terenie Miasta i Gminy, a zatem funkcjonujące kółka zainteresowań czy organizowane zajęcia dodatkowe.

W zakresie działalności kulturalnej prowadzonej na terenie Miasta i Gminy, została ona oceniona przeciętnie. Stosunkowo dobrze oceniono działalność domu kultury i biblioteki (3,68), natomiast zdecydowanie słabiej działalność świetlic wiejskich (2,64). Ogólny dostęp do obiektów kulturalnych w Mieście i Gminie oceniony został neutralnie uzyskując średnią 3,03.

Tab. 1 Ocena poszczególnych aspektów w obszarze edukacji i kultury

Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych	4,16
Dostęp do edukacji przedszkolnej	4,03
Jakość infrastruktury przedszkolnej na terenie gminy	3,84
Jakość edukacji przedszkolnej w gminie	3,81
Działalność domu kultury i biblioteki	3,68
Jakość infrastruktury w szkołach podstawowych	3,64
Jakość edukacji w szkołach podstawowych w gminie	3,41

Dostęp do obiektów kulturalnych w gminie	3,03
Organizacja dowozu dzieci do szkół	3,03
Dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym dojazd)	2,94
Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w gminie	2,80
Działalność świetlic wiejskich	2,64
Dodatkowa oferta (kółka zainteresowań, dodatkowe zajęcia) w szkołach na terenie gminy	2,63
Wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach na terenie gminy	2,55
Wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach na terenie gminy	2,41

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Spółeczeństwo

W obszarze społeczeństwa ocenie respondentów poddawane były aspekty związane z usługami społecznymi, opiekuńczymi i zdrowotnymi. Najwyżej oceniono **jakość opieki żłobkowej na terenie Gminy** (3,99) oraz **jakość infrastruktury żłobkowej** (3,82). Zdecydowanie najniżej oceniono z kolei **dostęp do specjalistycznej opieki medycznej** (1,86). Stosunkowo nisko oceniono również skuteczność działania pomocy społecznej (2,74) oraz aktywność mieszkańców na rzecz Gminy (2,91). Wyniki badania ankietowego wskazują na dalszą potrzebę rozwijania usług w zakresie pomocy społecznej, w czym może pomóc proces przekształcenia Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Społecznych. Zwiększenie zakresu oferowanych usług, może wpłynąć pozytywnie zarówno na społeczny odbiór działalności pomocy społecznej jak i wpłynąć na skuteczność wykonywanych zadań.

Tab. 2 Ocena poszczególnych aspektów w obszarze społeczeństwa

Jakość opieki żłobkowej na terenie gminy	3,99
Jakość infrastruktury żłobkowej na terenie gminy	3,82
Zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy	3,45
Funkcjonalność budynków administracji publicznej	3,38
Dostęp do żłobków	3,38
Bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy	3,34
Wsparcie osób starszych oferowane przez gminę	3,22
Dostęp do podstawowej opieki medycznej	3,15
Aktywność mieszkańców na rzecz gminy	2,91
Skuteczność działania pomocy społecznej	2,74
Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej	1,86

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Infrastruktura techniczna

W następnym obszarze ocenie ankietowanych został poddany poziom rozwoju i stan infrastruktury technicznej, w tym infrastruktury sieciowej, sieci komunikacyjnej i dostępności cyfrowej. Najwyżej oceniono **jakość sieci gazowej** (3,58). Wysoko zostały ocenione aspekty związane z dostępem do podstawowych mediów oraz dostępem cyfrowym. Najniżej oceniono z kolei **bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych** (2,72). Aspekty związane z infrastrukturą komunikacyjną, w tym towarzyszącą (chodniki, pobocza) zostały ocenione wyraźnie gorzej niż miało to miejsce w przypadku dostępu do mediów czy Internetu.

Tab. 3 Ocena poszczególnych aspektów w obszarze infrastruktury technicznej

Jakość sieci gazowej	3,58
Jakość sieci kanalizacyjnej	3,46
Jakość sieci wodociągowej	3,34

Dostęp do Internetu w gminie	3,24
Mała infrastruktura drogowa (chodniki, oświetlenie, przystanki)	2,84
Stan dróg w gminie	2,78
Bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych	2,72

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Gospodarka

Gospodarka została oceniona poniżej przeciętnej, uzyskując średnią 2,83. Jest to szeroki obszar, w którym ocenie respondentów poddawane są aspekty związane zarówno z perspektywami i możliwościami rozwoju Miasta i Gminy, ale również możliwościami rozwoju zawodowego i znalezienia pracy czy dostępnością komunikacyjną, która jest obecnie niezbędnym elementem do rozwoju przedsiębiorczości. Najwyżej oceniono **konkurencyjność Gminy jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji** (3,5), a także **atrakcyjność inwestycyjną obszaru Gminy** (3,39). Najniżej z kolei oceniono **możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie Gminy** (1,95). Tym samym, ankietowani dostrzegają wysoki potencjał oraz atrakcyjność Miasta i Gminy Pilawa, jednak stopień zróżnicowania ofert pracy oraz związane z nim możliwości uzyskania zatrudnienia są w ich opinii niewystarczające.

Tab. 4 Ocena poszczególnych aspektów w obszarze gospodarki

Konkurencyjność gminy jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji	3,50
Atrakcyjność inwestycyjna obszaru gminy	3,39
Połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami	3,19
Dostępność usług na terenie gminy	3,03
Funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie gminy	2,88
Konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym	2,79
Warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej na terenie gminy	2,55
Perspektywy rozwojowe działalności rolniczej w gminie	2,23
Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie gminy	1,95

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Środowisko i przestrzeń

W aspekcie dotyczącym środowiska oraz stanu zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy, ankietowani najwyżej ocenili **walory środowiska przyrodniczego w Gminie** (3,41) oraz **estetykę Gminy** (3,33). Pozytywny odbiór środowiska przyrodniczego, ale również estetyki Miasta i obszarów wiejskich Gminy jest powiązany z jej atrakcyjnością do zamieszkania, czy lokalizacji inwestycji. Najniżej z kolei oceniono **infrastrukturę melioracji szczegółowej**, w tym sieć drenarską, rowy melioracyjne, przepusty (2,26) oraz **świadomość ekologiczną mieszkańców** (2,42). W dobie obserwowanych zmian klimatycznych, elementy te są szczególnie ważne dla prawidłowej troski o środowisko naturalne. Stan infrastruktury melioracji szczegółowej może być również bezpośrednio powiązany ze świadomością ekologiczną przede wszystkim mieszkańców prowadzących działalność rolniczą. Poszczególne elementy sieci infrastruktury melioracji szczegółowej stanowią, bowiem często własność prywatną, a ich stan zależny jest wówczas od dbałości właściciela gruntu.

Tab. 5 Ocena poszczególnych aspektów w obszarze środowiska i przestrzeni

Walory środowiska przyrodniczego w gminie	3,41
Estetyka gminy	3,33
Czystość terenów zieleni	2,96
Czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających	2,94
Efektywność zagospodarowania przestrzeni w Gminie	2,89

Jakość powietrza w gminie	2,89
Oferta gminy w działaniach wspierających ochronę środowiska	2,72
System odbioru odpadów na terenie gminy	2,70
Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy	2,54
Świadomość ekologiczna mieszkańców	2,42
Infrastruktura melioracji szczegółowej	2,26

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Turystyka i rekreacja

W Mieście i Gminie Pilawa najniżej oceniono obszar związany z turystyką i rekreacją (2,28). Powyżej przeciętnej w tym obszarze oceniono jedynie **wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych** (3,2). Najniżej oceniono **działania promocyjne Gminy, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów** (1,64), a także **poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej** (1,78) i **system ścieżek rowerowych** (1,81). Należy jednak podkreślić, iż respondenci stosunkowo nisko ocenili również atrakcyjność turystyczną Gminy, która nie ma szczególnych predyspozycji do rozwoju funkcji turystycznych. Wśród pozostałych elementów z obszaru turystyki i rekreacji, warto zwrócić uwagę, iż wyżej oceniono ofertę spędzania czasu wolnego dedykowaną dla dzieci oraz seniorów niż dla młodzieży i osób dorosłych. Stanowić to może cenną wskazówkę w zakresie dostosowywania oferty usług społecznych, kulturalnych i rozrywkowych do bieżących potrzeb mieszkańców na terenie Miasta i Gminy Pilawa.

Tab. 6 Ocena poszczególnych aspektów w obszarze turystyki i rekreacji

Wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych	3,20
Poziom bazy sportowo-rekreacyjnej w gminie	2,70
Poziom bazy gastronomicznej	2,62
Oferta spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla seniorów	2,50
Oferta spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dzieci	2,49
Oferta spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dorosłych	2,15
Oferta spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla młodzieży	2,12
Atrakcyjność turystyczna gminy	2,05
System ścieżek rowerowych	1,81
Poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej	1,78
Działania promocyjne gminy, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów	1,64

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Celem podsumowania, w tabeli poniżej przedstawiono najlepiej i najgorzej oceniane elementy przez ankietowanych w poszczególnych obszarach. Najniżej ocenione ze wszystkich obszarów zostały działania promocyjne Miasta i Gminy, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów (1,64). Mieszkańcy wskazywali również na niską dostępność specjalistycznej opieki medycznej, małe możliwości uzyskania zatrudnienia na terenie Miasta i Gminy, a także niewystarczająco rozwinięty system ścieżek rowerowych i niezadowolający poziom rozwoju bazy turystyczno-wypoczynkowej. Wymienione elementy uzyskały średnią ocen poniżej 2, co oznacza, iż mieszkańcy oceniają je źle lub bardzo źle. Najwyżej ocenionymi elementami były z kolei kwestie związane z dostępem do edukacji w szkołach podstawowych oraz dostępem do edukacji przedszkolnej. Wskazane elementy uzyskały średnią ocen powyżej 4, a zatem są oceniane przez mieszkańców dobrze lub bardzo dobrze.

Tab. 7 Najlepiej i najgorzej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych

Obszar	Najlepiej oceniane:	Najgorzej oceniane:
Społeczeństwo	Jakość opieki żłobkowej na terenie Gminy	Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej
Gospodarka	Konkurencyjność Gminy jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji	Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie Gminy
Środowisko i przestrzeń	Walory środowiska przyrodniczego	Infrastruktura melioracji szczegółowej
Infrastruktura techniczna	Jakość sieci gazowej	Bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut
Turystyka i rekreacja	Wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych	Działania promocyjne Gminy
Edukacja i kultura	Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych	Wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach na terenie Gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

4.2. Pożądane priorytety rozwojowe

W ankiecie należało również wskazać główne priorytety rozwojowe Miasta i Gminy. Wśród najczęściej wskazywanych odpowiedzi znalazła się poprawa infrastruktury drogowej (58,6%) oraz rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych (53,1%). Wśród często wskazywanych działań priorytetowych znalazły się również: poprawa dostępu do usług medycznych (32,1%), poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami (26,5%), rozwój infrastruktury sportowej (24,7%), budowa obwodnicy (23,5%) oraz zwiększenie dostępu do Internetu (21%). Jako działanie o najniższym priorytecie wskazano z kolei inwestycje w rozwój turystyki (jedynie 4,3% respondentów uznało to za priorytet rozwojowy Miasta i Gminy), co potwierdza fakt, iż Miasto i Gmina Pilawa nie cechuje się szczególnymi predyspozycjami do rozwoju w tym sektorze, a inwestycje z nim związane nie stanowią głównej osi zainteresowań mieszkańców.

Na kolejnej stronie zamieszczona została rycina przedstawiająca szczegółowo poruszone wyżej aspekty, a także inne elementy, o których ocenę zostali poproszeni respondenci.

Kwestionariusz ankiety zawierał również jedno pytanie otwarte, gdzie respondenci mogli udzielić odpowiedzi złożonej. Dotyczyło ono wskazania elementu, który w opinii osoby ankietowanej powinien być wizytówką Miasta i Gminy Pilawa. Wśród odpowiedzi najczęściej powtarzały się następujące aspekty:

- Park Miejski – jako istotna, zielona przestrzeń publiczna służąca interakcji mieszkańców i cechująca się wysokimi walorami estetycznymi,
- dostępność komunikacyjna – wysoka dostępność komunikacyjna Miasta i Gminy, wraz z lokalizacją w niedalekiej odległości od Warszawy stanowi jej niewątpliwą wartość zarówno w ujęciu potencjalnego miejsca zamieszkania jak i lokowania inwestycji,
- kolejnictwo wraz z budynkiem dworca PKP – przechodzący modernizację, zabytkowy budynek dworca na szlaku Kolei Nadwiślańskiej, wraz ze skrzyżowaniem szlaków kolejowych stanowił przyczynek do dynamicznego rozwoju Miasta i Gminy, zajmując ważne miejsce w jej historii,
- dostępność usług społecznych i kulturalnych – ankietowani podkreślali dużą liczbę wydarzeń odbywających się w Pilawie, które mają predyspozycje do gromadzenia publiczności również z miejscowości ościennych. Wysoka jakość obsługi interesariuszy przez Urząd Miasta i Gminy, a także jednostki organizacyjne wpłynęła na pozytywną opinię odnośnie oferowanych usług społecznych.

Ryc. 7. Główne priorytety rozwoju Miasta i Gminy Pilawa według ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

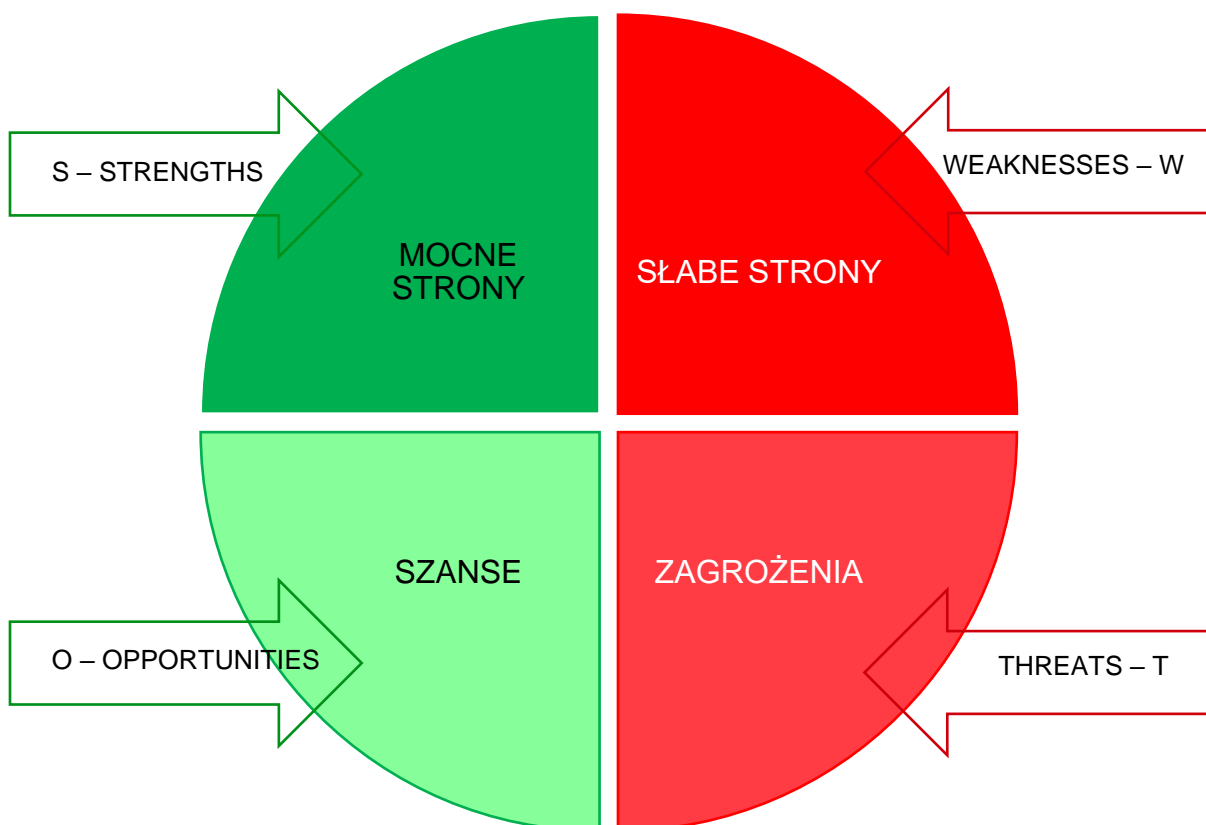

5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej

Analiza SWOT jest powszechnie stosowanym narzędziem diagnozy strategicznej w jednostkach administracji publicznej. Jest to narzędzie pozwalające porównać mocne i słabe strony jednostki wynikające z jej otoczenia wewnętrznego oraz zidentyfikować szanse i zagrożenia dla rozwoju, które płyną z otoczenia zewnętrznego. Analiza SWOT pozwala ponadto na określenie wzajemnych powiązań i oddziaływań występujących między poszczególnymi elementami.

Analizę SWOT dla Miasta i Gminy Pilawa opracowano na podstawie:

- 1) wniosków z diagnozy sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Miasta i Gminy Pilawa,
- 2) danych liczbowych, opisowych i przestrzennych pozyskanych z Urzędu Miasta i Gminy Pilawa, gminnych jednostek organizacyjnych oraz źródeł zewnętrznych,
- 3) wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców Miasta i Gminy oraz interesariuszy Strategii,
- 4) danych pozyskanych podczas przeprowadzonych w dniu 6 lutego 2024 r. warsztatów strategicznych z interesariuszami Strategii.

Analizę SWOT dla Miasta i Gminy Pilawa przedstawia poniższe zestawienie.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
• bardzo dobra lokalizacja i dostępność komunikacyjna Miasta i Gminy, warunkowana przebiegiem drogi ekspresowej S17, licznymi połączeniami kolejowymi realizowanymi z dworca PKP w Pilawie oferującymi możliwość dojazdu do Warszawy w ok. 45 minut, • bliskie sąsiedztwo ze stolicą kraju – Warszawą (50 km), • dostępna i rozbudowana oferta przedszkolna i szkolna gwarantująca wysoki poziom edukacji, • funkcjonowanie Żłobka Samorządowego w Pilawie, dysponującego nowoczesną infrastrukturą i zaopatrzeniem, • rozwinięta infrastruktura sieciowa w zakresie sieci wodociągowej i gazowej, • wysoka dostępność cyfrowa warunkowana dostępem do Internetu, w tym światłowodowego oraz 11 bezpłatnymi punktami bezprzewodowego dostępu do sieci internetowej rozlokowanymi w najważniejszych przestrzeniach publicznych, • rozwinięta działalność Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury, dysponującego bogatą ofertą kulturalną, edukacyjną i rozrywkową dla dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów, • duża liczba wydarzeń o charakterze kulturalnym, integracyjnym i rozrywkowym zrzeszających mieszkańców Miasta i Gminy oraz miejscowości ościennych, • dobra dostępność podstawowych usług medycznych w związku z funkcjonowaniem dwóch Samodzielnych Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Pilawie oraz Trąbkach, • dobra dostępność komunikacyjna pomiędzy miejscowościami w Gminie oraz ośrodkiem powiatowym dzięki funkcjonującej komunikacji autobusowej, • walory przyrodnicze i rekreacyjne związane z występowaniem licznych terenów leśnych i parków, • występowanie form ochrony przyrody w zachodniej części Miasta i Gminy, stanowiących dodatkowy potencjał krajoobrazowo-turystyczny, • objęcie całego obszaru Miasta Pilawa miej-	• niewystarczająco rozwinięta sieć ciągów pieszych i rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (m.in. oświetleniem, widocznymi i prawidłowymi oznaczeniami pionowymi i poziomymi), ograniczająca poczucie bezpieczeństwa mieszkańców Miasta i Gminy oraz ograniczająca wykorzystywanie alternatywnych form transportu – innych niż samochody, • umiarkowany stan techniczny dróg gminnych, wymagających działań modernizacyjnych oraz wyposażenia w infrastrukturę towarzyszącą, • niewystarczający poziom skanalizowania Miasta i Gminy, • umiarkowany stan techniczny części infrastruktury wodociągowej, • niewystarczająca ilość dostępnych terenów inwestycyjnych, • niski udział terenów stanowiących własność Miasta i Gminy, • niewystarczająco rozwinięta oferta spędzania czasu wolnego dedykowana dla młodzieży i osób dorosłych, • niska aktywność społeczna mieszkańców Miasta Pilawy, • obecność terenów podmokłych na terenie Miasta, • niewystarczający poziom retencjonowania wód w Mieście, • słaby stan techniczny infrastruktury melioracji szczegółowej na obszarach wiejskich Gminy, • rozdrobniona struktura własnościowa gospodarstw rolnych, wpływająca na ich potencjał ekonomiczny, • niewystarczająco rozwinięta infrastruktura rekreacyjno-turystyczna, • niewystarczająca promocja Miasta i Gminy skierowana do odbiorców zewnętrznych – potencjalnych inwestorów, nowych mieszkańców czy turystów, • niewystarczająco zdywersyfikowana oferta miejsc pracy na terenie Miasta i Gminy, • niska różnorodność oferty handlowo-usługowej (z wyłączeniem artykułów spożywczych), • niewystarczająco rozwinięta oferta usług spo-

scowym planem zagospodarowania przestrzennego zapewniającym stabilny rozwój nowej zabudowy mieszkaniowej wielo- i jednorodzinnej,

- wysoko rozwinięta infrastruktura sportowa i zabawowa dla dzieci (liczne place zabaw, boiska i siłownie zewnętrzne),
- efektywne energetycznie i niskoemisyjne budynki publiczne dzięki przeprowadzonym pracom termomodernizacyjnym i wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii,
- szerokie wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, również przez podmioty prywatne (farmy fotowoltaiczne),
- obecność dużych, stabilnie funkcjonujących zakładów pracy angażujących kapitał zagraniczny (m.in. huta szkła),
- walory kulturowo-przemysłowe związane z wielowiekową tradycją hutnictwa szklanego i obecnością zabytkowej zabudowy przemysłowej, w tym osiedli robotniczych,
- aktywność i zaangażowanie mieszkańców, szczególnie obszarów wiejskich w działalność kulturalną i społeczną (Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne),
- działalność Klubu Senior+, pobudzającego aktywność wśród seniorów,
- pozytywny odbiór mieszkańców w zakresie usług i obsługi interesariuszy przez Urząd Miasta i Gminy,

SZANSE

- modernizacja budynku dworca kolejowego PKP w Pilawie oraz planowana modernizacja linii kolejowych nr 12 i 13
- planowana budowa obwodnicy Miasta Pilawy w ciągu drogi wojewódzkiej DW805
- zwiększenie ładunku przestrzennego, zwłaszcza na obszarach wiejskich Gminy poprzez opracowanie Planu Ogólnego i nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- utworzenie stref inwestycyjnych w ciągu drogi ekspresowej S17,
- dalsze, aktywne pozyskiwanie funduszy w ramach dofinansowań z programów krajowych i europejskich,
- dalszy rozwój pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł i zwiększanie bezpieczeństwa energetycznego Miasta i Gminy

lecznych i zdrowotnych, w tym w zakresie rehabilitacji, opieki wytchnieniowej, wsparcia rodziny czy dostępu do lekarzy specjalistów,

- negatywne postrzeganie Ośrodka Pomocy Społecznej przez mieszkańców Miasta i Gminy,
- niski poziom pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich Gminy.

ZAGROŻENIA

- spadek liczby mieszkańców Miasta i Gminy,
- brak zastępowalności pokoleń na rynku pracy, w związku z ujemnym przyrostem naturalnym i rosnącym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze społecznej,
- dalsze zmiany struktury płci, związane z emigracją głównie młodych kobiet, wpływające na przyjęty model rodziny oraz przyrost naturalny,
- konieczność bieżącego dostosowywania oferty usług społecznych i opiekuńczych do zmieniającej się struktury wieku społeczeństwa,
- spadek opłacalności produkcji rolniczej, w związku z zachodzącymi zmianami klimatycznymi powodującymi wzrost występowania zjawisk ekstremalnych (susze, susze fizjologiczne, powodzie),

poprzez budowę nowych farm fotowoltaicznych (m.in. na zrekultywowanym składowisku odpadów w Pilawie) oraz wyznaczenie terenów pod rozwój OZE,

- przynależność Miasta i Gminy do stowarzyszeń, wspierających działalność na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego,
- prowadzenie działalności związanej ze zwiększaniem świadomości ekologicznej mieszkańców,
- szersza promocja Miasta i Gminy Pilawa jako miejsca atrakcyjnego do zamieszkania i zlokalizowania inwestycji skierowana do odbiorców zewnętrznych,
- szersza promocja działań i oferty Miasta i Gminy Pilawa oraz jednostek organizacyjnych w zakresie bieżących wydarzeń integracyjnych, kulturalnych i rozrywkowych, a także stałej oferty instytucji kultury,
- wykorzystanie obecnych trendów do prowadzenia aktywnego stylu życia (bieganie, wycieczki pieszo-rowerowe) oraz walorów przyrodniczych do zainicjowania rozwoju turystyki poznawczej i krajoznawczej na terenie Miasta i Gminy.

- rozwój czynników wpływających na zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego, w tym rozwój działalności przemysłowej oraz ruchu samochodowego.

**CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE
KIERUNKI ROZWOJU MIASTA
I GMINY PIŁAWA**

1. Misja i wizja

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033 jest dokumentem kompleksowym, podczas opracowywania którego dokładnie przeanalizowano aktualną sytuację Miasta i Gminy. Przeprowadzone analizy uwzględniły zarówno mocne strony, które stanowią fundament do wykorzystania, jak i obszary problemowe wymagające szczególnej uwagi i podjęcia interwencji. Podczas warsztatów strategicznych, wraz z zaangażowanymi interesariuszami stworzono misję. Stanowi ona syntezę głównych celów i wartości, będąc jednocześnie przewodnikiem do określenia celów strategicznych Miasta i Gminy Pilawa na przyszłość. Wizja Miasta i Gminy, stanowi sprecyzowany obraz przyszłości, będąc kluczowym elementem pomagającym w zdefiniowaniu kierunku, w którym Miasto i Gmina powinna zmierzać, aby zrealizować swoje aspiracje i spełnić oczekiwania lokalnej społeczności. Cały proces strategiczny miał na celu ustalenie ram rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na kolejne lata, gwarantując rozsądne działania i harmonijne wysiłki w dążeniu do zamierzonych celów.

Misja to element strategii, który ukazuje najważniejsze kierunki rozwoju Miasta i Gminy. Koncentruje się ona na podstawowych wartościach, które przyświecają władzom Miasta i Gminy oraz jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje ona także czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości jako nadrzędnych. Zawiera w sobie odpowiedź na pytanie, co jest naszym priorytetem.

Uwzględniając powyższe założenia misja Miasta i Gminy Pilawa brzmi następująco:

Miasto i Gmina Pilawa kierując się zasadami zrównoważonego rozwoju łączy lokalne tradycje z nowoczesnością, zapewniając wszystkim mieszkańcom bezpieczną przestrzeń do życia, pracy i wypoczynku.

Pilawa – na torze do wspólnej przyszłości!

Misja Miasta i Gminy Pilawa oparta jest nie tylko na idei zrównoważonego rozwoju, ale również na korzeniach związanych z lokalnymi tradycjami, kulturą i kolejnictwem. Poszukując kolejnych bodźców rozwojowych, Miasto i Gmina chce zadbać o zachowanie lokalnej tożsamości zarówno mieszkańców jak i miejsca. Łącząc tradycje z postępowością i rozwojem, dążyć będzie do zapewnienia wysokiego poziomu życia mieszkańców, rozwiniętej przedsiębiorczości gwarantującej zróżnicowane miejsca pracy oraz wysokiej jakości miejsc przeznaczonych do wypoczynku. Rozwój jednostki wspierać będą pozytywne cechy zaangażowanych mieszkańców, razem z Miastem i Gminą torując drogę do wspólnej przyszłości.

W procesie powstawania dokumentu istotne jest również stworzenie wizji, czyli obrazu Miasta i Gminy, który będzie efektem realizacji podejmowanej strategii. Wizja ukazuje Miasto i Gminę Pilawa w perspektywie strategicznej, zmienionej poprzez realizację przyjętych działań i osiągnięcie zamierzonych przez władze celów.

Wizja Gminy:

- obrazuje stan docelowy Miasta i Gminy w 2033 roku,
- ukazuje aspiracje władz i mieszkańców Miasta i Gminy,
- jednoczy społeczność lokalną wokół określonej idei.

Wizja Miasta i Gminy Pilawa brzmi następująco:

Miasto i Gmina Pilawa w 2033 roku jest miejscem bezpiecznym i atrakcyjnym, w którym troska o tradycję i tożsamość lokalną wspiera otwartość na zmiany – to miejsce bardzo dobrze skomunikowane, chętnie korzystające z nowoczesnych rozwiązań z zakresu ochrony środowiska i rozwoju gospodarczego, przyjazne dla nowych mieszkańców i inwestorów. Pilawa oraz jej mieszkańcy wspólnie stworzyli wspierającą się społeczność, silną gospodarkę oraz zrównoważone środowisko przyrodnicze.

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Na podstawie analizy aktualnego stanu Miasta i Gminy Pilawa, jej sytuacji gospodarczej, społecznej i przestrzennej oraz towarzyszących czynników otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego, określono trzy główne cele strategiczne, które mają być osiągnięte w zgodzie z wizją rozwoju Miasta i Gminy. W celu realizacji założeń strategicznych, ustalono również cele szczegółowe, nazywane celami operacyjnymi, które stanowią konkretne działania do osiągnięcia.

Poniższa tabela prezentuje cele strategiczne wraz z odpowiadającymi im celami szczegółowymi (operacyjnymi). Realizacja założonych celów będzie kluczowym elementem dla osiągnięcia zakładanych rezultatów rozwoju Miasta i Gminy Pilawa.

PRZESTRZEŃ	GOSPODARKA	SPOŁECZNOŚĆ
CELE STRATEGICZNE:		
CEL I: Miasto i Gmina Pilawa na torach proekologicznej transformacji energetycznej, dostępna komunikacyjnie i spójna przestrzennie	CEL II: Miasto i Gmina Pilawa: wzmacniająca konkurencyjność i przedsiębiorczość – prowadząca aktywny marketing terytorialny	CEL III: Miasto i Gmina Pilawa bezpiecznym miejscem do życia z bogatą ofertą usług społecznych i kulturalnych
CELE OPERACYJNE:		
1.1. Zapewnienie racjonalnej gospodarki wodnej poprzez rozbudowę i modernizację sieci wodno-kanalizacyjnej, rozwój systemów melioracji oraz retencjonowania wody	2.1. Wzmacnianie konkurencyjności i stwarzanie warunków do rozwoju przedsiębiorczości	3.1. Rozwój oferty i poprawa dostępności wysokiej jakości usług społecznych
1.2. Rozwijanie dostępności komunikacyjnej Miasta i Gminy, w tym poprzez rozwój transportu zbiorowego	2.2. Prowadzenie aktywnych działań marketingowych zmierzających do promocji zamieszkania i inwestowania na terenie Miasta i Gminy oraz ochrony dziedzictwa lokalnego	3.2. Integracja społeczna oraz rozwój kapitału ludzkiego
1.3. Nowoczesna i rozbudowana infrastruktura techniczna i sieciowa		3.3. Zróżnicowana oferta kulturalna, rekreacyjna i sportowa
1.4. Zrównoważony rozwój w oparciu o energię pozyskiwaną ze źródeł odnawialnych, ochronę przyrody oraz prawidłową gospodarkę odpadami		

WYMIAR PRZESTRZENNY

CEL STRATEGICZNY I: MIASTO I GMINA PILAWA NA TORACH PROEKOLOGICZNEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, DOSTĘPNA KOMUNIKACYJNIE I SPÓJNA PRZESTRZENNIE

Pierwszy cel strategiczny sformułowany w obszarze przestrzeni zakłada, iż Miasto i Gmina Pilawa rozpocznie drogę ku proekologicznej transformacji cyfrowej i energetycznej oraz stanie się dostępną komunikacyjnie i spójną przestrzennie. Realizacji założonego celu ma służyć szereg zaplanowanych kierunków działań, przyporządkowanych czterem celom operacyjnym, zestawionym w tabeli na następnej stronie.

Zapewnieniu prawidłowej gospodarki wodnej w Mieście i Gminie Pilawa ma służyć rozbudowa oraz modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej, wraz z urządzeniami towarzyszącymi, tj. stacje uzdatniania wody, oczyszczalnie ścieków. W ramach prawidłowej gospodarki wodnej planuje się również rozwój systemów melioracji oraz ich odnowienie, celem zapewnienia odwadniania gruntów i ograniczenia spływów powierzchniowych, zjawiska wymywania i podmywania. Działania te ukierunkowane są na przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu, w tym przeciwdziałanie suszy fizjologicznej. Na obszarze Miasta Pilawa przewiduje się z kolei odwadnianie terenów miejskich poprzez budowę nowej oraz modernizację istniejącej kanalizacji deszczowej, jak również rozwijanie rozwiązań z zakresu małej retencji, które będą skupione wokół zatrzymywania i wykorzystywania wody opadowej w suchych okresach.

Rozwijanie dostępności komunikacyjnej Miasta i Gminy wiąże się z zapewnieniem wysokiej jakości sieci dróg wyposażonych w infrastrukturę towarzyszącą. W zakresie dostępności, w Mieście i Gminie Pilawa należy rozwijać również alternatywne możliwości transportu, takie jak transport zbiorowy czy system ścieżek pieszo-rowerowych. Ważnym aspektem jest również dalsze integrowanie różnych form transportu, umożliwiające sprawną zmianę środka transportu w trakcie podróży.

Miasto i Gmina Pilawa zostanie wyposażona w wysokiej jakości infrastrukturę techniczną, poprawiającą jakość życia mieszkańców i umożliwiającą prowadzenie działalności gospodarczej. Rozwój sieci energetycznej, internetowej czy gazowej, zwłaszcza w przypadku stref inwestycyjnych ma kluczowe znaczenie, stanowiąc o ich atrakcyjności inwestycyjnej. W przypadku mieszkańców, dostęp do nowoczesnej infrastruktury technicznej wpływa na ich codzienne funkcjonowanie, wymiennie podnosząc jakość życia.

Miasto i Gmina Pilawa dążyć będzie do dalszego rozwoju pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł energii, w szczególności z wykorzystaniem instalacji fotowoltaicznych oraz pomp ciepła. Zaopatrzone w ekologiczne rozwiązania mają być również budynki administracji publicznej, co wpłynie na ich efektywność energetyczną i emisyjność, a tym samym również na jakość środowiska przyrodniczego. Dodatkowo przewiduje się poprawę systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, m.in. poprzez rozbudowę i wyposażenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Działania te ukierunkowane są na zapewnienie czystego i przyjaznego środowiska życia dla mieszkańców.

Szczegółowy opis celów operacyjnych, kierunków działań oraz rezultatów i ich wskaźników, znajduje się w tabelach na kolejnych stronach.

CEL STRATEGICZNY I: Miasto i Gmina Pilawa na torach proekologicznej transformacji energetycznej, dostępna komunikacyjnie i spójna przestrzennie

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
1.1. Zapewnienie racjonalnej gospodarki wodnej poprzez rozbudowę i modernizację sieci wodno-kanalizacyjnej, rozwój systemów melioracji oraz retencjonowania wody	• Budowa sieci kanalizacyjnej w Pużnówce • Rozbudowa oraz remont sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Miasta i Gminy • Budowa oczyszczalni ścieków w Goławiu • Modernizacja oczyszczalni ścieków w Pilawie i Trąbkach • Modernizacja stacji uzdatniania wody w Lipówkach i Niesadnej • Odnowa i rozbudowa systemów melioracyjnych, w tym drenażu, rowów i pomp wodnych • Wprowadzenie technik zrównoważonego drenażu, pozwalających na ochronę gruntów przed nadmiernym osuszaniem • Wprowadzenie rozwiązań z zakresu małej retencji na terenie Miasta Pilawa, w tym zbiorników na wodę deszczową przy budynkach użyteczności publicznej • Wsparcie mieszkańców w zakresie budowy systemów służących retencji wody	Poprawa i regulacja gospodarki wodno-ściekowej na terenie Miasta i Gminy Ograniczenie zanieczyszczeń pochodzenia komunalnego przedostających się do środowiska naturalnego Zmniejszenie częstotliwości występowania awarii sieci wodociągowej i kanalizacyjnej Racjonalne gospodarowanie wodami, w tym wykorzystywanie wód opadowych Poprawa jakości wody Poprawa jakości życia mieszkańców	• Długość wyremontowanej sieci kanalizacyjnej (km), • Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej (km), • Długość wyremontowanej sieci wodociągowej (km), • Długość wybudowanej sieci wodociągowej (km), • Liczba wyremontowanych stacji uzdatniania wody (szt.), • Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków (szt.), • Liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków (szt.), • Liczba inwestycji w modernizację systemu melioracyjnego (szt.), • Liczba mieszkańców objętych wsparciem w zakresie budowy systemu retencjonowania wody (os.), • Pojemność zbiorników retencyjnych przy budynkach użyteczności publicznej (m³).
1.2. Rozwijanie dostępności komunikacyjnej Miasta i Gminy, w tym poprzez rozwój transportu zbiorowego	• Poprawa stanu technicznego i rozwój infrastruktury drogowej, chodników i dróg pieszo-rowerowych • Współpraca z województwem mazowieckim w zakresie poprawy jakości drogi nr 805 i budowy tunelu pod linią kolejową oraz obwodnicy	Wzrost mobilności niezmotoryzowanych mieszkańców Miasta i Gminy Zmniejszenie ruchu samochodowego w zakresie samochodów prywatnych Wysoki poziom bezpieczeństwa pieszych, rowerzystów i kierowców uczestniczących	• Długość wybudowanych dróg (km), • Długość zmodernizowanych dróg (km), • Długość wybudowanych chodników (km), • Długość zmodernizowanych chodników (km),

	Miasta Pilawa • Zwiększenie bezpieczeństwa w obrębie przejść dla pieszych poprzez ich odpowiednie oznakowanie, doświetlenie oraz montaż barierek w miejscach szczególnie niebezpiecznych • Współpraca z operatorami komunikacji kolejowej w zakresie integracji systemów komunikacji zbiorowej • Rozwój gminnych przewozów autobusowych • Rozwój zintegrowanego systemu informacji pasażerskiej, uwzględniającego rzeczywistą lokalizację pojazdów	w ruchu Wzrost komfortu przemieszczania się wewnątrz i na zewnątrz Miasta i Gminy, dzięki wysokiej jakości infrastrukturze drogowej i towarzyszącej oraz komunikacji publicznej	• Długość wybudowanych dróg pieszo-rowerowych (km), • Długość zmodernizowanych dróg pieszo-rowerowych (km), • Liczba doświetlonych, nowo oznakowanych przejść dla pieszych (szt.), • Liczba zamontowanych lamp oświetlenia ulicznego (szt.), • Liczba regularnie kursujących linii autobusowych (szt.), • Liczba zamontowanych tablic systemu informacji pasażerskiej (szt.).
1.3. Nowoczesna i rozbudowana infrastruktura techniczna i sieciowa	• Współpraca z gestorami w zakresie rozwoju sieci gazowej i sieci Internetu szerokopasmowego • Rozwój sieci bezpłatnych punktów bezprzewodowego dostępu do Internetu • Rozbudowa sieci monitoringu miejsko-gminnego obejmującego obiekty użyteczności publicznej i punkty strategiczne • Montaż czujników jakości powietrza w punktach strategicznych na terenie Miasta i Gminy	Poprawa dostępu do szerokopasmowego Internetu Wzrost bezpieczeństwa publicznego Monitorowanie stanu jakości powietrza atmosferycznego	• Liczba wykonanych nowych połączeń do sieci gazowej (szt.), • Długość wybudowanej sieci gazowej (km), • Liczba nowych połączeń do sieci szerokopasmowego Internetu (szt.), • Liczba nowych punktów bezprzewodowego dostępu do Internetu (szt.), • Liczba punktów monitoringu miejsko-gminnego (szt.), • Liczba zamontowanych czujników jakości powietrza (szt.).

1.4. Zrównoważony rozwój w oparciu o energię pozyskiwaną ze źródeł odnawialnych, ochronę przyrody oraz prawidłową gospodarkę odpadami

- Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej wraz z wymianą źródeł ciepła na bardziej ekologiczne, w tym instalacje OZE
- Lokalizacja instalacji pozyskujących energię odnawialną – przede wszystkim paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej, obiektach oraz gruntach gminnych
- Promocja wdrażania rozwiązań proekologicznych wśród przedsiębiorców z terenu Miasta i Gminy
- Modernizacja i rozbudowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, w tym wyposażenie w niezbędny sprzęt do transportu, przemieszczania i naprawy sprzętów
- Usprawnienie systemu gospodarki odpadami komunalnymi w oparciu o wypracowane i wdrożone standardy
- Podnoszenie świadomości ekologicznej poprzez edukację mieszkańców w każdej grupie wiekowej (warsztaty, dystrybucja plakatów, ulotek, organizacja konkursów ekologicznych itp.)

Wzrost samowystarczalności energetycznej Miasta i Gminy

Poprawa jakości powietrza atmosferycznego

Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców, skutkujące prowadzeniem bardziej zrównoważonego stylu życia

Zwiększenie efektywności gospodarki odpadami, w tym stopnia segregacji i ponownego przetworzenia

Niwelacja stopnia zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego poprzez rozbudowę PSZOK

- Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji (szt.),
- Liczba budynków użyteczności publicznej pozyskujących energię z odnawialnych źródeł (szt.),
- Liczba przeprowadzonych działań z zakresu edukacji ekologicznej (szt.),
- Liczba doposażonych PSZOK (szt.),
- Udział odpadów segregowanych w ogólnym tonażu odpadów komunalnych (%).

WYMIAR GOSPODARCZY

CEL STRATEGICZNY II: MIASTO I GMINA PILAWA: WZMACNIAJĄCA KONKURENCYJNOŚĆ I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – PROWADZĄCA AKTYWNY MARKETING TERYTORIALNY

Drugi cel strategiczny sformułowany został w obszarze gospodarki, dotycząc również aspektów związanych ze stymulacją rozwoju gospodarczego oraz podejmowanymi działaniami promocyjnymi Miasta i Gminy.

Celem zapewnienia rozwoju gospodarczego jednostki, Miasto i Gmina Pilawa będzie stwarzać warunki do rozwoju przedsiębiorczości. Głównym czynnikiem ma być wyznaczenie stref inwestycyjnych w ciągu drogi ekspresowej S17. Działki wyposażone w infrastrukturę techniczną, z dogodnym dojazdem do Warszawy będą stanowiły atrakcyjną ofertę dla przedsiębiorców. Miasto i Gmina Pilawa będzie również dążyć do wspierania zakładania nowych przedsiębiorstw przez mieszkańców, w tym poprzez system zachęt podatkowych i finansowych. Nowe przedsiębiorstwa będą oferowały miejsca pracy, co zniweluje poziom bezrobocia w Mieście i Gminie, a także może zwiększyć jej atrakcyjność do zamieszkania. Dodatkowo, rozwijające się przedsiębiorstwa będą generowały dochody do budżetu Miasta i Gminy, co pozytywnie wpłynie na możliwości finansowe jednostki.

Działaniami uzupełniającymi w zakresie zapewnienia rozwoju gospodarczego jednostki będzie prowadzenie aktywnego marketingu terytorialnego. W Mieście i Gminie Pilawa działaniami marketingowymi i promocyjnymi objęte zostaną nie tylko nowopowstałe strefy inwestycyjne, ale również działania społeczne, imprezy kulturalne czy wydarzenia powiązane z dziedzictwem lokalnym. Działania promocyjne będą adresowane do dwóch grup odbiorców: mieszkańców oraz osób nie zamieszkujących na terenie Miasta i Gminy. W przypadku mieszkańców, celem podejmowanych działań będzie ich lepsze zapoznanie z bieżącą ofertą usług społecznych, edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych dostępnych na terenie Pilawy.

Szczegółowy opis celów operacyjnych, kierunków działań oraz rezultatów i ich wskaźników, znajduje się w tabelach na kolejnych stronach.

CEL STRATEGICZNY II: Miasto i Gmina Pilawa: wzmacniająca konkurencyjność i przedsiębiorczość – prowadząca aktywny marketing terytorialny

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
2.1. Wzmacnianie konkurencyjności i stwarzanie warunków do rozwoju przedsiębiorczości 2.2. Prowadzenie aktywnych działań marketingowych zmierzających do promocji zamieszkania i inwestowania na terenie Miasta i Gminy oraz ochrony dziedzictwa lokalnego	• Utworzenie strefy inwestycyjnej, w tym wyodrębnienie oraz uzbrojenie działek w ciągu drogi ekspresowej S17 • Stworzenie instrumentów służących podnoszeniu kwalifikacji, nabywaniu nowych kompetencji i zdobywaniu doświadczenia zawodowego mieszkańców, w szczególności osób młodych • Zawiązanie współpracy między przedsiębiorcami a władzami samorządowymi w zakresie budowania społecznej odpowiedzialności biznesu • Aktywne dążenie do pobudzania przedsiębiorczości, w tym poprzez stworzenie i implementację systemu zachęt podatkowych i finansowych dla nowych przedsiębiorców • Stworzenie cyfrowego katalogu funkcjonujących na terenie Miasta i Gminy przedsiębiorstw • Stworzenie cyfrowego katalogu dostępnych działek inwestycyjnych, wraz z promocją oferty • Promocja nowych inwestycji powstających na terenie Miasta i Gminy Pilawa – mieszkaniowych, usługowych i gospodarczych • Promocja bieżącej oferty rekreacyjnej, kulturalnej, społecznej, edukacyjnej i sportowej dostępnej dla mieszkańców	Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej na terenie Miasta i Gminy Wzrost liczby działających przedsiębiorstw na terenie Miasta i Gminy Zwiększenie udziału sektora małych i średnich przedsiębiorstw w ogólnej strukturze gospodarczej Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców Miasta i Gminy Wzrost gospodarczy w wyniku zwiększającej się liczby przedsiębiorstw działających w różnych dziedzinach Wzrost rozpoznawalności oferty inwestycyjnej, mieszkaniowej i usługowej dostępnej na terenie Miasta i Gminy Wzrost wiedzy mieszkańców w zakresie oferty usług dostępnych na terenie Miasta i Gminy Zapewnienie miejsc przyjaznych rekreacji i turystyce na terenie Miasta i Gminy, w tym zadbanych i wyposażonych szlaków pieszych i rowerowych Umożliwienie mieszkańcom oraz osobom odwiedzającym poznanie, zrozumienie i docenienie	• Powierzchnia terenów inwestycyjnych i liczba działek na terenie Miasta i Gminy (ha i szt.) • Liczba inwestycji przeprowadzonych w zakresie uzbrojenia terenów inwestycyjnych (szt.) • Udział dochodów Miasta i Gminy z tytułu podatku CIT (%) • Liczba nowych podmiotów gospodarczych na terenie Miasta i Gminy (szt.) • Udział małych i średnich przedsiębiorstw w strukturze gospodarczej (%) • Poziom bezrobocia na terenie Miasta i Gminy (%) • Liczba stworzonych katalogów cyfrowych w zakresie gospodarki i przedsiębiorczości (szt.) • Liczba przeprowadzonych działań i akcji promocyjnych (szt.) • Liczba osób korzystających z bieżącej oferty rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej, społecznej i edukacyjnej (os.) • Liczba szlaków pieszych i rowerowych wyposażonych w infrastrukturę szlaku turystycznego (szt.) • Liczba utworzonych szlaków

- Tworzenie nowych i promocja istniejących tras pieszych i rowerowych w oparciu o gminne zabytki, miejsca pamięci, miejsca unikalne przyrodniczo i krajobrazowo wraz z wyposażeniem w infrastrukturę szlaku turystycznego (m.in.: miejsca obsługi rowerzysty, ławy i stoły biesiadne, kosze na odpady, tablice informacyjne)
- Wsparcie i współpraca z organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami (m.in. Łuczniczka, harcerze) w zakresie ochrony dziedzictwa lokalnego i tworzenia wspólnej oferty rekreacyjno-kulturalnej dla mieszkańców
- Promocja oferty produktów lokalnych i dziedzictwa lokalnego

nienie dziedzictwa lokalnego i kulturalnego oraz produktów lokalnych

Wzrost zaangażowania organizacji pozarządowych i stowarzyszeń w bieżące wydarzenia miejsko-gminne

Poprawa i wzmocnienie współpracy między władzami samorządowymi, jednostkami organizacyjnymi gminy oraz organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami

- pieszych i rowerowych (szt.)
- Liczba wydarzeń, imprez i zajęć zorganizowanych we współpracy z NGO (szt.)

WYMIAR SPOŁECZNY

CEL STRATEGICZNY III: MIASTO I GMINA PILAWA BEZPIECZNYM MIEJSCEM DO ŻYCIA Z BOGATĄ OFERTĄ USŁUG SPOŁECZNYCH I KULTURALNYCH

Cel strategiczny w wymiarze społecznym zakłada, że Miasto i Gmina Pilawa będzie bezpiecznym miejscem do życia, cechującym się bogatą ofertą usług społecznych i kulturalnych, dopasowaną do potrzeb wszystkich grup społecznych mieszkańców.

Podstawowym czynnikiem poprawiającym jakość życia mieszkańców Miasta i Gminy Pilawa jest rozwój oferty oraz poprawa dostępności wysokiej jakości usług społecznych, stanowiących odpowiedź na potrzeby mieszkańców. Obserwowane w Mieście i Gminie Pilawa starzenie się społeczeństwa, determinuje potrzebę rozwoju usług senioralnych, w tym oferty w zakresie opieki wytnieniowej, rehabilitacji czy opieki realizowanej w miejscu zamieszkania. Negatywna optyka społeczna towarzysząca instytucji Ośrodka Pomocy Społecznej oraz ograniczone formy działalności ulegną zmianie wraz z przekształceniem w Centrum Usług Społecznych. Nowa instytucja będzie nie tylko oferowała szerszy zakres usług, ale również może wpłynąć na postrzeganie beneficjentów i instytucji działających w zakresie usług społecznych.

Szczególnie w Mieście Pilawa, gdzie obserwuje się również stopniowy zanik więzi społecznych ważne jest wprowadzanie działań, których celem jest kształtowanie pożądanych postaw, zachowań i relacji międzyludzkich. Rozwijanie kapitału społecznego stanowi podstawę do harmonijnego współżycia poszczególnych grup społecznych, w oparciu o wzajemne zaufanie i zachodzące relacje. Jakość kapitału społecznego ma również wpływ na jakość oraz możliwości zarządzania jednostką samorządu terytorialnego, będąc podstawą idei samorządności. Aktywne i zintegrowane społeczeństwo Miasta i Gminy Pilawa przyczyni się także do ograniczania występowania negatywnych zjawisk społecznych, tj.: uzależnienia, przemoc, czy wykluczenie społeczne.

Dostęp do zróżnicowanej oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej dla wszystkich grup wiekowych jest uzupełnieniem oferty spędzania czasu wolnego na terenie Miasta i Gminy, uwzględniającym również osoby dorosłe oraz młodzież. Oferta będzie rozwijana zarówno w oparciu o już istniejące miejsca, jak i te nowopowstałe. Mieszkańcy są zadowoleni z jakości kształcenia oraz wyposażenia placówek opiekuńczo-oświatowych, jednak rozwój oferty będzie się odbywał również w oparciu o bazę infrastrukturalną placówek edukacyjnych.

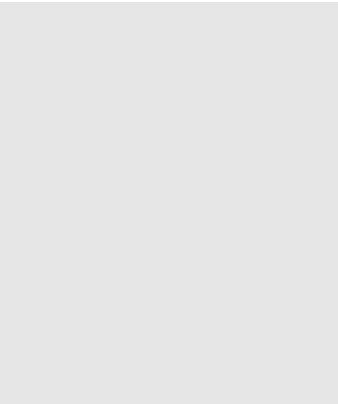
Szczegółowy opis celów operacyjnych, kierunków działań oraz rezultatów i ich wskaźników, znajduje się w tabelach na kolejnych stronach.

CEL STRATEGICZNY III:

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
3.1. Rozwój oferty i poprawa dostępności wysokiej jakości usług społecznych	• Utworzenie Centrum Usług Społecznych • Rozwój usług specjalistycznych, w tym w zakresie rehabilitacji, opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej, teleopieki (z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, m.in. opasek monitorujących czynności życiowe osób zależnych) • Rozwój działalności Klubu Senior+, w tym o aspekt integracji międzypokoleniowej • Stworzenie i realizacja programu profilaktyki prozdrowotnej we współpracy z podmiotami świadczącymi opiekę medyczną • Dalszy rozwój e-usług oraz usprawnianie kanałów informacyjnych, w tym implementacja rozwiązań do kolejnych usług społecznych z zachowaniem zasad bezpieczeństwa cyfrowego i ochrony danych osobowych • Prowadzenie działań rewitalizacyjnych ukierunkowanych na wyrowadzenie ze stanu kryzysowego społeczności lokalnej obszaru rewitalizacji	Podniesienie poziomu jakości życia mieszkańców Miasta i Gminy Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców, w tym osób starszych Zapewnienie odpowiedniej opieki i wsparcia osobom zależnym i rodzinom, w tym w ramach usług realizowanych w miejscu zamieszkania Poprawa stanu zdrowia wśród seniorów, dzięki dostępowi do usług rehabilitacyjnych, opiekuńczych i medycznych	• Liczba klientów CUS (os.) • Liczba osób korzystających z usług rehabilitacyjnych (os.) • Liczba osób korzystających z opieki psychologicznej lub psychoterapeutycznej (os.) • Liczba członków Klubu Seniora (os.) • Liczba osób korzystających z programów profilaktycznych (os.) • Liczba osób objętych opieką wychowawczą (os.)

3.2. Integracja społeczna oraz rozwój kapitału ludzkiego	• Wsparcie procesu uczenia się przez całe życie, doskonalenia umiejętności i podnoszenia kwalifikacji zawodowych poprzez organizację szkoleń, warsztatów i kursów • Wsparcie uczniów szczególnie uzdolnionych oraz z trudnościami w nauce • Zapewnienie szerokiej oferty bezpłatnych zajęć dodatkowych i wyrównawczych dla uczniów • Dopuszczenie obiektów żłobkowych, przedszkolnych i szkolnych • Rozwój kompetencji pedagogów, opiekunów i kadry nauczycielskiej • Rozwój kompetencji cyfrowych wśród mieszkańców Miasta i Gminy, przeciwdziałających wykluczeniu cyfrowemu • Kształtowanie warunków sprzyjających aktywnej integracji społecznej • Wspieranie inicjatyw oddolnych, w tym w ramach realizowanego programu współpracy Miasta i Gminy z organizacjami pozarządowymi	Zwiększenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców oraz ich elastyczności na obserwowane zmiany gospodarcze Wyrównywanie szans edukacyjnych i rozwojowych uczniów z problemami w nauce Wspieranie potencjału uczniów szczególnie uzdolnionych Zapewnienie różnorodnej, interesującej oferty bezpłatnych zajęć dodatkowych, pozalekcyjnych Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu Budowanie zintegrowanej, współpracującej i stale rozwijającej się społeczności lokalnej	• Liczba uczestników organizowanych szkoleń, warsztatów i kursów (os.) • Liczba uczniów objętych systemem stypendialnym (os.) • Liczba zajęć pozalekcyjnych, dodatkowych i wyrównawczych dla dzieci i młodzieży (os.) • Liczba nauczycieli, pedagogów i opiekunów biorących udział w szkoleniach (os.) • Liczba uczestników zajęć podnoszących kompetencje cyfrowe (os.) • Liczba inicjatyw oddolnych wspartych przez Miasto i Gminę (szt.)
3.3. Zróżnicowana oferta kulturalna, rekreacyjna i sportowa	• Budowa Domu Kultury w Trąbkach • Budowa pumtrack'u w Pilawie • Modernizacja stadionu miejskiego w Pilawie, wraz z budową basenów letnich • Modernizacja ścieżki ekologicznej w Trąbkach • Modernizacja, rozbudowa i bieżąca konserwacja obiektów sportowo-rekreacyjnych, w tym placów zabaw dla dzieci • Digitalizacja i cyfryzacja usług kulturalnych i bibliotecznych	Dyweryfikacja oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej Wzrost zainteresowania wśród mieszkańców odbywającymi się wydarzeniami w oparciu o rozwiniętą infrastrukturę i szeroką ofertę Rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna umożliwiająca aktywny wypoczynek Zwiększenie aktywności fizycznej miesz-	• Liczba powstałych, zmodernizowanych lub rozbudowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych (szt.) • Liczba zdigitalizowanych woluminów (szt.) • Liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych w ciągu 1 roku (szt.) • Liczba uczestników zajęć organizowanych przez jednostki kultury (os.) • Liczba zajęć sportowych dostęp-

-
- Zwiększenie dostępu i różnorodności zajęć sportowych w zakresie dyscyplin, m.in. we współpracy z organizacjami pozarządowymi
  - Rozwój oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej skierowanej do wszystkich grup wiekowych: dzieci, młodzieży, osób dorosłych i seniorów
  - Utworzenie systemu wsparcia (organizacyjnego i finansowego) dla działalności świetlic wiejskich

kańców, poprzez możliwość podejmowania aktywności fizycznej

Poprawa dostępności zbiorów bibliotecznych i usług kulturalnych

nych na terenie Miasta i Gminy (szt.)

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Miasta i Gminy Pilawa oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Mieście i Gminie

Miasto i Gmina Pilawa to gmina miejsko-wiejska położona w powiecie garwolińskim, w południowo-wschodniej części województwa mazowieckiego. Powierzchnia całkowita Miasta i Gminy wynosi 77,1 km². Miasto i Gmina zaliczane są do gmin miejsko-wiejskich o umiarkowanej funkcji rolniczej. W strukturze użytkowania gruntów przeważają użytki rolne, zajmując ok. 50,9% powierzchni jednostki samorządu terytorialnego. Lesistość wynosi 38,6%.

Miasto i Gminę cechuje dobra dostępność komunikacyjna wynikająca z przebiegu drogi ekspresowej S17, łączącej Pilawę z Warszawą oraz Lublinem i biegnącą dalej w kierunku granicy polsko-ukraińskiej. Szkielet układu komunikacyjnego uzupełnia droga wojewódzka nr 805 o przebiegu równoleżnikowym. Ważnym elementem układu komunikacyjnego są również drogi kolejowe, w tym linia kolejowa nr 7 relacji Warszawa – Lublin – Dorohusk. Na terenie Miasta i Gminy Pilawa zlokalizowany jest jeden dworzec kolejowy w Pilawie.

W strukturze osadniczej Miasta i Gminy należy wyróżnić Miasto Pilawę pełniącą rolę ośrodka lokalnego, zapewniającego dostęp do usług: administracyjnych, opiekuńczo-wychowawczych, oświatowych, kulturalnych, edukacyjnych, rozrywkowych i handlowych. Miasto dominuje w strukturze osadniczej, przejmując najważniejsze funkcje oraz odpowiadając na potrzeby życia codziennego mieszkańców Miasta i Gminy. Ponadto, na sieć osadniczą jednostki składa się 11 sołectw: Goćław, Lipówki, Jaźwiny, Kalonka, Łucznicza, Niesadna, Niesadna-Przecinka, Puznówka, Trąbki, Wygoda i Żelazna. Pilawa stanowi ośrodek wielofunkcyjny z obecną zabudową mieszkaniową jedno- i wielorodzinną, zabudową usługową i zabudową przemysłową. W sołectwie Trąbki obserwuje się rozwiniętą funkcję przemysłową, w oparciu o działającą Hutę „Czechy”. W miejscowości obecna jest zabudowa jedno- i wielorodzinną oraz liczne obiekty stanowiące zabytki industrialne. Trąbki są drugą co do liczebności ludności miejscowością w Mieście i Gminie, pełniąc również funkcje usługowe. Ponadto, ośrodkami rozwoju infrastruktury społecznej i technicznej są Goćław i Puznówka. W miejscowości Lipówki obserwowany jest z kolei dynamiczny rozwój zabudowy mieszkaniowej i powiązanych funkcji gospodarczych. Sołectwa Łucznicza i Kalonka stanowią ośrodki rozwoju funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej, z rozwijającą się zabudową letniskową. W pozostałych miejscowościach dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, z towarzyszącą zabudową gospodarczą.

Pomimo rozwoju zabudowy, w strukturze funkcjonalno-przestrzennej Miasta i Gminy przeważają użytki rolne i lasy, stanowiące łącznie 89,5% wszystkich terenów. Użytki rolne dominują we wschodniej części jednostki, głównie w obrębie miejscowości Trąbki, Wygoda, Niesadna, Niesadna-Przecinki, Puznówka i Goćław. Duży udział terenów wykorzystywanych rolniczo obserwuje się również w obrębie sołectwa Jaźwiny. Tereny leśne rozciągają się z kolei z południowego zachodu w kierunku północno-wschodnim, tworząc pasmo zalesień w miejscowościach Łucznicza, Puznówka, Goćław i Kalonka. Większość terenów zalesionych na terenie Miasta i Gminy zaliczona jest do Nadwiślańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Dodatkowo, w obrębie sołectwa Łucznicza, w jego wschodniej części zlokalizowany jest rezerwat przyrody „Rogalec”. W zachodniej części Miasta i Gminy dodatkowo występują użytki ekologiczne. Z kolei zachodnia część sołectwa Jaźwiny częściowo stanowi otulinę dla Mazowieckiego Parku Krajobrazowego. Niemniej, obecne formy ochrony przyrody podkreślają występujące walory przyrodnicze i krajobrazowe przestrzeni. Wpływają one również na możliwości zagospodarowania gruntów, nie stanowiąc jednak barier rozwojowych.

Na terenie Miasta i Gminy Pilawa nie występują tereny szczególnego zagrożenia powodzią, a występujące cieki wodne nie charakteryzują się szczególną gwałtownością wezbrań. Wody powierzchniowe występują nielicznie, w postaci niewielkich zbiorników wodnych.

W zakresie infrastruktury społecznej, ich rozmieszczenie w Mieście i Gminie jest racjonalne, jednak ze względu na dalsze zapotrzebowanie (przede wszystkim w zakresie instytucji kultury) planuje się rozbudowę sieci instytucji społecznych. Usługi medyczne realizowane są w oparciu o Samodzielne Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej w Pilawie i Trąbkach. Inne usługi społeczne zlokalizowane są przede wszystkim w Pilawie: Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Żłobek Samorządowy, Przedszkole Samorządowe. Usługi te pozostają jednak dostępne dla mieszkańców, ze względu na ich racjonalne, centralne usytuowanie względem pozostałych miejscowości w Mieście i Gminie, a także funkcjonowanie transportu zbiorowego. W zakresie usług kultury, podległe MGOK świetlice wiejskie są zlokalizowane w większości miejscowości, a jedynie w jednym sołectwie istnieje potrzeba rozbudowy placówki. Planowana jest budowa Domu Kultury w Trąbkach, która ma stanowić odpowiedź na potrzeby lokalnej społeczności w zakresie dostępu do usług kultury. W obrębie Domu Kultury ma się również znaleźć przestrzeń poświęcona przemysłowej historii miejscowości, wspierając tym samym tożsamość lokalną i dziedzictwo kulturowe. W zakresie dostępu do usług oświatowych, są one zlokalizowane poza Pilawą również w Puznówce, Trąbkach i Goławiu. W Mieście i Gminie jest obecna rozwinięta sieć strażnic przeciwpożarowych.

Ryc. 8 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla Miasta i Gminy Pilawa

Legenda

Struktura osadnicza

- Miasto i Gmina Pilawa
- Miejscowości i części miejscowości
- Główny ośrodek o charakterze wielofunkcyjnym
- Ośrodki wskazane do rozwoju funkcji mieszkalnej, usługowej oraz produkcyjnej
- Ośrodek wskazany do rozwoju funkcji mieszkalnej, usługowej, produkcyjnej oraz do utrzymania funkcji rolniczej
- Ośrodek wskazany do rozwoju funkcji mieszkalnej i rekreacyjnej
- Ośrodek wskazany do rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej
- Ośrodki wskazane do rozwoju funkcji mieszkalnej oraz do utrzymywania funkcji rolniczej
- Główne ośrodki rozwoju infrastruktury społecznej i technicznej

System powiązań przyrodniczych

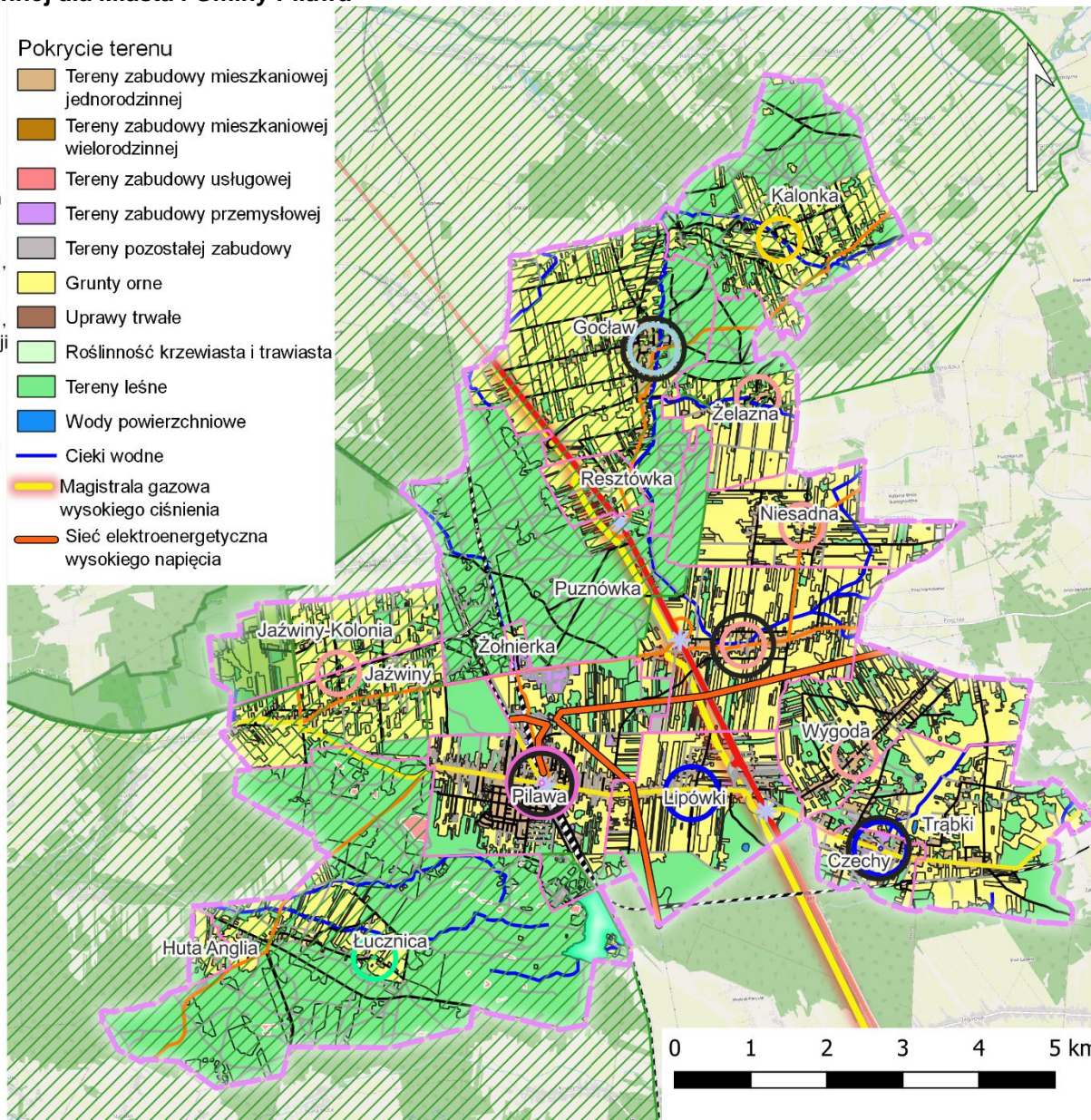
- Otulina Mazowieckiego Parku Krajobrazowego
- Rezerwat Przyrody Rogalec
- Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu
- Użytki ekologiczne

Główne elementy sieci transportowej

- Droga ekspresowa S17
- Droga wojewódzka nr 805
- Drogi powiatowe
- Drogi gminne
- Drogi wewnętrzne
- ✳ Główne węzły komunikacyjne
- Tory kolejowe

Pokrycie terenu

- Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej
- Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej
- Tereny zabudowy usługowej
- Tereny zabudowy przemysłowej
- Tereny pozostałej zabudowy
- Grunty orne
- Uprawy trwałe
- Roślinność krzewiasta i trawiasta
- Tereny leśne
- Wody powierzchniowe
- Cieki wodne
- Magistrala gazowa wysokiego ciśnienia
- Sieć elektroenergetyczna wysokiego napięcia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

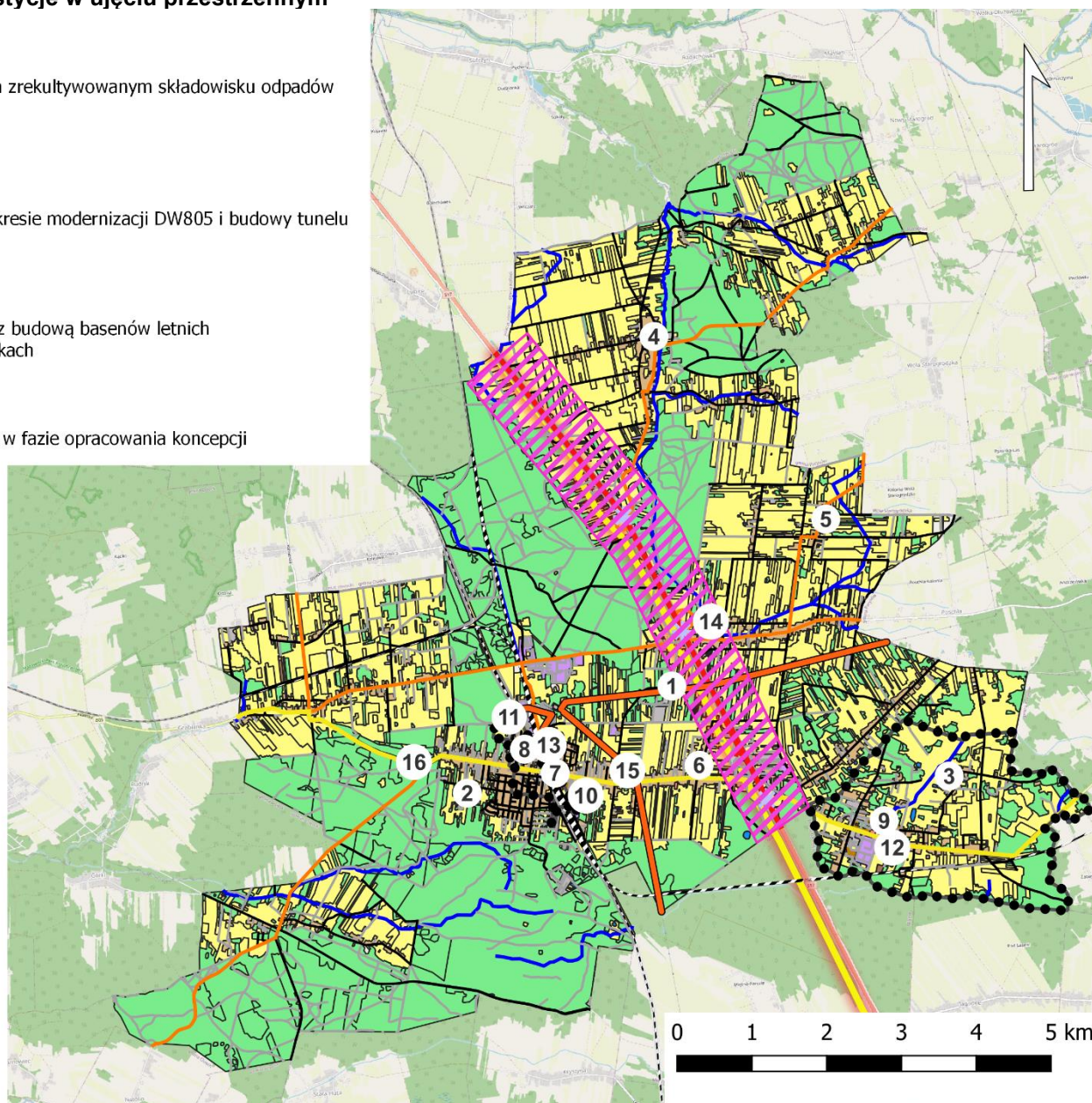
Ryc. 9 Najważniejsze kierunki działań i inwestycje w ujęciu przestrzennym

Legenda

Planowane inwestycje i kierunki działań:

- 1 - Budowa farmy fotowoltaicznej o mocy do 3 MW na zrehabilitowanym składowisku odpadów
- 2 - Modernizacja oczyszczalni ścieków w Pilawie
- 3 - Modernizacja oczyszczalni ścieków w Trąbkach
- 4 - Budowa oczyszczalni ścieków w Goławiu
- 5 - Odnowienie SUW w Niesadnej
- 6 - Odnowienie SUW w Lipówkach
- 7 - Współpraca z Zarządem Dróg Wojewódzkich w zakresie modernizacji DW805 i budowy tunelu pod torami kolejowymi
- 8 - Utworzenie CUS
- 9 - Budowa Domu Kultury w Trąbkach
- 10 - Budowa pumptrack'u w Pilawie
- 11 - Modernizacja stadionu miejskiego w Pilawie wraz z budową basenów letnich
- 12 - Modernizacja boiska i ścieżki ekologicznej w Trąbkach
- 13 - Rozwój działalności Klubu Senior+
- 14 - Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości
- 15 - Budowa ścieżki rowerowej w ciągu DW805
- 16 - Budowa południowej obwodnicy Pilawy - zadanie w fazie opracowania koncepcji

- Utworzenie strefy inwestycyjnej w ciągu S17
- Obszar rewitalizacji
- Droga ekspresowa S17
- Droga wojewódzka nr 805
- Drogi powiatowe
- Drogi gminne
- Drogi wewnętrzne
- węzły komunikacyjne
- Tory kolejowe
- Tereny zabudowy jednorodzinnej
- Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej
- Tereny zabudowy usługowej
- Tereny zabudowy przemysłowej
- Tereny pozostałej zabudowy
- Grunty orne
- Uprawy trwałe
- Roślinność krzewiasta i trawiasta
- Tereny leśne
- Wody powierzchniowe
- Cieki wodne
- Sieć elektroenergetyczna wysokiego napięcia
- Magistrala gazowa wysokiego ciśnienia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGIK.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej Miasta i Gminy

Ustalenia Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033 obowiązują na terenie całej jednostki samorządu terytorialnego. Poszczególne cele operacyjne i kierunki działań będą realizowane zgodnie z aktualnymi potrzebami i uwarunkowaniami występującymi w poszczególnych miejscowościach.

Ostatnia zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w Mieście i Gminie Pilawa nastąpiła w drodze podjęcia przez Radę Miejską w Pilawie Uchwały nr LXX.462.2023 z dnia 21 września 2023 r. Upřednio, zmiany wprowadzono w drodze podjęcia Uchwały z dnia 27 stycznia 2014 roku. Studium w pierwotnej formie zostało z kolei przyjęte w 2014 roku.

W obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Pilawa wyznaczono cztery strefy odnoszące się do sposobu zagospodarowania przestrzennego terenów.

Strefa urbanizacji obejmuje swoim zasięgiem tereny położone w ciągu głównych arterii komunikacyjnych: drogi ekspresowej S17 oraz drogi wojewódzkiej nr 805. Odnosząc się do podziału administracyjnego Miasta i Gminy, obejmują one przede wszystkim tereny zlokalizowane w Pilawie, Lipówkach i Trąbkach. Na tych obszarach zakłada się wielofunkcyjny rozwój w oparciu o wyznaczone tereny przemysłowe, usługowe oraz zabudowy jedno- i wielorodzinnej. Najważniejszym ośrodkiem o randze lokalnej ma pozostać oczywiście Pilawa, która cechuje się obecnie najwyższym poziomem zainwestowania.

Strefa rolnicza wyznaczona została dla zabezpieczenia terenów przeznaczonych do produkcji rolnej, cechujących się przydatnością w tym zakresie. Są to przede wszystkim tereny nieleśne zlokalizowane na wschód od drogi ekspresowej, w obrębie sołectw: Goćław, Żelazna, Niesadna, Niesadna Przecinki, Puznówka, Jaźwiny i częściowo Trąbki. W obrębie strefy rolniczej przewiduje się rozwój działalności rolniczej, wraz z możliwością miejscowego uzupełniania zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej. Tereny te cechuje ekstensywny charakter zagospodarowania.

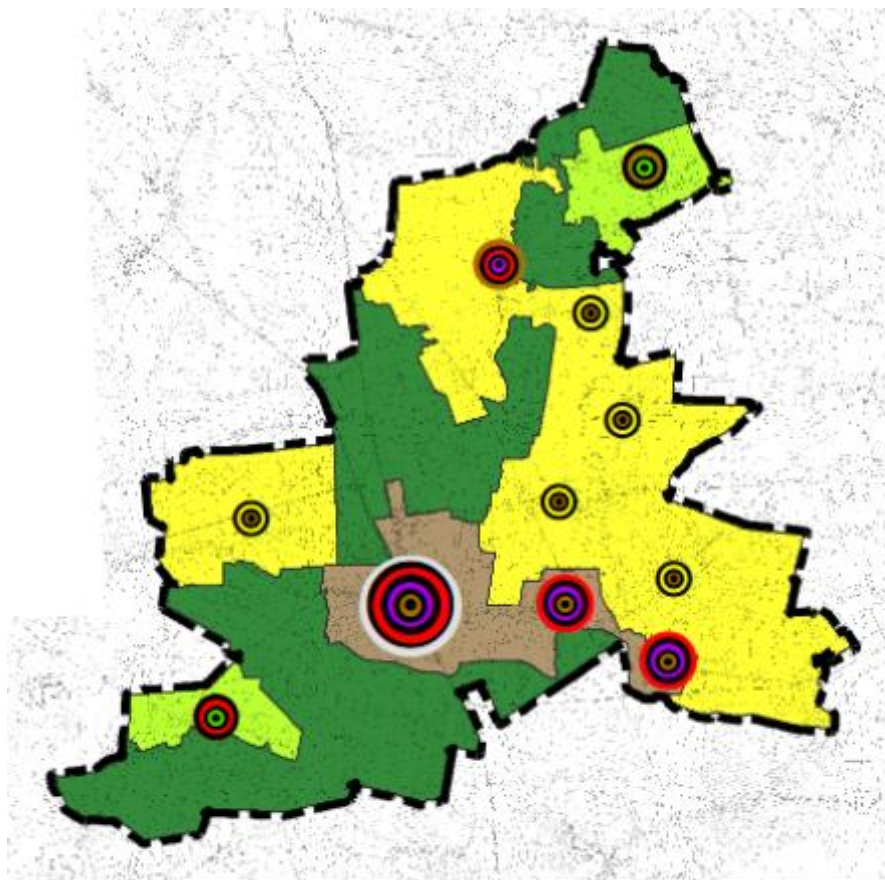
Kolejną wyznaczoną strefą jest **strefa rekreacyjna**, obejmująca swoim zasięgiem sołectwa Łucznicza i Kalonka. Są to tereny cechujące się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, umożliwiające aktywny wypoczynek i rekreację. Zapisy studium wskazują Kalonkę jako miejsce pełniące przede wszystkim funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe. W obrębie Łuczniczy przewiduje się z kolei możliwość rozwoju funkcji turystycznej i agroturystycznej, z ofertą skierowaną bardziej do osób odwiedzających Miasto i Gminę.

Strefa przyrodnicza wyznaczona została dla ochrony największych kompleksów leśnych na terenie Miasta i Gminy Pilawa. Swoim zasięgiem obejmuje ona pas zwartych zalesień biegnących z północnego-wschodu w kierunku południowo-zachodnim. Podstawowym kierunkiem działań w strefie przyrodniczej jest zachowanie bioróżnorodności oraz powiązań funkcjonalnych między poszczególnymi terenami zielonymi, celem zachowania systemu środowiska przyrodniczego w stanie niepogorszonym.

Zakłada się kontynuację prowadzenia polityki przestrzennej Miasta i Gminy Pilawa w oparciu o wyznaczone strefy, w szczególności uwzględnienie ich przy opracowaniu planu ogólnego.

Ryc. 10 Strefy polityki przestrzennej oraz ośrodki rozwoju Gminy

STREFY POLITYKI PRZESTRZENNEJ:

- STREFA ORGANIZACJI
- STREFA ROLNICZA
- STREFA REKREACYJNA
- STREFA PRZYRODNICZA

OŚRODKI ROZWOJU GMINY

GŁÓWNY OŚRODEK GMINY O CHARAKTERZE WIELOFUNKCYJNYM

OŚRODKI WSKAZANE DO ROZWOJU FUNKCJI MIESZKALNEJ, USŁUGOWEJ ORAZ PRODUKCYJNEJ

OŚRODEK WSKAZANY DO ROZWOJU FUNKCJI MIESZKALNEJ, USŁUGOWEJ, PRODUKCYJNEJ

ORAZ DO UTRZYMANIEM FUNKCJI ROLNICZEJ

OŚRODEK WSKAZANY DO ROZWOJU FUNKCJI MIESZKALNEJ I REKREACYJNEJ

OŚRODEK WSKAZANY DO ROZWOJU FUNKCJI TURYSTYCZNEJ I REKREACYJNEJ

OŚRODKI WSKAZANE DO ROZWOJU FUNKCJI MIESZKALNEJ

ORAZ DO UTRZYMANIEM FUNKCJI ROLNICZEJ

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Piława, załącznik nr 2.

Jako podstawowe zasady planowania przestrzennego, obejmujące cały teren Miasta i Gminy Pilawa wskazano:

- możliwość realizacji celów publicznych na obszarach wszystkich terenów,
- dopuszczenie utrzymania istniejącego zagospodarowania zrealizowanego w oparciu o prawomocne decyzje i pozwolenia,
- dopuszczenie możliwości zachowania dotychczasowego przeznaczenia terenów ustalonych w obowiązujących planach miejscowych.

Ponadto w Studium wskazano kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów w poszczególnych strefach: urbanizacji, rolniczej, rekreacyjnej i przyrodniczej.

W Studium określono również kierunki zagospodarowania przestrzennego, wymagające uwzględnienia w planach miejscowych, w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego, polegające na:

- 1) ochronie obszarów cennych przyrodniczo przed zmianą istniejącego sposobu użytkowania
- 2) ochronie wód powierzchniowych i podziemnych, poprzez:
  - a) rozbudowę i modernizację systemu kanalizacji,
  - b) prowadzenie gospodarki odpadami zapobiegającej zanieczyszczeniu wód powierzchniowych i podziemnych zgodnie z przepisami odrębnymi,
- 3) ochronie rzeźby terenu poprzez:
  - a) uwzględnienie w planach miejscowych ograniczeń wynikających z istniejących form ochrony przyrody,
  - b) zakaz zabudowy na obszarach dolin cieków wodnych,
  - c) uwzględnienie w planach miejscowych ograniczeń wynikających z utworzenia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego, obejmującego południowo-zachodnią część gminy (leśne obszary na południe od wsi Łucznicza) ze względu na występowanie wydm wraz z zabagnionymi miśkami deflacyjnymi,
- 4) ochronie gleb, mającej na celu zahamowanie erozji wietrznej, poprzez stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych (zadrzewienia śródpolne i zakrzewienia),
- 5) ochronie powietrza atmosferycznego – polegającej na ograniczaniu lokalnych emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez zmianę mediów grzewczych na ekologiczne, zadrzewianiu oraz na nie blokowaniu naturalnych ciągów powietrza poprzez ich nie zabudowywanie,
- 6) ochronie przed hałasem poprzez:
  - a) ograniczenie lokalizacji zabudowy w strefie oddziaływania hałasu o ponadnormatywnym poziomie (w bezpośrednim sąsiedztwie głównych tras tranzytowych, terenów kolejowych),
  - b) określenie w planach miejscowych dopuszczalnych poziomów hałasu dla terenów objętych ochroną przed hałasem, zgodnie z przepisami odrębnymi,
- 7) ochronie przed promieniowaniem elektromagnetycznym poprzez uwzględnienie zasad dotyczących budowy i lokalizacji urządzeń i sieci infrastruktury określonych w wymaganiach przepisów odrębnych preferowanie rozwoju przemysłu nieuciążliwego (maksymalnie czystego ekologicznie).

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustalono następujące kierunki:

- 1) dla zabytków wpisanych do rejestru zabytków ochronę zgodnie z wymogami przepisów odrębnych o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- 2) dla stanowisk archeologicznych ochronę zgodnie z wymogami przepisów odrębnych o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w szczególności poprzez zakaz zalesiania oraz poprzez obowiązki przeprowadzenia badań archeologicznych w przypadku działań, które mogą doprowadzić do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego,
- 3) dla obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, w tym również miejsc pamięci narodowej – należy objąć je ochroną poprzez ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie parametrów zabudowy oraz przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenów, w granicach w których są zlokalizowane,

- 4) postuluje się objęcie ochroną w planach miejscowych obiektów małej architektury sakralnej,
- 5) zagospodarowania terenów przeznaczonych pod zainwestowanie przy uwzględnieniu obiektów będących pod ochroną konserwatorską, stanowisk archeologicznych,
- 6) zagospodarowanie zespołów i obiektów zabytkowych zgodnie z pierwotną funkcją,
- 7) w przypadku braku możliwości utrzymania lub odtworzenia pierwotnej funkcji, dopuszczenie zagospodarowania na funkcję zbliżoną do pierwotnej lub na cele turystyki oraz kultury, zgodnie ze wskazaniami konserwatorskimi.

W zakresie rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej i rolnej przestrzeni produkcyjnej w studium ustalono, co następuje:

- 1) modernizację istniejących sieci i urządzeń wodociągowych, w tym uruchomienie nowych ujęć wód powierzchniowych, przewiduje się rozbudowę sieci wodociągowej,
- 2) ustala się możliwość remontów, rozbudowę i przebudowę istniejących sieci i urządzeń gazowych oraz budowę nowych sieci i urządzeń,
- 3) dla istniejącego gazociągu wysokiego ciśnienia należy uwzględnić strefę ochronną wynikającą z przepisów odrębnych, dla strefy ustala się zakaz wszelkiej zabudowy,
- 4) ustala się możliwość remontów, rozbudowę i przebudowę istniejących sieci i urządzeń elektroenergetycznych oraz budowę nowych sieci i urządzeń,
- 5) dopuszcza się lokalizację odnawialnych źródeł energii,
- 6) nadrzędnym celem polityki w zakresie gospodarki odpadami jest skuteczna segregacja wytwarzanych odpadów, zapobieganie powstawaniu odpadów, odzyskiwanie surowców i ponowne wykorzystanie odpadów oraz bezpieczne dla środowiska końcowe unieszkodliwianie odpadów niewykorzystanych,
- 7) ustala się możliwość remontów, rozbudowę i przebudowę istniejących sieci i urządzeń telekomunikacyjnych oraz budowę nowych sieci i urządzeń,
- 8) ustala się powiązanie drogi ekspresowej z układem drogowym gminy poprzez węzeł „Lipówki”,
- 9) dla drogi wojewódzkiej wyznacza się nowy przebieg w obrębie wsi Jaźwiny oraz na terenie miasta Pilawa,
- 10) ustala się przebudowę dróg powiatowych w celu przystosowania ich do parametrów klas dróg lokalnych,
- 11) zakłada się modernizację dróg powiatowych polegającą na przebudowie nawierzchni oraz budowie chodników i ścieżek rowerowych,
- 12) ustala się wprowadzenie nowych dróg gminnych dla usprawnienia układu komunikacyjnego,
- 13) zakłada się modernizację dróg gminnych polegającą na przebudowie nawierzchni oraz budowie chodników i ścieżek rowerowych,
- 14) zakłada się kształtowanie systemu ciągów pieszych i rowerowych w oparciu o istniejący układ komunikacji drogowej,
- 15) przewiduje się realizację parkingów na terenach koncentracji usług oraz aktywności gospodarczej,
- 16) zakłada się utrzymanie i modernizację istniejących urządzeń i obiektów kolejowych w pasie terenów kolejowych i poza nim, jeżeli jest to niezbędne dla bezpieczeństwa ruchu kolejowego,
- 17) proponuje się wprowadzenie bezkolizyjnych skrzyżowań układu drogowego z układem kolejowym jako wielopoziomowe,
- 18) dla terenów leśnej przestrzeni produkcyjnej obowiązuje utrzymanie lub poprawa istniejącego wskaźnika lesistości gminy.

Poza uwarunkowaniami o znaczeniu lokalnym i wynikających z nich kierunków zagospodarowania, kształtowanie polityki przestrzennej opiera się również na rekomendacjach zawartych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego (PZPWM). Zgodnie z zapisami Planu Miasto i Gmina Pilawa została zaliczona do wiejskich obszarów funkcjonalnych uczestniczących w procesach rozwojowych. Tym samym, jednostka ta jest ściśle powiązana z najważniejszymi ośrodkami miejskimi regionu i znajduje się w strefie ich oddziaływań. Obszary te scharakteryzowano jako do-

brze skomunikowane z miastami, co przekłada się na ułatwiony dostęp do rynku pracy, usług publicznych i usług wyższego rzędu. Na obszarach tych obserwuje się ponadto zjawisko suburbanizacji oraz zatracania wiejskiego charakteru osadnictwa i stylu życia mieszkańców. Wśród zasad zagospodarowania dla obszarów wiejskich uczestniczących w procesach rozwojowych wyszczególniono:

- ochronę terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy,
- przeciwdziałanie negatywnym skutkom suburbanizacji w aspekcie ochrony środowiska,
- ochronę krajobrazu przed chaosem inwestycyjnym i kształtowanie ładu przestrzennego,
- ochronę gruntów klas I-III oraz gruntów leśnych przed ich nieuzasadnionym przeznaczeniem na cele nierolnicze i nieleśne,
- wspieranie działalności gospodarczej towarzyszącej produkcji rolnej, a także dążenie do zrównoważonego rozwoju funkcji pozarolniczych.

PZPWM przedstawia również rekomendacje i postulaty w zakresie zagospodarowania przestrzennego województwa. Poniżej przedstawione najważniejsze z nich, istotne dla Miasta i Gminy Pilawa.

W zakresie modyfikacji układu korytarzy sieci TEN-T postuluje się:

- zmianę kategorii korytarzy sieci kompleksowej na korytarze sieci bazowej: kolejowe i drogowe Warszawa – Lublin – Dorohusk.

W zakresie systemu kolejowego postuluje się:

- prowadzenia analiz dotyczących budowy nowych przystanków w miejscach wskazanych przez organizatorów transportu (samorządy), operatorów, zarządcę infrastruktury kolejowej.

W zakresie systemu dróg postuluje się:

- przekazywanie dróg krajowych i wojewódzkich do niższych kategorii zarządzania jeżeli nie spełniają warunków technicznych i funkcjonalnych dla danej drogi;
- wprowadzania priorytetów w ruchu drogowym dla transportu zbiorowego:
  - wydzielone pasy ruchu,
  - pierwszeństwa przejazdu przez skrzyżowania, w tym z sygnalizacją świetlną,
  - dogodne usytuowanie przystanków;
- podnoszenia poziomu bezpieczeństwa przez:
  - realizację chodników, dróg dla rowerów, przejść dla pieszych i przejazdów dla rowerzystów,
  - działania poprawiające bezpieczeństwo ruchu, w tym m.in.: strefowanie prędkości pojazdów, fizyczne środki uspokajania ruchu (progi zwalniające, wyniesione przejścia dla pieszych, azyle dla pieszych, wyniesione skrzyżowania, małe ronda);
- przebudowy dróg zgodnie z wynikami okresowych kontroli stanu technicznego, badań natężenia oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- prowadzenia analiz i studiów oraz pozostawiania rezerw terenowych dla obwodnic miejscowości;
- prowadzenia analiz dla budowy skrzyżowań wielopoziomowych z liniami kolejowymi;

W zakresie systemu dróg rowerowych postuluje się:

- budowę infrastruktury rowerowej wzdłuż dróg krajowych i wojewódzkich o wysokim natężeniu ruchu samochodowego, zarówno w ramach ogólnych inwestycji drogowych, jak i jako samodzielne inwestycje krajowego i wojewódzkiego zarządcy drogi.

W zakresie ochrony środowiska i zasobów przyrody postuluje się:

- przygotowanie rozporządzenia w sprawie audytów krajobrazowych przy wykorzystaniu innej niż dotychczas prezentowanej w projekcie GDOŚ metodyki;

- wprowadzenie zmian do UoPiZP w aspekcie terminu sporządzenia audytu krajobrazowego i uzależnienie go od terminu wydania stosownego rozporządzenia;
- zapewnienie ochrony różnorodności biologicznej, terenów zieleni i krajobrazu m.in. poprzez adekwatne zapisy w MPZP;
- ochronę prawną korytarzy ekologicznych poprzez wpisanie do MPZP;
- ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze, zwłaszcza w odniesieniu do gruntów wysokiej jakości i przydatności dla rolnictwa (klas bonitacyjnych I-III);
- dążenie do zachowania odpowiedniego udziału powierzchni biologicznie czynnej, sprzyjającej retencji wód opadowych, głównie w miastach;
- zachowanie istniejących naturalnych zbiorników wodnych i terenów podmokłych, w tym starorzeczy, torfowisk, bagien, stawów, śródpolnych oczek wodnych oraz ich ochrona poprzez zapisy w dokumentach planistycznych gmin;
- realizację działań inwestycyjnych i utrzymaniowych melioracji wodnych, w tym ochronę układów odwodnienia rowami melioracyjnymi, budowę systemów melioracji zwiększających retencję glebową, odbudowę systemów drenarskich;
- poprawę jakości wód poprzez rozwój i modernizację infrastruktury ochrony środowiska (w szczególności w zakresie gospodarki wodno-ściekowej) oraz racjonalną gospodarkę przestrzenną w sąsiedztwie zbiorników wodnych;
- rozwój zintegrowanego publicznego transportu zbiorowego, w szczególności transportu szynowego wraz z wdrożeniem systemów skutecznego zarządzania ruchem;
- ograniczanie degradacji litosfery, w tym warstwy glebowej, jak również niekorzystnych zmian w krajobrazie i gospodarce wodnej, związanych z powierzchniową eksploatacją surowców mineralnych m.in. poprzez rekultywację terenów poeksploatacyjnych;
- zagospodarowanie i udostępnienie obszarów atrakcyjnych geologicznie np. w formie geoparków.

W zakresie opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury postuluje się:

- opracowanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;
- opracowanie kryteriów oceny wartości i wyboru dóbr kultury współczesnej;
- identyfikację wartościowych obiektów i obszarów dóbr kultury współczesnej o charakterze ponadlokalnym oraz ich ochronę poprzez ustalenia w gminnych dokumentach planistycznych (w tym miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego);
- zachowanie ładu przestrzennego lub jego kreowanie, szczególnie w miejscach o istotnym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego poprzez:
  - ochronę i kształtowanie struktur przestrzennych historycznych miast i wsi w oparciu o ochronę pola ekspozycji i eksponowanie dominant architektonicznych; kształtowanie przestrzeni publicznych w nawiązaniu do tradycji miejsca,
  - eksponowanie w strukturze przestrzennej ośrodków miejskich i wiejskich najcenniejszych zasobów dziedzictwa regionu (zwłaszcza obszaru Historycznego Centrum Warszawy wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO oraz obszarów uznanych za pomnik historii),
  - kształtowanie i ochronę krajobrazów kulturowych m.in. poprzez utworzenie parków kulturowych;
- adaptację obiektów zabytkowych dla współczesnych funkcji kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych;
- zagospodarowanie i udostępnianie stanowisk archeologicznych posiadających czytelną formę krajobrazową w celach dydaktycznych, naukowych i turystycznych;
- współpracę międzyregionalną w zakresie zachowania i wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego (tradycji historycznych, śladów osadnictwa, dziedzictwa kultury ludowej) dla rozwoju produktów turystyki kulturowej.

Poniżej przedstawiono zestawienie inwestycji celu publicznego, w których ujęto Miasto i Gminę Pilawa:

- prace na linii kolejowej C-E 20 na odcinku Skierniewice – Pilawa – Łuków;
- prace na liniach kolejowych nr 13, 513 na odcinku Krusze/Tłuszcz – Pilawa;
- inwestycje w zakresie sieci kanalizacyjnych, w tym budowa i modernizacja;
- inwestycje w zakresie oczyszczalni ścieków, w tym budowa, rozbudowa lub modernizacja.

Analiza powyższych dokumentów, a także diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej oraz cele i kierunki działań przedstawione w niniejszej Strategii, pozwoliły na określenie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Mieście i Gminie Pilawa, które przedstawia poniższa tabela.

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

- zachowanie terenów o dużych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych,
- ochrona terenów objętych ochroną prawną oraz innych obszarów cennych przyrodniczo, w tym terenów otwartych,
- zachowanie i przywracanie układu lokalnych korytarzy ekologicznych oraz ochrona przed ich defragmentacją,
- wbudowanie terenów rolnych i leśnych w obrębie korytarzy ekologicznych w ogólnodostępny system terenów otwartych i zieleni publicznej, powiązanie ich zielonymi ciągami pieszymi i rowerowymi łączącymi poszczególne miejscowości Gminy,
- utrzymanie różnorodności biologicznej,
- przeciwdziałanie rozlewaniu się zabudowy,
- wsparcie rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury, w szczególności poprzez ustalanie racjonalnych wskaźników w zakresie powierzchni biologicznie czynnej w dokumentach planistycznych, zapewnienie i egzekwowanie odpowiedniej retencji oraz wykorzystanie istniejącej przestrzeni i obiektów do jej rozwoju, w tym rozwój korytarzy ułatwiających przewietrzanie (redukcja smogu i obniżenie temperatury),
- tworzenie nowych oraz powiększenie już istniejących obszarów zielonych blisko obszarów mieszkaniowych (parki i skwery „kieszonkowe”),
- dążenie do realizacji zieleni izolacyjnej wzdłuż ciągów komunikacyjnych oraz istniejących i projektowanych zespołów zabudowy,
- ochrona cieków wodnych, m.in. poprzez zakaz lub ograniczenie zabudowy w pobliżu zbiorników i cieków wodnych,
- ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami pochodzenia komunikacyjnego i bytowego poprzez kontrole stanu technicznego instalacji kanalizacji sanitarnej i burzowej, konserwacje urządzeń do separacji substancji ropopochodnych i osadników piaskowych, itp.
- wykorzystanie obszarów zielonych do celów turystycznych i rekreacyjnych poprzez budowę ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych, budowę i utrzymanie infrastruktury rekreacyjnej,
- ochrona terenów rekreacyjnych i wypoczynku, lasów i terenów zielonych przed zabudową związaną z uciążliwą działalnością gospodarczą (zakłady przemysłowe, magazynowe i usługowe),
- nadanie funkcji edukacyjnej nowym i istniejącym obszarom zielonym oraz elementom zielono-błękitnej infrastruktury,
- ochrona powietrza i zapobieganie przekraczaniu poziomów dopuszczalnych stężeń substancji szkodliwych w powietrzu poprzez działania termomodernizacyjne, wprowadzanie do celów grzewczych urządzeń o wysokiej sprawności energetycznej, rozwój zielonej energii i ograniczanie niskiej emisji wynikającej z ruchu samochodowego,

- rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym,
- ochrona rzeźby terenu poprzez uwzględnienie w planach miejscowych ograniczeń wynikających z istniejących form ochrony przyrody, zakaz zabudowy na obszarach dolin cieków wodnych oraz uwzględnienie w planach miejscowych ograniczeń wynikających z utworzenia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego, obejmującego południowo-zachodnią część gminy (leśne obszary na południe od wsi Łucznicza) ze względu na występowanie wydm wraz z zabagnionymi misami deflacyjnymi,
- ochrona przed hałasem poprzez ograniczenie lokalizacji zabudowy w strefie oddziaływania hałasu o ponadnormatywnym poziomie (w bezpośrednim sąsiedztwie głównych tras tranzytowych, terenów kolejowych) i określenie w planach miejscowych dopuszczalnych poziomów hałasu dla terenów objętych ochroną przed hałasem, zgodnie z przepisami odrębnymi,
- ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym poprzez uwzględnienie zasad dotyczących budowy i lokalizacji urządzeń i sieci infrastruktury określonych w wymaganiach przepisów odrębnych preferowanie rozwoju przemysłu nieuciążliwego (maksymalnie czystego ekologicznie).

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

- kształtowanie struktury przestrzennej uwypuklające i wzmacniające znaczenie istniejących obiektów o ważnych funkcjach lokalnych i ponadlokalnych,
- ochrona elementów dziedzictwa kulturowego, w szczególności wartościowych układów urbanistycznych i ruralistycznych, zadrzewień przydrożnych i śródpolnych oraz obiektów zabytkowych,
- ochrona różnorodności i wielokulturowości dziedzictwa kulturowego regionu i dóbr kultury współczesnej,
- przystosowanie zachowanych założeń i obiektów, które utraciły swoje pierwotne funkcje, do nowych, współczesnych potrzeb, z uwzględnieniem wymogów w zakresie ich dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami oraz – w miarę możliwości – wykorzystujących rozwiązania w zakresie efektywności energetycznej oraz rozwiązania w zakresie adaptacji do zmian klimatu (zatrzymanie wód opadowych, przepuszczalność terenu, ogrody deszczowe i inne),
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów zabytkowych zgodnie z wytycznymi konserwatora zabytków z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości zabytkowej obiektów, służącej jednocześnie rozwojowi gospodarczemu i włączeniu społecznemu,
- podporządkowanie nowej zabudowy historycznej kompozycji przestrzennej,
- zagospodarowanie terenów przeznaczonych pod zainwestowanie przy uwzględnieniu obiektów będących pod ochroną konserwatorską, stanowisk archeologicznych.

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

- utrzymanie i kontynuacja istniejącej struktury przestrzennej i form zabudowy, z możliwością jej uzupełnienia,
- kształtowanie czytelnej, zwartej struktury przestrzennej i dopełnianie układów urbanistycznych,
- wyznaczanie zróżnicowanych standardów zabudowy dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w dostosowaniu do charakteru miejsca – z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia dostępności do usług społecznych (przedszkola, szkoły, place zabaw, zieleń publiczna, usługi sportu, rekreacji i turystyki),
- kształtowanie nowych obszarów zabudowy mieszkaniowej w oparciu o układ komunikacyjny o parametrach dostosowanych do intensywności zabudowy i zapewniający przepustowość w skali lokalnej i ponadlokalnej,
- zachowanie i ochrona przed zainwestowaniem i wykorzystaniem zasobów w postaci gleb wysokiej jakości i przydatności rolniczej,

- utrzymanie zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych z zadrzewieniami śródpolnymi oraz otuliną biologiczną cieków wodnych,
- ograniczenie negatywnego wpływu terenów aktywności gospodarczej na sąsiadującą zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz (np. strefowanie zabudowy, tworzenie pasów zieleni izolacyjnej i granic przestrzennych),
- ograniczenie negatywnego wpływu kluczowych inwestycji celu publicznego na zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz,
- uwzględnienie planowanych inwestycji ponadlokalnych (regionalnych, krajowych) w polityce przestrzennej Miasta i Gminy,
- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu,
- zachowanie i wzmacnianie funkcji usługowych w części śródmiejskiej z jednoczesnym ukształtowaniem dodatkowych centrów służących obsłudze poszczególnych osiedli oraz wsi a także przy głównych trasach komunikacyjnych,
- przeciwdziałanie konfliktom przestrzennym poprzez zachowanie równowagi pomiędzy dostępnością usług, lokalizacji terenów działalności gospodarczej i terenów produkcyjnych a uciążliwością ich oddziaływania na tereny sąsiednie,
- nawiązanie gabarytami, powierzchnią zabudowy i stylem architektonicznym nowych i przebudowywanych obiektów do istniejącej zabudowy występującej na danym obszarze, w szczególności w obszarze zabytkowej zabudowy i zabudowy śródmiejskiej,
- planowanie zabudowy wielorodzinnej w sposób ekstensywny, z zachowaniem dużej przestrzeni dla zieleni, retencji wodnej oraz miejsc postojowych dla pojazdów i zaplecza społecznego,
- podnoszenie dostępności terenów i obiektów usługowych dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- wsparcie dla rozwoju odnawialnych źródeł energii.

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, pod pojęciem handlu wielkopowierzchniowego rozumie się handel realizowany w obiekcie handlowym o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m². Jego lokalizacja jest regulowana w planie ogólnym poprzez wskazanie strefy handlu wielkopowierzchniowego oraz konieczność sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w przypadku potrzeby realizacji tego obiektu. Plan miejscowy sporządza się wtedy dla terenu położonego na obszarze obejmującym co najmniej obszar, na którym powinny nastąpić zmiany w strukturze funkcjonalno-przestrzennej w wyniku realizacji tego obiektu.

Na obszarze Gminy Pilawa nie planuje się lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Z tego względu nie ustala się zasad i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w zakresie ich lokalizacji.

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, pod pojęciem inwestycji celu publicznego należy rozumieć działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), a także krajowym (obejmującym również inwestycje międzynarodowe i ponadregionalne), oraz metropolitalnym (obejmującym obszar metropolitalny) bez względu na status podmiotu podejmującego te działania oraz źródła ich finansowania, stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, m.in.:

- wydzielanie gruntów pod drogi publiczne, drogi rowerowe i drogi wodne, budowa, utrzymywanie oraz wykonywanie robót budowlanych tych dróg, obiektów i urządzeń transportu publicz-

- nego, a także łączności publicznej i sygnalizacji,
- budowa i utrzymywanie publicznych urządzeń służących do zaopatrzenia ludności w wodę, gromadzenia, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz odzyskiwania odpadów, w tym ich składowania lub ich wykorzystania w instalacji odnawialnego źródła energii wytwarzającej biogaz w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii,
  - budowa oraz utrzymywanie obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urządzeń wodnych służących zaopatrzeniu w wodę, regulacji przepływów i ochronie przed powodzią, a także regulacja i utrzymywanie wód oraz urządzeń melioracji wodnych, będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego,
  - budowa, utrzymywanie obiektów oraz urządzeń niezbędnych na potrzeby obronności państwa, a także ustanowienie strefy ochronnej terenu zamkniętego, w tym wynikające z umów lub porozumień międzynarodowych, a także na potrzeby ochrony granicy państwowej lub zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, w tym budowa i utrzymywanie aresztów śledczych, zakładów karnych oraz zakładów dla nieletnich,
  - poszukiwanie, rozpoznawanie, wydobywanie złóż kopalin objętych własnością górnictwem,
  - zakładanie i utrzymywanie cmentarzy,
  - ustanawianie i ochrona miejsc pamięci narodowej,
  - ochrona zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt lub siedlisk przyrody,
  - wydzielanie gruntów pod publicznie dostępne przestrzenie i obiekty: ciągi piesze, place, parki, promenady lub bulwary, a także ich urządzenie, w tym budowa lub przebudowa.

W przypadku lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego na terenie Gminy przyjmuje się w szczególności:

- ograniczenie negatywnego wpływu kluczowych inwestycji celu publicznego na zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz,
- lokalizowanie kluczowych inwestycji celu publicznego poza obszarami chronionymi, glebami wysokiej przydatności rolniczej i terenami leśnymi,
- uwzględnienie planowanych inwestycji ponadlokalnych (regionalnych, krajowych) w polityce przestrzennej Gminy,
- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu,
- wykorzystanie istniejącej infrastruktury do realizacji inwestycji celu publicznego.

Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

W zakresie transportu i komunikacji:

- zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej poprzez rozwój układu drogowego, komunikacji zbiorowej, infrastruktury pieszo-rowerowej, węzłów komunikacyjnych,
- zwiększenie zrównoważonej mobilności i funkcjonalności oraz efektywności transportu miejskiego poprzez budowę, przebudowę i modernizację infrastruktury transportu oraz zakup i modernizację zero- lub niskoemisyjnych aktywów mobilnych wykorzystywanych w transporcie zbiorowym,
- dążenie do ograniczenia ruchu indywidualnych pojazdów samochodowych, szczególnie na obszarach o dużych walorach przyrodniczych i dużej wrażliwości środowiska na czynniki antropopresyjne,
- wyprowadzenie tranzytowego ruchu kołowego poza centrum miasta – budowa obwodnicy,
- wyznaczanie w dokumentach planistycznych dróg o szerokości zapewniającej możliwość wykonania wszystkich niezbędnych do prawidłowego wykorzystania drogi elementów, jak chodniki, parkingi, ciągi rowerowe,
- wprowadzanie rozwiązań drogowych w obszarach zabudowy minimalizujących geometrię

dróg i skrzyżowań, pozostawiając jednocześnie wystarczającą, wygodną przestrzeń dla pieszych, ruchu rowerowego, transportu publicznego, jak również dla osób z niepełnosprawnościami i starszych,

- wspieranie zeroemisyjnych form indywidualnej mobilności, m.in. poprzez budowę i rozbudowę dróg rowerowych (w tym kontrapasów) oraz dróg dla pieszych i rowerów, wraz z infrastrukturą towarzyszącą, kontraruchów oraz pasów ruchu dla rowerów,
- budowa ścieżek rowerowych poprawiających dostępność i obsługę komunikacyjną sołectw poprzez stworzenie ciągłego systemu komunikacji rowerowej,
- wspieranie rozwoju wielogałęziowego powiązania podsystemów transportu publicznego oraz indywidualnego m.in. centrów przesiadkowych, dworców, systemu parkingów P&R, B&R wraz z układem komunikacji kołowej i pieszo-rowerowej oraz rozbudową niezbędnej infrastruktury,
- wyznaczenie nowego przebiegu dla drogi wojewódzkiej w obrębie wsi Jażwiny oraz na terenie miasta Pilawa.

W zakresie infrastruktury technicznej i społecznej:

- kreowanie połączeń pomiędzy zabudową mieszkaniową a infrastrukturą społeczną oraz dążenie do poprawy dostępności infrastruktury społecznej i technicznej,
- dalszy rozwój systemów infrastruktury technicznej, w tym wodno-kanalizacyjnej, będącej podstawą do lokalizacji zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z działalnością gospodarczą,
- wyposażenie terenów w sprawny system odprowadzania i utylizacji ścieków, niezbędny przy wysokim stopniu zwodociągowania,
- utrzymywanie i poprawa jakości usług o charakterze publicznym (szkoły, przedszkola, instytucje kultury, obiekty sportowe), w tym bazy infrastrukturalnej oraz rozwój systemu opieki nad osobami ze szczególnymi potrzebami,
- kształtowanie centralnych przestrzeni publicznych w poszczególnych wsiach umożliwiających aktywność społeczną, budowę oraz umacnianie więzi społecznych i budowanie lokalnej tożsamości,
- rozwój błękitno-zielonej infrastruktury oraz zapewnienie odpowiedniej retencji (powierzchnia biologicznie czynna, budowa zbiorników na deszczówkę z terenów utwardzonych w celu wtórnego wykorzystania),
- tworzenie warunków dla lokalizacji instalacji urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii na poziomie aktów planistycznych (plan ogólny, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego),
- umożliwienie remontów, rozbudowy i przebudowy istniejących sieci i urządzeń gazowych oraz budowy nowych sieci i urządzeń,
- dla istniejącego gazociągu wysokiego ciśnienia należy uwzględnić strefę ochronną wynikającą z przepisów odrębnych, dla strefy ustala się zakaz wszelkiej zabudowy,
- umożliwienie remontów, rozbudowy i przebudowy istniejących sieci i urządzeń elektroenergetycznych oraz budowy nowych sieci i urządzeń.

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

Urządzenia wytwarzające energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW powinny być lokalizowane na gruntach klasy IV lub V i nie mogą wpływać na poszerzenie obszaru stref ochronnych, które związane są z ograniczeniami w zabudowie, zagospodarowaniu oraz użytkowaniu terenu poza granicami wyznaczonego obszaru. W przypadku lokalizacji takich urządzeń wyznacza się następujące zasady:

- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu,
- lokalizowanie ośrodków produkcyjnych i infrastruktury technicznej (w tym odnawialnych źródeł energii) na terenach ściśle określonych, z uwzględnieniem istniejących form ochrony przyrody oraz z zachowaniem bezpiecznej strefy ochronnej od zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży,

- dbałość o relacje funkcjonalno-przestrzenne z terenami sąsiednimi,
- podejmowanie działań powstrzymujących znaczne przeobrażenie krajobrazu kulturowego,
- w granicach stref ochronnych dla elektrowni fotowoltaicznych wszelkie przedsięwzięcia nie mogą przekraczać standardów jakości środowiska,
- wyłącza się obszary chronionego krajobrazu z lokalizowania elektrowni wiatrowych o mocy większej niż moc mikroinstalacji w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się te przedsięwzięcia, które zostały określone w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w podziale na przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz te mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

W przypadku lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenie Gminy należy uwzględnić:

- lokalizację w miejscach, które nie naruszają funkcjonowania korytarzy ekologicznych, obszarów chronionych oraz nie przyczyniają się do niszczenia siedlisk gatunków występujących w Gminie,
- rozmieszczenie form ochrony przyrody, ograniczenia wynikające z uchwał je powołujących, planów ochrony tych obszarów oraz aktów prawa miejscowego,
- realizację działań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą możliwych negatywnych oddziaływań na środowisko
- przeprowadzenie indywidualnej procedury badania wpływu przedsięwzięcia na środowisko w ramach oceny oddziaływania na środowisko na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

- kontynuacja rolniczego sposobu użytkowania terenów, szczególnie w obrębie zwartych kompleksów gleb o wysokiej jakości i przydatności rolniczej,
- przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy w celu ochrony kompleksów rolnych i leśnych,
- zachowanie korytarzy ekologicznych oraz siedlisk gatunków chronionych i zagrożonych,
- kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy zabudową związaną z produkcją rolną a zabudową mieszkaniową na wsiach,
- utrzymanie zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych z zadrzewieniami śródpolnymi,
- zalesianie gruntów najsłabszych, nieużytków i gruntów rolniczo nieprzydatnych,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej, poprzez właściwy dobór upraw dostosowanych do warunków środowiskowych, wykorzystanie potencjału produkcyjnego trwałych użytków zielonych dla produkcji zwierzęcej, racjonalne stosowanie nawożenia i środków ochrony roślin,
- zwiększanie opłacalności produkcji rolnej, poprzez polepszanie struktury gospodarstw rolnych, wprowadzanie nowych technologii i innowacji, inwestycje we wzrost produktywności, rozwijanie współpracy rolników między sobą i branżą przetwórstwa, rozwój rynków lokalnych i targowisk,
- dopuszcza się przekształcenie profilu istniejących gospodarstw rolnych na agroturystyczny, zgodnie ze wskazanymi kierunkami rozwojowymi sektora turystyki w Gminie.

Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i ob-

szarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w Mieście i Gminie Pilawa wyznaczony został na podstawie uchwały nr LXXIV.494.2023 Rady Miejskiej w Pilawie z dnia 14 grudnia 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta i Gminy Pilawa. Dnia 15 lutego 2024 roku została przyjęta uchwała nr LXXVII.518.2024 Rady Miejskiej w Pilawie w sprawie zmiany Uchwały nr LXXIV.494.2023 Rady Miejskiej w Pilawie z dnia 14 grudnia 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta i Gminy Pilawa.

Główne zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na wskazanych terenach powinny uwzględniać:

- określenie rozwiązań planistycznych zgodnie z założeniami gminnego programu rewitalizacji,
- utrzymanie i kontynuację istniejącej struktury przestrzennej i form zabudowy z możliwością jej uzupełnienia,
- przywrócenie estetyki i funkcjonalności obszarów zdegradowanych,
- utworzenie wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych,
- zwiększenie dostępności do terenów zieleni oraz terenów rekreacyjnych,
- współpracę z instytucjami naukowymi i ekspertami w celu opracowania innowacyjnych rozwiązań technicznych i projektowych dla obszarów zdegradowanych.

W Mieście i Gminie Pilawa nie występują obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

wódzkim, takimi jak *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)* oraz *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze*. Współgranie celów jakie wyznacza

Strategia z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji niniejszego dokumentu.

Cel główny KSRR zakłada *efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym*. Cel ten uzupełniony jest 3 celami operacyjnymi:

- Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym,
- Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych,
- Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Natomiast w *Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze* za priorytetowy cel główny przyjęto *zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałe i zrównoważone przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska*. Realizacja celu głównego odbywać ma się poprzez przyjęte cele strategiczne:

- Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze,
- Dostępne i mobilne Mazowsze,
- Zielone i niskoemisyjne Mazowsze,
- Mazowsze zintegrowane społecznie,
- Mazowsze bogate kulturowo.

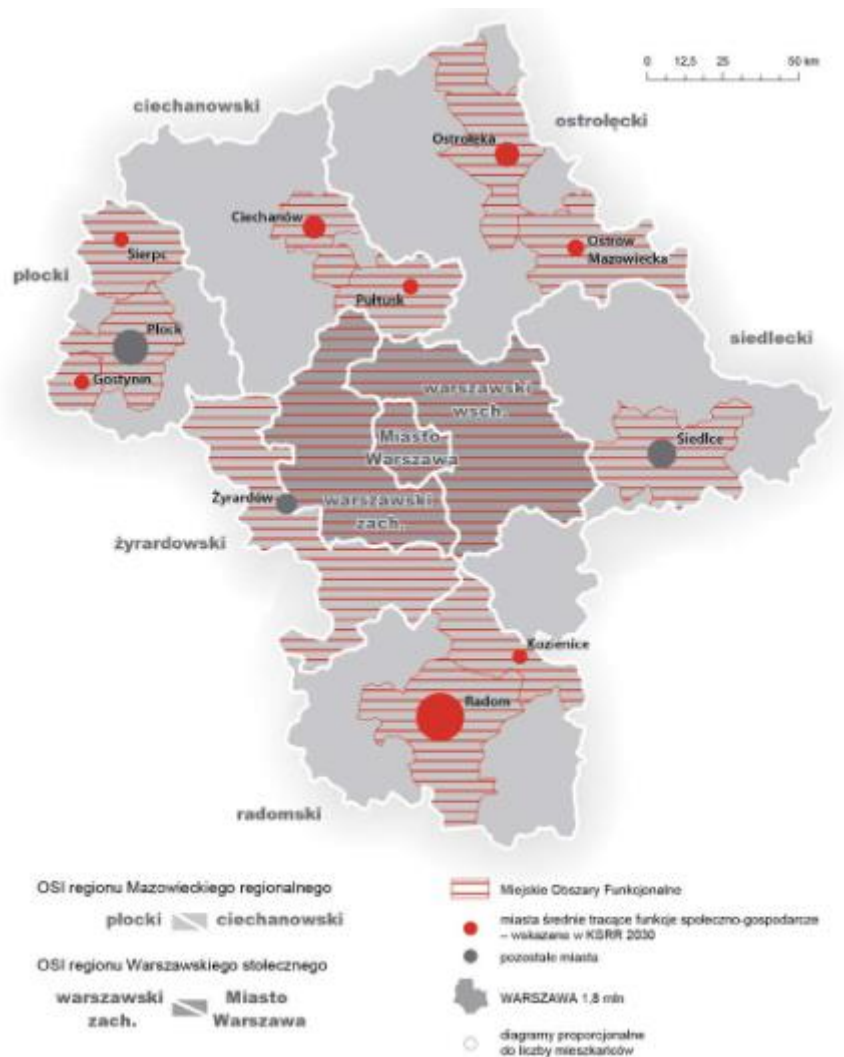
Strategia rozwoju województwa mazowieckiego wskazuje również obszary strategicznej interwencji (OSI), które są podstawą terytorialnego ukierunkowania celów interwencji. Projektowanie interwencji przebiegać będzie zgodnie z zasadami wielopoziomowego zarządzania, subsydiarności, partycypacji społecznej, w dialogu z partnerami społeczno-gospodarczymi.

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze zalicza Miasto i Gminę Pilawa do Siedleckiego obszaru strategicznej interwencji. Strategia zakłada interwencję w OSI siedleckim ukierunkowaną na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej podregionu, celem dywersyfikacji gospodarki, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Spójna oferta inwestycyjna ma wpłynąć m.in. na poprawę konkurencyjności, rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie dostępności uzbrojonych terenów inwestycyjnych. Jako wymagane działania wskazano również rozbudowę i modernizację infrastruktury technicznej oraz ograniczanie niskiej emisji z sektora komunalno-bytowego i transportowego.

Działania w OSI siedleckim koncentrować się mają na poniższych obszarach:

1. Wsparcie rozwoju gospodarczego obszaru poprzez:
  - wzmacnianie wykształconych specjalizacji gospodarczych, m.in. sektora rolnego, przetwórstwa rolno-spożywczego, przemysłu maszynowego, metalowego i chemicznego,
  - rozwój skoordynowanej oferty inwestycyjnej, w tym zapewnienie terenów inwestycyjnych i poprawę ich dostępności transportowej,
  - rozwój infrastruktury turystycznej i promocję zintegrowanej oferty turystycznej;
2. Poprawa stanu środowiska poprzez:
  - rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych,
  - zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych,
  - modernizację systemu gospodarki odpadami – wdrażanie gospodarki odpadami o obiegu zamkniętym.

Ryc. 11 Obszary strategicznej interwencji województwa mazowieckiego

Źródło: Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze.

Miasto i Gmina Pilawa została również ujęta w dokumencie na poziomie ponadlokalnym: Strategii rozwoju powiatu garwolińskiego na lata 2015-2030. Misją przyjętą na potrzeby powyższego opracowania jest *poprawa warunków życia mieszkańców powiatu garwolińskiego*. Wyznaczone cele strategiczne, sformułowane zostały następująco:

- Cel 1. Rozwój lokalnego rynku pracy poprzez wzrost zatrudnienia i wspieranie rozwoju gospodarczego,
- Cel 2. Wspieranie rozwoju obszarów wiejskich oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego,
- Cel 3. Wzrost jakości świadczonych usług publicznych.

Poniższa tabela przedstawia spójność celów strategicznych i operacyjnych zawierających się w Strategii rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033 ze Strategią rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze oraz Strategią rozwoju powiatu garwolińskiego na lata 2015-2030.

Cele		
Strategią rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze	Strategia rozwoju powiatu garwolińskiego na lata 2015-2030	Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033

GOSPODARKA 1) Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości 2) Rozwój zintegrowanego systemu sprzyjającego generowaniu i absorpcji innowacji 3) Cyfryzacja gospodarki 4) Rozwój konkurencyjnej gospodarki 5) Rozwój miast jako centrów aktywności gospodarczej 6) Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich	1: Rozwój lokalnego rynku pracy poprzez wzrost zatrudnienia i wspieranie rozwoju gospodarczego 1.1. Wykorzystanie potencjału gospodarczego powiatu oraz kreowanie korzystnego klimatu dla rozwoju gospodarczego 1.2. Tworzenie jak najlepszych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców 1.3. Rozwój lokalnego rynku pracy i wdrażanie rozwiązań mających na celu przeciwdziałanie bezrobociu 1.4. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności powiatu 2: Wspieranie rozwoju obszarów wiejskich oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego 2.1. Rozwój rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego 2.2. Poprawa warunków bytowych ludności zamieszkującej tereny wiejskie oraz kreowanie pozarolniczych miejsc pracy	I: Miasto i Gmina Pilawa na torach proekologicznej transformacji energetycznej, dostępna komunikacyjnie i spójna przestrzennie 1.3. Nowoczesna i rozbudowana infrastruktura techniczna i sieciowa II: Miasto i Gmina Pilawa: wzmacniająca konkurencyjność i przedsiębiorczość – prowadząca aktywny marketing terytorialny 2.1. Wzmacnianie konkurencyjności i stwarzanie warunków do rozwoju przedsiębiorczości 2.2. Prowadzenie aktywnych działań marketingowych zmierzających do promocji zamieszkania i zainwestowania na terenie Miasta i Gminy oraz ochrony dziedzictwa lokalnego
DOSTĘPNOŚĆ 1) Zwiększenie dostępności transportowej i spójności przestrzennej regionu oraz udziału środków transportu przyjaznych dla środowiska, mieszkańców i przestrzeni 2) Rozwój uporządkowanej sieci osadniczej, sprzyjającej wykorzystaniu transportu zbiorowego i ruchowi niezmotoryzowanemu 3) Udrożnienie systemu tranzytowego i ograniczenie ruchu tranzytowego na pozostałych trasach		I: Miasto i Gmina Pilawa na torach proekologicznej transformacji energetycznej, dostępna komunikacyjnie i spójna przestrzennie 1.2. Rozwijanie dostępności komunikacyjnej Miasta i Gminy, w tym poprzez rozwój transportu zbiorowego
ŚRODOWISKO I ENERGETYKA 1) Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie	2: Wspieranie rozwoju obszarów wiejskich oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego 2.3. Rozwój systemu ochro-	I: Miasto i Gmina Pilawa na torach proekologicznej transformacji energetycznej, dostępna komunikacyjnie i spójna przestrzennie

wysokich walorów środowiska 2) Proekologiczna transformacja energetyki 3) Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i adaptacja do zmian klimatu 4) Poprawa jakości środowiska 5) Podnoszenie efektywności energetycznej	ny przyrody	1.1. Zapewnienie racjonalnej gospodarki wodnej poprzez rozbudowę i modernizację sieci wodno-kanalizacyjnej, rozwój systemów melioracji oraz retencjonowania wody 1.3. Nowoczesna i rozbudowana infrastruktura techniczna i sieciowa 1.4. Zrównoważony rozwój w oparciu o energię pozyskiwaną ze źródeł odnawialnych, ochronę przyrody oraz prawidłową gospodarkę odpadami
SPOŁECZEŃSTWO 1) Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego 2) Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz zmniejszanie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych i opiekuńczych 3) Aktywizacja społeczno-gospodarcza mieszkańców 4) Rozwój priorytetowych dla województwa dziedzin nauki 5) Włączenie i integracja społeczna	3. Wzrost jakości świadczonych usług publicznych 3.1. Rozwój systemu edukacji i bazy sportowej 3.2. Umożliwienie mieszkańcom powiatu dostępu do właściwego poziomu usług medycznych i opieki społecznej 3.3. Działania na rzecz bezpieczeństwa publicznego 3.4. Działania ukierunkowane na wzrost dostępności usług świadczonych przez Starostwo Powiatowe w Garwolinie	III: Miasto i Gmina Pilawa bezpiecznym miejscem do życia z bogatą ofertą usług społecznych i kulturalnych 3.1. Rozwój oferty i poprawa dostępności wysokiej jakości usług społecznych 3.2. Integracja społeczna oraz rozwój kapitału ludzkiego 3.3. Zróżnicowana oferta kulturalna, rekreacyjna i sportowa
KULTURA I DZIEDZICTWO 1) Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego 2) Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju gospodarczego i promocji województwa 3) Upowszechnianie kultury i twórczości 4) Kreowanie miast i wsi jako centrów aktywności kulturalnej i turystycznej	2: Wspieranie rozwoju obszarów wiejskich oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego 2.4. Wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajoznawczych powiatu poprzez promocję i rozwój infrastruktury	II: Miasto i Gmina Pilawa: wzmacniająca konkurencyjność i przedsiębiorczość – prowadząca aktywny marketing terytorialny 2.3. Prowadzenie aktywnych działań marketingowych zmierzających do promocji zamieszkania i zainwestowania na terenie Miasta i Gminy oraz ochrony dziedzictwa lokalnego III: Miasto i Gmina Pilawa bezpiecznym miejscem do życia z bogatą ofertą usług społecznych i kulturalnych 3.3. Zróżnicowana oferta kulturalna, rekreacyjna i sportowa

W celu zapewnienia zgodności zapisów niniejszej Strategii w zakresie infrastruktury rowerowej ze standardami wojewódzkimi (co przyczynić się ma do zwiększenia funkcjonalności wskazanej infrastruktury) Miasto i Gmina Pilawa będzie dążyć to tego, aby planowane trasy rowerowe (w tym drogi dla rowerów oraz drogi dla pieszych i rowerów) były spójne i spełniały wymogi zawarte w Standardach infrastruktury rowerowej i koncepcji tras rowerowych wskazanych do realizacji w perspektywie do

2030 roku w województwie mazowieckim przyjętych uchwałą nr 1100/333/22 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 28 czerwca 2022 r.

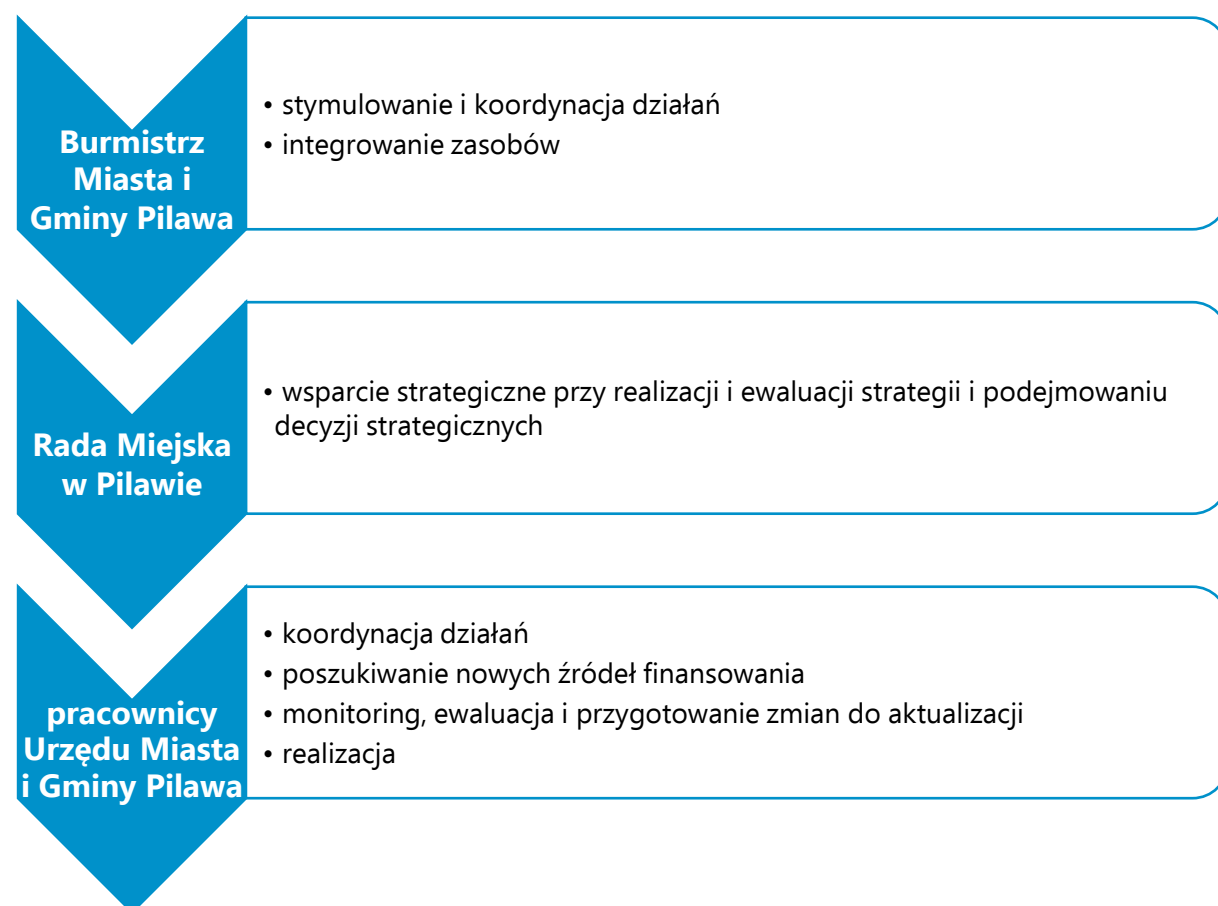

6. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg realizacji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring, ewaluację i w razie konieczności – aktualizację.

Wdrażanie Strategii

Strategia realizowana będzie w latach na jakie przyjęty został dokument, a więc w latach 2024-2033. Jednym z elementów wdrażania niniejszej Strategii jest obowiązek pracowników Urzędu oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem oraz wyznaczenie obszarów, za które każda jednostka lub pracownik będą odpowiedzialni. Podmiotami zaangażowanymi w proces realizacji Strategii będzie sektor publiczny (władze samorządowe, jednostki organizacyjne gminy, inne jednostki samorządu terytorialnego), sektor prywatny (partnerzy prywatni i biznesowi, przedsiębiorcy, inwestorzy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze) oraz sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe, liderzy społeczni, osoby publiczne). Z kolei za etap wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii odpowiedzialny będzie Burmistrz Miasta i Gminy Pilawa, Rada Miejska w Pilawie oraz pracownicy Urzędu, jednostki organizacyjne i partnerzy Miasta i Gminy.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033 jest dokumentem określającym kierunki rozwoju w poszczególnych obszarach funkcjonowania samorządu.

W celu zachowania nadrzędności oraz spójności Strategii wobec innych planów, programów i dokumentów o charakterze strategicznym, opracowywanych w Mieście i Gminie na potrzeby realizacji zadań, rekomenduje się ich aktualizację zgodnie z celami strategicznymi. Zagwarantowanie spójnego podejścia do polityki rozwoju wymagać zatem będzie uwzględnienia zapisów Strategii w zakresie konkretnych obszarów zarówno w dokumentach wieloletnich, jak i programach przyjmowanych corocznie. Pozwoli to wzmocnić efekt podejmowanych działań i jednocześnie uszczegółowić zapisy Strategii.

Wdrażając Strategię, Miasto i Gmina Pilawa będzie dbała o dobrą współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, ale również z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz administracją rządową. Dodatkowo Miasto i Gmina będzie aktywnie uczestniczyć w konsultacjach innych Strategii przyjmowanych przez okoliczne podmioty z jej otoczenia.

W celu zaangażowania organizacji pozarządowych we wspólne działania na rzecz rozwoju Miasta i Gminy, projekty będą realizowane w partnerstwie z NGO. Dzięki temu przy realizacji przedsięwzięć uda się dotrzeć do coraz większej liczby odbiorców ze względu na aktywność stowarzyszeń i fundacji w poszczególnych sołectwach.

Monitoring i ewaluacja Strategii

W celu sprawdzenia efektywności prowadzonych działań zakłada się przeprowadzenie analizy stopnia realizacji zakładanych celów. Prowadzenie monitoringu pozwala na weryfikację i reakcję w przypadku występowania negatywnych zjawisk, a także wprowadzenie aktualizacji dokumentu, o ile zajdzie taka potrzeba.

System monitorowania pełni funkcje kontrolne oraz weryfikujące skuteczność wdrażanych przedsięwzięć. Efekty Strategii będą monitorowane i opisywane w corocznym Raplocie o stanie gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

Monitoring będzie odbywał się przy pomocy tabeli ewaluacyjnej, stanowiącej załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu. Tabela będzie zawierała przykładowe wskaźniki stopnia realizacji poszczególnych zadań. Odpowiednie uzupełnienie tabeli pozwoli na sprawdzenie tego czy i w jakim stopniu zaplanowane działanie zostało zrealizowane. W ten sposób można będzie ocenić, w jakiej części wykonano założony cel operacyjny, a dalej strategiczny. Monitoring przeprowadzany będzie co 2 lata od roku przyjęcia Strategii i tym samym rozpoczęcia wdrażania jej założeń.

Po wdrożeniu Strategii zostanie przeprowadzona ewaluacja ex-post. Punktem bazowym, do oparcia wyników, będzie przeprowadzona w 2023 roku ewaluacja ex-ante (Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Miasta i Gminy Pilawa). Celem ewaluacji ex-post będzie określenie długotrwałych efektów wdrażania Strategii, w tym wielkości zaangażowanych środków oraz skuteczności i efektywności podjętych działań. Wynikiem oceny końcowej powinny być wskazania odnośnie do dalszej polityki rozwoju Miasta i Gminy Pilawa oraz zdefiniowane czynniki, przyczyniające się do sukcesu lub niepowodzenia wdrażania Strategii.

Aktualizacja Strategii

Bieżące monitorowanie i ocena skuteczności działań Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033 będzie przesłanką do zareagowania, a tym samym wprowadzenia zmian w dokumencie w przypadkach uzasadnionych.

W momencie, gdy Burmistrz zidentyfikuje konieczność modyfikacji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy, występuje do Rady Miejskiej z wnioskiem o jego zmianę.

Ewentualna aktualizacja Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa będzie następować w trybie przewidzianym w art. 10f ust. 5 ustawy o samorządzie gminnym, który stanowi, iż strategia rozwoju gminy podlega aktualizacji, jeżeli wymaga tego sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna gminy albo gdy jest to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju ponadlokalnego lub strategią rozwoju województwa. Do aktualizacji strategii rozwoju gminy stosuje się wtedy zapisy z art. 10f ust. 1–4 ustawy o samorządzie gminnym.

7. Ramy finansowe i źródła finansowania

Miasto i Gmina Pilawa na bieżąco analizuje możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w Strategii, zarówno stanowiących wydatki bieżące i majątkowe. Analizy te obejmują:

- fundusze unijne, m.in. w ramach Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027;
- ogólnopolskie programy operacyjne;
- programy rządowe, w tym m.in. Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Maluch+, Senior+, Dostępność+, Fundusz Inwestycji Lokalnych, Polski Ład oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych;
- programy jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego;
- inne, nieunijne fundusze międzynarodowe, np. Fundusze Norweskie;
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przed podmioty publiczne i prywatne.

Program Regionalny: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 będzie głównym dokumentem określającym kierunki wsparcia finansowanego ze środków Unii Europejskiej w województwie mazowieckim w okresie budżetowym 2021-2027.

W ramach nowej perspektywy finansowej 2021-2027 samorząd będzie miał możliwość korzystania z nowej puli dofinansowań. Polityka spójności na lata 2021-2027 docelowo obejmie fundusze takie jak:

- **EFRR** – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- **FS** – Fundusz Spójności,
- **EFS+** – Europejski Fundusz Społeczny+.

Do programów krajowych w nowej perspektywie finansowej 2021-2027 należą m.in.:

- **FEnKS** – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko,
- **FENG** – Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki,
- **FERS** – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027,
- **FERC** – Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy, 7
- **PTFE** – Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich,
- **FEPŻ** – Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa,
- programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Powyższe instrumenty finansowe, jak i środki własne Miasta i Gminy wskazują na potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na realizację Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033. Głównymi źródłami finansowania celów rozwojowych będą dochody własne Miasta i Gminy, takie jak podatki i opłaty lokalne, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz pozostałe środki publiczne. Jednocześnie wiele zadań przewidzianych w strategii realizowanych będzie w ramach bieżącej działalności poszczególnych referatów Urzędu Miasta i Gminy Pilawa oraz jednostek organizacyjnych Miasta i Gminy Pilawa.

Realizacja części zadań przewidzianych w Strategii wymaga również i zakłada współpracę z gminami sąsiednimi, powiatem garwolińskim oraz województwem mazowieckim i ich jednostkami organizacyjnymi. Współpraca ta może obejmować również wymiar finansowy, w tym przekazanie dotacji na realizację zadania.

Podstawą do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie budżet Miasta i Gminy oraz wieloletnia prognoza finansowa. Miasto i Gmina będzie utrzymywać nadwyżkę operacyjną w sposób nie zagrażający dyscyplinie finansów publicznych i umożliwiającą spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Pozostałe środki, a także dochody majątkowe przeznaczone będą na realizację zaplanowanych inwestycji. Długookresowe cele strategiczne określane będą w wieloletniej prognozie finansowej. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, wieloletnia prognoza finansowa oddawać będzie wszystkie wydarzenia, które mają lub mogą mieć wpływ na gospodarkę finansową Miasta i Gminy, a przede wszystkim uzależnione będą od czynników makroekonomicznych, takich jak: PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzeń, czy planowane zmiany systemowe np. w podatkach dochodowych. Na tej podstawie wyznaczone będą możliwe do przeznaczenia limity wydatków w poszczególnych latach na wyznaczone przedsięwzięcia. W przypadku zaciągania zwrotnych źródeł finansowania, kształt wskaźnika obsługi zadłużenia określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych w każdym roku prognozy powinien uwzględniać obsługę dodatkowych zobowiązań Miasta i Gminy.

Poniższa tabela przedstawia prognozę wysokości głównych kategorii budżetowych w latach 2024-2033 na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej na lata 2024-2037. W analizowanych latach łączne dochody wyniosą ponad 737,5 mln zł, z czego dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych ponad 167,8 mln zł i podatku od nieruchomości ponad 90,9 mln zł. Łączne wydatki wyniosą natomiast prawie 728,3 mln zł.

Tabela 1. Prognozowane środki budżetowe w okresie realizacji Strategii (zł)

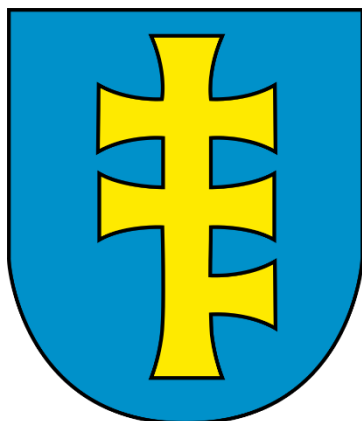
	Dochody ogółem	w tym:		Wydatki ogółem
		PIT	podatek od nieruchomości	
2024	91 552 214,77 zł	12 827 294,00 zł	8 080 000,00 zł	102 434 968,62 zł
2025	65 263 119,00 zł	13 874 000,00 zł	8 276 000,00 zł	64 063 119,00 zł
2026	65 397 119,00 zł	14 719 000,00 zł	8 533 000,00 zł	63 197 119,00 zł
2027	67 301 119,00 zł	15 465 000,00 zł	8 747 000,00 zł	65 101 119,00 zł
2028	69 323 119,00 zł	16 296 000,00 zł	8 966 000,00 zł	67 123 119,00 zł
2029	71 385 119,00 zł	17 138 000,00 zł	9 191 000,00 zł	68 975 119,00 zł
2030	73 503 119,00 zł	18 006 000,00 zł	9 421 000,00 zł	71 103 119,00 zł
2031	75 680 119,00 zł	18 900 000,00 zł	9 657 000,00 zł	73 180 119,00 zł
2032	77 915 119,00 zł	19 819 000,00 zł	9 899 000,00 zł	75 415 119,00 zł
2033	80 227 119,00 zł	20 782 000,00 zł	10 147 000,00 zł	77 679 119,00 zł
Ogółem	737 547 285,77 zł	167 826 294,00 zł	90 917 000,00 zł	728 272 039,62 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwały nr LXXVII.516.2023 Rady Miejskiej w Pilawie z dnia 15 lutego 2024 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2037.

Natomiast potencjał inwestycyjny Miasta i Gminy rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2024-2030 wyniesie ponad 132 mln zł.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1: Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Miasta i Gminy Pilawa

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej

Miasta i Gminy Pilawa

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ 1: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY	75
1.1. Informacje ogólne	75
1.2. Komunikacja	77
1.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	79
1.4. Walory przyrodnicze i kulturowe	82
CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY	87
2.1. Gospodarka lokalna i rynek pracy	87
2.2. Infrastruktura i środowisko	96
<i>Urządzenia sieciowe</i>	96
<i>Ochrona środowiska i odnawialne źródła energii</i>	97
<i>Gospodarka odpadami</i>	98
2.3. Stan finansów samorządowych	100
<i>Wykonanie budżetu</i>	100
<i>Struktura dochodów i wydatków</i>	102
<i>Fundusze Europejskie 2014-2020</i>	106
<i>Rządowy Fundusz Polski Ład</i>	107
<i>Potencjał inwestycyjny</i>	107
CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY	109
3.1. Demografia	109
3.2. Kapitał społeczny	116
<i>Żłobki i przedszkola</i>	116
<i>Szkoły</i>	118
<i>Kultura i sport</i>	122
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	122
<i>Otoczenie zewnętrzne i wewnętrzne Gminy</i>	123
3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	126

CZĘŚĆ 1: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY

1.1. Informacje ogólne

Pilawa jest gminą miejsko-wiejską położoną w północno-zachodniej części powiatu garwolińskiego, w południowo-wschodniej części województwa mazowieckiego. Miasto i Gmina Pilawa graniczy z 5 gminami:

- od północnego-wschodu z gminą Siennica (powiat miński),
- od wschodu z gminą Parysów (powiat garwoliński),
- od południa z gminą wiejską Garwolin (powiat garwoliński),
- od zachodu z gminą Osieck (powiat otwocki),
- od północnego-zachodu z gminą Kołbiel (powiat otwocki).

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego Miasto i Gminę Pilawa w 2022 roku zamieszkiwały łącznie 10 543 osoby, co stanowiło 10% wszystkich mieszkańców powiatu garwolińskiego. Miasto zamieszkiwały łącznie 4 421 osoby, co przełożyło się na wskaźnik urbanizacji na poziomie 41,93%. Całkowita powierzchnia Miasta i Gminy wynosi z kolei 77,1 km², co przekłada się na gęstość zaludnienia wynoszącą 136,7 os./km², przy czym na obszarze miejskim wzrasta ona do blisko 668 os./km² (powierzchnia miasta wynosi 6,62 km²), natomiast na obszarach wiejskich wynosi niespełna 87 os./km².

Miasto i Gmina Pilawa zaliczana jest do gmin miejsko-wiejskich o umiarkowanej funkcji rolniczej. Tym samym, w strukturze użytkowania gruntów przeważają użytki rolne, bowiem stanowią 50,9%, ale nie dominują innych form użytkowania. Lesistość na terenie Miasta i Gminy wynosi z kolei 38,6%, co znacznie przewyższa średnią krajową (ok. 29%).

Według typów krajobrazów naturalnych Miasto i Gmina Pilawa zaliczone jest do krajobrazu nizin peryglacjalnych równinnych i falistych. Charakteryzuje się tym samym niewielkimi deniwelacjami terenu, o widocznych wpływach procesów peryglacjalnych, głównie związanych z wietrzeniem mrozowym, erozją eoliczną i następującą wówczas deflacją i soliflukcją. Wśród głównych powierzchniowych utworów geologicznych dominują tym samym gliny zwałowe, ich zwietrzeliny oraz piaski i żwiry polodowcowe, a także piaski eoliczne. Charakteryzują się one umiarkowaną żyznością, co znajduje odzwierciedlenie w uprawianych na terenie Miasta i Gminy roślinach.

Poza miastem, Gminę tworzy 12 sołectw: Goclaw, Jażwiny, Kalonka, Lipówki, Łucznicza, Niesadna, Niesadna Przecinka, Puznówka, Trąbki, Wygoda i Żelazna.

Ryc. 12. Położenie Miasta i Gminy Pilawa na tle gmin sąsiadujących

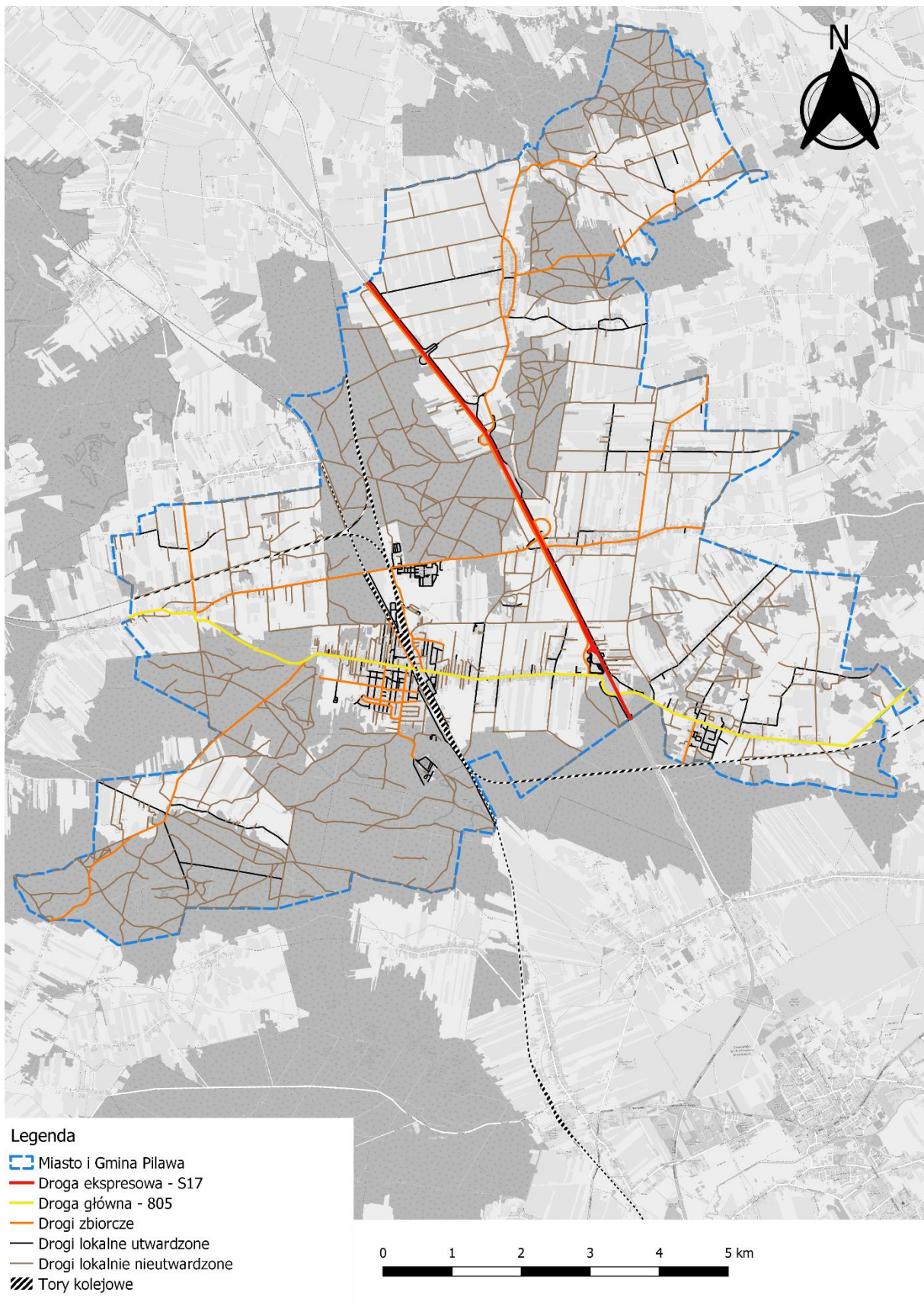

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

1.2. Komunikacja

Miasto i Gmina Pilawa charakteryzują się dobrą dostępnością komunikacyjną. Z północnego-zachodu na południowy-wschód przebiega 7,5 km odcinek drogi ekspresowej S17, łączącej Pilawę z Warszawą oraz Lublinem, wiodącej aż do granicy polsko-ukraińskiej. Dzięki obecności drogi ekspresowej, odległość czasowa z Pilawy do Warszawy wynosi ok. 50 min. Układ komunikacyjny uzupełniają dwie drogi wojewódzkie: nr 804 w całości zlokalizowana na terenie Miasta i Gminy Pilawa oraz nr 805 relacji Dziecinów – Wilchta. Sumaryczna długość dróg zaliczonych do kategorii wojewódzkiej na terenie Miasta i Gminy wynosi 13 km. Ponadto, na sieć połączeń Miasta i Gminy Pilawa składają się drogi powiatowe o łącznej długości 24,5 km oraz drogi gminne o łącznej długości 223,8 km. Należy jednak zaznaczyć, iż wśród dróg gminnych, aż 79% stanowią drogi nieutwardzone. Dodatkowe 35 km ciągów komunikacyjnych stanowią drogi wewnętrzne oraz dojazdowe do posesji lub pól uprawnych, nad którymi pieczę sprawują osoby prywatne.

Ryc. 13 Układ komunikacyjny w Mieście i Gminie Pilawa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Wśród głównych potrzeb obserwowanych w Mieście i Gminie w zakresie rozwoju transportu kołowego upatruje się remontów gminnych dróg utwardzonych, a także rozbudowy sieci dróg utwardzonych. Warto również zaznaczyć, iż drogi gminne poddawane są okresowym kontrolom (raz na 5 lat), które pozwalają na bieżąco oceniać i weryfikować ich stan. Wśród istotnych inwestycji należy również wskazać na potrzebę budowy obwodnicy dla miasta Pilawa. Od strony wschodniej taką stanowi droga ekspresowa S17, niemniej widoczny jest brak drogi obwodowej od strony zachodniej. Ruch tranzytowy w kierunkach północnym i zachodnim odbywa się z wykorzystaniem drogi wojewódzkiej nr 805, prowadzącej przez centrum miasta. Determinuje to powstawanie licznych kongestii drogowych, wpływających zarówno na mobilność mieszkańców jak i jakość lokalnego środowiska. Dodatkowo droga nr 805 krzyżuje się z traktem kolejowym, co jeszcze silniej zakłóca płynność w ruchu samochodowym. Jako kolejną ważną inwestycję w zakresie układu komunikacyjnego wskazuje się zatem budowę skrzyżowania bezkolizyjnego, w formie tunelu drogowego poniżej traktu kolejowego.

Miasto i Gmina Pilawa stanowi ważny węzeł kolejowy, gdzie krzyżują się linie nr 7 relacji Warszawa – Lublin – Dorohusk (do granicy państwowej) z linią kolejową nr 12 relacji Skierniewice – Łuków. Przez teren Miasta i Gminy przebiega również linia kolejowa nr 13 relacji Pilawa – Krusze. Stacja kolejowa zlokalizowana jest jedynie w mieście Pilawa, natomiast przystanki kolejowe obecne są jeszcze w Jażwinach i Trąbkach. Ze stacji Pilawa przewozy realizują Koleje Mazowieckie oraz Polskie Koleje Państwowe. Dziennie odbywa się kilkadziesiąt połączeń, w tym kilkanaście do Warszawy.

Transport zbiorowy realizowany jest przez podmiot zewnętrzny, jednak jego organizatorem jest Miasto i Gmina Pilawa. W ramach oferowanych połączeń dostępne są 3 regularne linie zapewniające transport do miasta powiatowego Garwolina (dwie do dworca kolejowego oraz jedna do szpitala powiatowego). Ponadto na terenie Miasta i Gminy funkcjonuje 6 linii zapewniających transport wewnątrz Gminy. Zorganizowanym transportem zbiorowym objęte są wszystkie sołectwa. W 2022 r. nieopodal dworca kolejowego w Pilawie powstało Centrum Przesiadkowe, które obecnie skupia wszystkie linie autobusowe, integrując transport na poziomie gminnym, powiatowym i wojewódzkim.

Należy również zwrócić uwagę, iż obecne połączenia kolejowe umożliwiają dotarcie do międzynarodowego portu lotniczego im. Fryderyka Chopina w Warszawie w ok. 1 h 15 min. Jest to największy port lotniczy w Polsce obsługujący ponad 14 mln pasażerów rocznie.

1.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego przyjętego Uchwałą nr 22/18 Sejmiku województwa mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 roku uwzględnia się szereg inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, w tym na obszarze Miasta i Gminy Pilawa. W zakresie transportu kolejowego uwzględniono przebudowę i rozbudowę linii kolejowej nr 12 na odcinku Skierniewice – Pilawa – Łuków (wraz z remontem przystanków) oraz linii kolejowej nr 13 relacji Krusze – Pilawa. W zakresie systemu dróg wojewódzkich ustalono budowę obwodnicy Pilawy na DW805. Plan wojewódzki uwzględnia również ustalenia wynikające z innych dokumentów strategicznych przyjętych na poziomie regionalnym, w tym z planu transportowego. Tym samym na terenie Miasta i Gminy Pilawa uwzględniono rozmieszczenie punktu przesiadkowego (powstał w 2022 r.). Plan uwzględnia również inwestycje w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym w Pilawie w zakresie budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnej oraz budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków.

Załącznik nr 4 do Planu wskazuje ponadto orientacyjny przebieg planowanych inwestycji, w tym budowy infrastruktury towarzyszącej Centralnego Portu Komunikacyjnego. Planowane, lecz dotychczas niezrealizowane inwestycje na terenie Miasta i Gminy Pilawa powinny zostać uwzględnione w ramach sporządzanego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Planowanie przestrzenne na poziomie lokalnym warunkowane jest ustaleniami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Pilawa uchwalonego uchwałą Nr XLII.250.2014 Rady Miejskiej w Pilawie z dnia 27 stycznia 2014r. w sprawie uchwalenia studium uwa-

runkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Pilawa, zmienionego uchwałą Nr XI.70.2019 Rady Miejskiej w Pilawie z dnia 18 lipca 2019 r. oraz uchwałą Nr LXX.462.2023 Rady Miejskiej w Pilawie z dnia 21 września 2023 r.

Wśród wyszczególnionych kierunków zagospodarowania przestrzennego Studium uwzględnia wprowadzenie strefowania. Strefa urbanizacji odnosić się ma do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów cechujących się najwyższym stopniem dotychczasowego zainwestowania. Są to przede wszystkim tereny położone wzdłuż głównych arterii komunikacyjnych: DW805 oraz S17. Obejmują one zasięgiem przestrzennym głównie miasto Pilawę oraz miejscowości Lipówki i Trąbki. Zakłada się rozwój wielofunkcyjny w oparciu o wyznaczone tereny przemysłowe, usługowe oraz zabudowy jedno- i wielorodzinnej. Najważniejszym ośrodkiem ma pozostać miasto Pilawa, które skupia najważniejsze usługi administracyjne, edukacyjne, zdrowotne i kulturalne.

Następnie wyznaczona została strefa rolnicza obejmująca swoim zasięgiem głównie nieleśne tereny zlokalizowane na wschód od trasy S17. Są to sołectwa: Goćław, Żelazna, Niesadna, Niesadna Przechylny, Puznówka, Jażwiny, Wygoda oraz częściowo Trąbki. Tereny te przeznaczone są dla rozwoju rolnictwa oraz ekstensywnej zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej.

Wyznaczona strefa rekreacyjna obejmuje swoim zasięgiem dwa sołectwa: Łucznicę oraz Kalonkę. W tym wypadku Łucznica wskazana została jako obszar predestynowany do rozwoju funkcji agroturystycznej i turystycznej, z kolei Kalonka jako ośrodek rekreacyjno-wypoczynkowy dla mieszkańców Miasta i Gminy Pilawa.

Ostatnią z wyznaczonych stref jest strefa przyrodnicza, obejmująca swoim zasięgiem największe kompleksy leśne na terenie Miasta i Gminy Pilawa. W Mieście i Gminie Pilawa kompleksy te rozlokowane są w formie pasa przyjmującego kierunek z północnego-wschodu na południowy-zachód. Podstawowym warunkiem zagospodarowania strefy jest zachowanie bioróżnorodności zwartych kompleksów leśnych, a także podtrzymanie powiązań między poszczególnymi terenami.

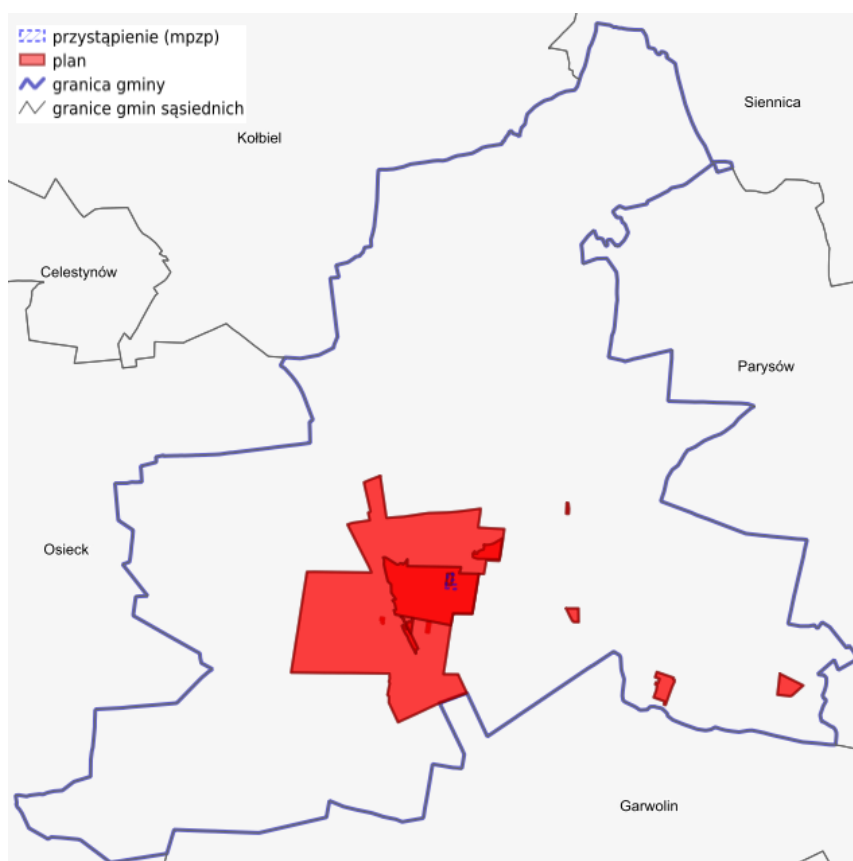
Wśród podstawowych zasad planowania, obejmujących cały teren Miasta i Gminy Pilawa wymienione zostały:

- możliwość realizacji celów publicznych na obszarach wszystkich terenów;
- dopuszczenie utrzymania istniejącego zagospodarowania zrealizowanego w oparciu o prawomocne decyzje i pozwolenia;
- dopuszczenie możliwości zachowania dotychczasowego przeznaczenia terenów ustalonych w obowiązujących planach miejscowych.

Aktami prawa miejscowego w zakresie planowania przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Na terenie Miasta i Gminy Pilawa zgodnie z prowadzonym rejestrem urbanistycznym obowiązuje 10 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Objęte nimi jest całe miasto Pilawa, a częściowo sołectwa: Lipówki, Puznówka i Trąbki. W pozostałych sołectwach planowanie przestrzenne prowadzone jest w oparciu o ogólne zapisy Studium. Tym samym, miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego pokryte jest ok. 8,87% powierzchnia Miasta i Gminy.

Ryc. 14 Zasięg przestrzenny obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Źródło: <https://pilawa.e-mapa.net/wykazplanow/> (dostęp na dzień: 17.01.2024 r.).

Tab. 8. Liczba decyzji o warunkach zabudowy i pozwoleń na budowę wydanych w latach 2018-2022

		2018	2019	2020	2021	2022
Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu						
ogółem	Pilawa	58	82	80	92	66
	powiat	583	606	749	836	587
na 1 tys. mieszkańców	Pilawa	5,28	7,47	7,50	8,69	6,26
	powiat	5,35	5,56	7,04	7,89	5,56
Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym						
ogółem	Pilawa	72	74	63	83	48
	powiat	643	622	612	610	445
na 1 tys. mieszkańców	Pilawa	6,56	6,74	5,90	7,84	4,55
	powiat	5,90	5,71	5,75	5,76	4,21
w tym nowe budynki mieszkalne (%)	Pilawa	52,78	62,16	76,19	77,11	79,17
	powiat	56,45	64,15	68,14	75,08	71,91
w tym nowe budynki zbiorowego zamieszkania oraz niemieszkalne i obiekty inżynierii lądowej i wodnej (%)	Pilawa	47,22	37,84	23,81	22,89	20,83
	powiat	43,55	35,85	31,86	24,92	28,09

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W porównaniu ze średnią dla powiatu garwolińskiego w Mieście i Gminie Pilawa w analizowanym okresie wydawanych było więcej decyzji o warunkach zabudowy w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. Zważając na to, iż obszar miejski objęty jest planem miejscowym wydawane decyzje tyczyć się muszą przede wszystkim terenów wiejskich. Znajduje to odzwierciedlenie w analizowanym ruchu budowlanym. W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Pilawie wydawanych było w 2022 r. 4,55 pozwolenia na budowę i zgłoszeń budowy (średnia dla powiatu garwolińskiego 4,21 pozwolenia na budowę i zgłoszenia budowy). Należy zwrócić uwagę, iż największy ruch budowlany zaobserwowano w Mieście i Gminie Pilawa w 2021 roku, a rok 2022 przyniósł jego obniżenie. Tym samym, trudno wnioskować jednoznacznie o odwróceniu tendencji, jednak należy uważnie obserwować sytuację panującą na rynku budowlanym. Czynić to należy w szczególności przez wzgląd na to, iż blisko 80% wydanych pozwoleń lub zgłoszeń budowy dotyczy nowych budynków mieszkalnych, a ich odsetek stale rośnie w analizowanym okresie. Tym samym, wskaźnik obrazuje chęć do osiedlania się i zamieszkiwania na terenie Miasta i Gminy. Widoczna jest zatem potrzeba uchwalania nowych planów miejscowych na obszarach wiejskich, głównie celem wyznaczenia terenów rozwoju zabudowy mieszkaniowej. Przyjęcie planów pozwoli na uporządkowanie nowopowstającej zabudowy oraz zapobiegnięcie jej nadmiernemu rozproszeniu. Celem prowadzenia skutecznej polityki przestrzennej należy jednak oszacować zarówno chłonność terenów do potencjalnej zabudowy jak i prognozy względem przyszłych ruchów migracyjnych ludności.

1.4. Walory przyrodnicze i kulturowe

Zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną wprowadzoną przez J. Kondrackiego (zmodyfikowaną przez Solon i inni, 2018), Miasto i Gmina Pilawa zlokalizowane są w obrębie mezoregionu Równiny Garwolińskiej, makroregionu Niziny Środkowomazowieckiej, podprowincji Nizin Środkowopolskich, prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego. Jest to piaszczysto-gliniasta równina będąca wysoczyzną polodowcową ukształtowaną na skutek zachodzących procesów erozyjnych i denudacyjnych. Równina Garwolińska charakteryzuje się niewielkimi deniwelacjami terenu. Na obszarze Miasta i Gminy Pilawa sięgają one ok. 30 m. Niewielkie wzniesienia zlokalizowane są w kierunku południowym od miejscowości Łucznicza, a tworzą je wydmy paraboliczne. Ze względu na niską żyzność terenu, a także obecność piasku w powierzchniowych utworach geologicznych, na terenie Miasta i Gminy ukształtowały się głównie gleby bielcowe, nie cechujące się szczególną żyznością. Tym samym, obserwuje się duży udział powierzchni leśnych, wynoszący ok. 38,5% powierzchni Miasta i Gminy, który znacznie przekracza współczynnik lesistości dla województwa mazowieckiego (ok. 22,7%). Jak już wskazywano, największe kompleksy leśne w Mieście i Gminie Pilawa tworzą pas z północnego-zachodu w kierunku południowego-wschodu.

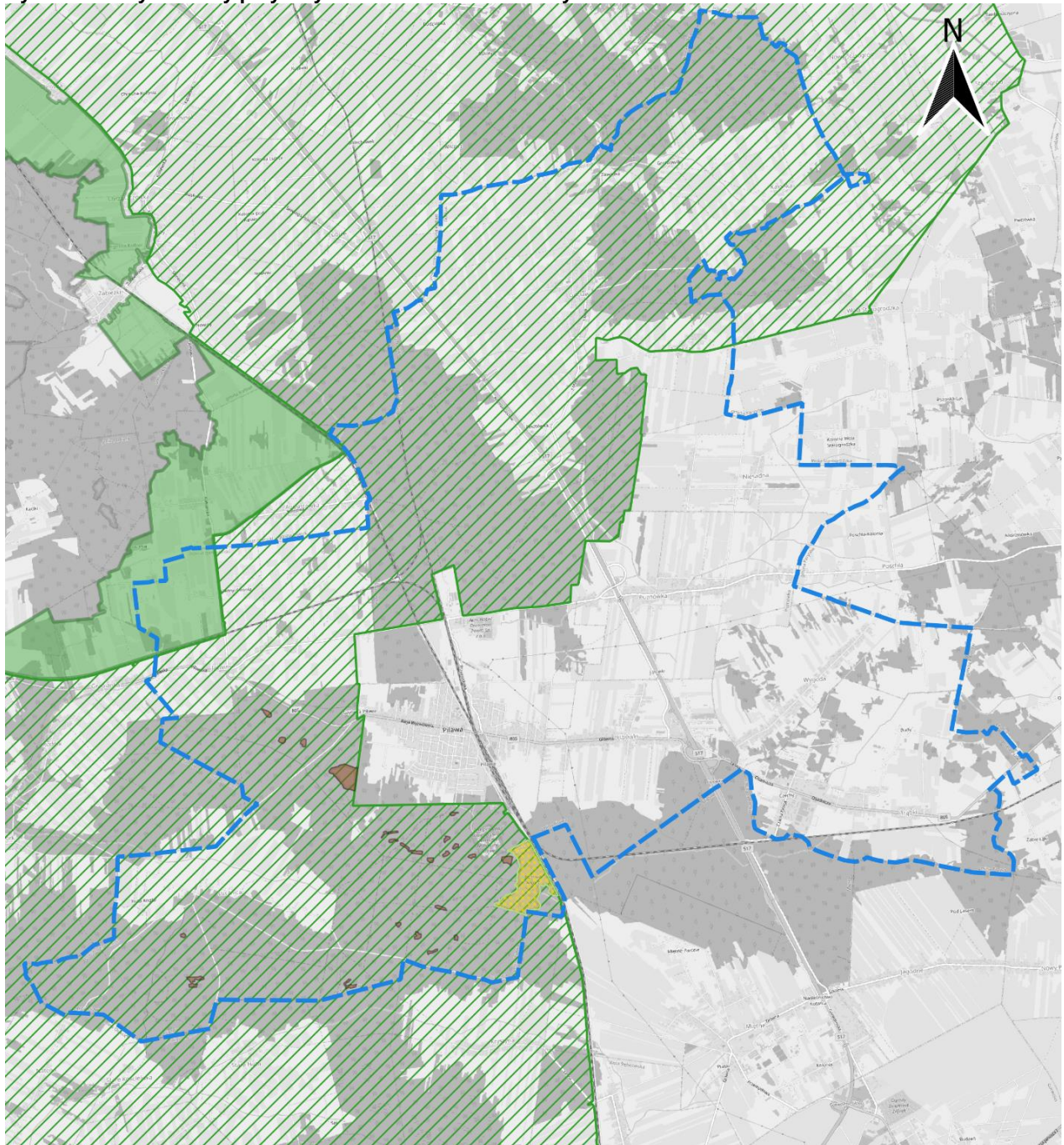
Ochrona przyrody na terenie Miasta i Gminy prowadzona jest w oparciu o ustawę o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. W rozumieniu ustawy ochrona przyrody oznacza zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów przyrody i jej składników, a odbywa się to poprzez wprowadzanie różnych form ochrony przyrody. Różnymi formami ochrony przyrody łącznie objęte jest ok. 60% powierzchni Miasta i Gminy Pilawa (ok. 46,26 km²), a należą do nich:

- Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu – stanowi obszar o powierzchni ponad 70 tys. ha, obejmując prawobrzeżny fragment doliny Wisły, wraz z łęgowskimi, zimowiskami i szlakami wędrówek ptaków o znaczeniu międzynarodowym. Uznawany jest za jeden z najcenniejszych obiektów przyrodniczych w Polsce;
- Rezerwat przyrody Rogalec – jest to leśny rezerwat przyrody o powierzchni ok. 33,19 ha, w całości zlokalizowany na terenie Miasta i Gminy Pilawa. Zajmuje on niewielką nieckę ograniczoną wydumą oraz nasypem kolejowym;
- 23 użytki ekologiczne – głównie tereny bagniste, łąki śródleśne, halizny oraz płazowizny;
- 10 pomników przyrody żywej – drzewa oraz grupy drzew.

Na terenie Miasta i Gminy Pilawa znajduje się również niewielki fragment otuliny Mazowieckiego Parku Krajobrazowego. Dodatkowo, przez jej teren przebiega korytarz ekologiczny „Dolina Bugu – Lasy

Parczewskie”, sklasyfikowany jako jeden z siedmiu korytarzy głównych Korytarza Północno-Centralnego (KPnC).

Ryc. 15. Formy ochrony przyrody na terenie Miasta i Gminy Pilawa

Legenda

- Miasto i Gmina Pilawa
- Rezerwat Przyrody Rogalec
- Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu
- Otulina Mazowieckiego Parku Krajobrazowego
- Użytki ekologiczne

0 1 2 3 4 5 km

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

W Mieście i Gminie Pilawa nie są zlokalizowane zabytki objęte wpisem do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków. Ochroną prawną w ramach prowadzonej Gminnej Ewidencji Zabytków objęte są z kolei 74 zabytków nieruchomości oraz 87 stanowisk archeologicznych.

Tab. 9 Wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

I.p.	Miejscowość	Część miejscowości	Obiekt	Ulica	Nr	Lokalizacja szczegółowa
1	Łucznicza		Dwór Potockich w Łucznicy	Łucznicza	10	
2	Łucznicza		Mogiła powstańców			Mogiła zlokalizowana jest przy drodze leśnej prowadzącej z Pilawy do Natolina
3	Pilawa		Wieża ciśnień			przy torach kolejowych, w kierunku północnym w odległości 100 m od przejazdu kolejowego
4	Pilawa	dworzec kolejowy	Dworzec kolejowy	Dworcowa		
5	Goćław		Mogiła powstańców			przy szosie nr 17 Warszawa-Lublin
6	Puznówka		Zbiorowa mogiła powstańców			przy drodze powiatowej nr 524 Osieck-Parysów biegnącej przez Puznówkę w kierunku Po-schły.
7	Łucznicza		Oficyna z zespołu dworsko-parkowego nr 11			
8	Goćław		Kwatera żołnierzy			cmentarz parafialny w Goćławiu
9	Goćław		Dom ze spichlerzem	Lipowa	60	
10	Goćław		Dom	3-go Maja	112	
11	Goćław		Dom	3-go Maja	105	
12	Goćław		Dom	3-go Maja	73	
13	Trąbki		Kościół rzymskokatolicki p. w. Św. Józefa w Trąbkach	Graniczna	3a	
14	Trąbki		Huta Szkła "Czechy"	Osadnicza	57	
15	Trąbki		Rządówka z zespołu Huty Szkła	Osadnicza	59	

			Czechy S.A. w Trąbkach			
16	Trąbki		Pomnik ku czci założyciela Huty Szkła w Trąbkach			dz. niezab., ok. 100 m od domu osadników-Lepianka nr 24 po południowej stronie ul. Osadnicza
17	Trąbki		Dwór w zespole dworsko-parkowym w Trąbkach	Osadnicza	107	
18	Trąbki		Park w zespole dworsko-parkowym w Trąbkach	Osadnicza	107	
19	Kalonka		Dom nr 23			
20	Kalonka		Dom nr 24			
21	Lipówki		Dom	Starówka	5	
22	Lipówki		Dom nr 56			
23	Puznówka		Dom nr 43			
24	Puznówka		Dom nr 104			
25	Puznówka		Dom nr 103			
26	Puznówka		Dom nr 165			
27	Trąbki		Figurka św. Nepomucena			na skwerku przed domami osadników po północnej stronie ul. Osadnicza w Trąbkach
28	Pilawa		Dom ob. w części południowej sklep	Dworcowa	3	
29	Pilawa		Dom	Al. Wyzwolenia	31	
30	Trąbki		Zespół 11 domów robotniczych Huty Szkła "Czechy"	Osadnicza 14, 16, 18, 20, 22, 24, 61, 63, 65, 67, 69		
31	Łucznicza		Park przy Dworku Potockich w Łucznicy	Łucznicza	10	
32	Trąbki	Lepianki	Budynek mieszkalny	Ogrodowa	1	
33	Trąbki	Lepianki	Budynek mieszkalny	Ogrodowa	3	
34	Trąbki	Lepianki	Dom	Al. Owocowa	3	
35	Trąbki		Budynek administracyjny z zespołu huty szkła	Osadnicza	12	

			"Czechy"			
36	Wygoda		Dom w zagrodzie nr 11			
37	Wygoda		Stodoła w zagrodzie nr 11			
38	Kalonka	Grzebowilk	Dom w zagrodzie nr 45			
39	Kalonka	Grzebowilk	Stodoła w zagrodzie nr 45			
40	Trąbki	Lepianki	Dom z zespołu 11 domów robotniczych Huty Szkła "Czechy"	Osadnicza	14	
41	Trąbki	Lepianki	Dom z zespołu 11 domów robotniczych Huty Szkła "Czechy"	Osadnicza	16	
42	Trąbki	Lepianki	Dom z zespołu 11 domów robotniczych Huty Szkła "Czechy"	Osadnicza	20	
43	Trąbki	Lepianki	Dom z zespołu 11 domów robotniczych Huty Szkła "Czechy"	Osadnicza	22	
44	Trąbki	Lepianki	Dom z zespołu 11 domów robotniczych Huty Szkła "Czechy"	Osadnicza	24	
45	Trąbki	Lepianki	Dom z zespołu 11 domów robotniczych Huty Szkła "Czechy"	Osadnicza	18	
46	Trąbki	Lepianki	Dom z zespołu 11 domów robotniczych Huty Szkła "Czechy"	Osadnicza	61	
47	Trąbki	Lepianki	Dom z zespołu 11 domów robotniczych Huty Szkła "Czechy"	Osadnicza	63	
48	Trąbki	Lepianki	Dom z zespołu 11 domów robotniczych Huty Szkła "Czechy"	Osadnicza	65	
49	Trąbki	Lepianki	Dom z zespołu 11 domów robotniczych Huty Szkła "Czechy"	Osadnicza	67	

50	Trąbki	Lepianki	Dom z zespołu 11 domów robotniczych Huty Szkła "Czechy"	Osadnicza	69

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków

Mimo powiązań historycznych miejscowości Pilawa z rodem magnackim Potockich, nazwa prawdopodobnie nie nawiązuje do ich herbu. Prawdopodobnie swój początek wzięła ona od niemieckich osadników niepoprawnie wymawiających słowo „piła”, a początkowo parających się głównie wycinką i obróbką lokalnego surowca drzewnego. Ród Potockich był jednak obecny na ziemi pilawskiej, przyczyniając się przede wszystkim do rozwoju kulturowego regionu. Świadectwem tego są liczne, zabytkowe zabudowania dworskie. Okres industrializacji skutkowało otwarciem działającej po dziś dzień Huty szkła „Czechy” S.A. Swoją nazwę zawdzięcza ona czeskiemu założycielowi Ignacemu Hordliczce. Mimo, iż huta wciąż działa, wielowiekowe tradycje związane z jej istnieniem znajdują odzwierciedlenie w krajoznazie miejscowości Trąbki. Przy ulicy Osadniczej w Trąbkach powstało również osiedle domów robotniczych, które jednak nie przypomina klasycznych industrialnych osiedli robotniczych z I poł. XIX w. Przede wszystkim nie są to zabudowania kamieniczne, ale domy murowane w parterowej kondygnacji, uzupełnione drewnianą konstrukcją piętra oraz poddasza. Ponadto na osiedlu powstało wiele zabudowań towarzyszących, tj. szkoła, przychodnia, apteka, łaźnia, piekarnia, biblioteka, sala taneczna, sala bilardowa czy kręgielnia. Obiekty te objęte są wpisem do Gminnej Ewidencji Zabytków stanowiąc ważny element historyczno-kulturowy w dziejach Miasta i Gminy Pilawa. Widoczne jest również ukierunkowanie rozwojowe obszaru obserwowane do dziś, a zatem charakter umiarkowanie rolniczy z rozwijającymi się funkcjami przemysłowymi. Miasto i Gmina Pilawa choć nie posiada rozwiniętych funkcji turystycznych, dysponuje potencjałem do ich wykreowania w oparciu o walory historyczne oraz przyrodnicze. Turystyka poznawcza choć nie jest tak popularna jak turystyka wypoczynkowa, może potencjalnie stanowić kapitał rozwojowy zwłaszcza dla obszarów wiejskich Miasta i Gminy.

CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY

2.1. Gospodarka lokalna i rynek pracy

Poziom przedsiębiorczości w danej jednostce samorządu terytorialnego może być oceniany na podstawie liczby podmiotów gospodarczych, które prowadzą działalność na jej terenie. Poniższa tabela prezentuje liczbę podmiotów gospodarczych działających na terenie poszczególnych jednostek powiatu garwolińskiego w latach 2018-2022. Łącznie w powiecie garwolińskim w analizowanym pięcioleciu odnotowano wzrost o 1 212 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Miasto i Gmina Pilawa znajduje się pod tym względem na trzecim miejscu w powiecie, ustępując wyłącznie gminie wiejskiej Garwolin (wzrost o 216 przedsiębiorstw) oraz miastu Garwolin (wzrost o 204 przedsiębiorstwa). Wzrost w Pilawie nastąpił zarówno w kontekście liczby bezwzględnej zarejestrowanych podmiotów (wzrost o 160 przedsiębiorstw), jak i w ujęciu relatywnym do udziału w ogóle przedsiębiorstw na terenie powiatu (wzrost udziału z 8,5% do 9,2%). Poziom przedsiębiorczości w Gminie i Mieście Pilawa jest zatem stosunkowo wysoki, jednocześnie zaś cechuje się on wysoką dynamiką wzrostu w porównaniu do pozostałych jednostek powiatu.

Tab. 10. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w powiecie garwolińskim w latach 2018-2022

JST	2018	2022	zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów w

	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	okresie 2018-2022
powiat garwoliński	7 786	100,0%	8 998	100,0%	1 212
Miasto Garwolin	2 055	26,4%	2 259	25,1%	204
Miasto Łaskarzew	435	5,6%	455	5,1%	20
Borowie	279	3,6%	340	3,8%	61
Garwolin	897	11,5%	1 113	12,4%	216
Górzno	419	5,4%	508	5,6%	89
Łaskarzew	322	4,1%	359	4,0%	37
Maciejowice	440	5,7%	491	5,5%	51
Miastków Kościelny	237	3,0%	298	3,3%	61
Parysów	203	2,6%	225	2,5%	22
Pilawa	664	8,5%	824	9,2%	160
Sobolew	524	6,7%	606	6,7%	82
Trojanów	336	4,3%	379	4,2%	43
Wilga	392	5,0%	446	5,0%	54
Żelechów	583	7,5%	695	7,7%	112

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie Miasta i Gminy Pilawa zdecydowanie najwięcej z nich działało w zakresie budownictwa (23% ze wszystkich zarejestrowanych w 2022 r. przedsiębiorstw) oraz handlu hurtowego i detalicznego, naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle (19%). Stosunkowo wysokim udziałem cechuje się również branża przetwórstwa przemysłowego (13%), co podkreśla miejsko-wiejski charakter omawianej jednostki.

Tab. 11. Podmioty działające na terenie Miasta i Gminy Pilawa w 2022 r. według sekcji PKD

SEKCJE PKD 2007	Liczba podmiotów	Udział
SEKCJA A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	5	1%
SEKCJA B Górnictwo i wydobywanie	0	0%
SEKCJA C Przetwórstwo przemysłowe	109	13%
SEKCJA D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0%
SEKCJA E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	5	1%
SEKCJA F Budownictwo	190	23%
SEKCJA G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	160	19%
SEKCJA H Transport i gospodarka magazynowa	43	5%
SEKCJA I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	11	1%
SEKCJA J Informacja i komunikacja	29	4%
SEKCJA K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	19	2%
SEKCJA L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	9	1%
SEKCJA M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	50	6%
SEKCJA N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	41	5%

SEKCJA O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9	1%
SEKCJA P Edukacja	20	2%
SEKCJA Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	43	5%
SEKCJA R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	19	2%
SEKCJA S i T Pozostała działalność usługowa	61	7%
SEKCJA U Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0%

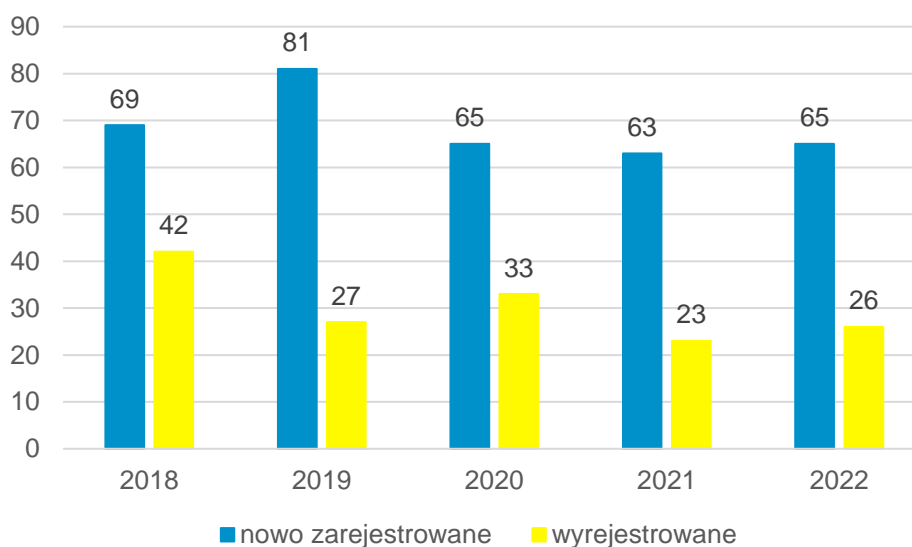
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród największych przedsiębiorców prowadzących działalność na terenie Miasta i Gminy Pilawa należy wyróżnić przede wszystkim wciąż funkcjonującą hutę szkła w Trąbkach. Obecnie jest to spółka z udziałem kapitału zagranicznego, prowadząca działalność pod nazwą Zignago Vetro Polska S.A. Drugą spółką na terenie Miasta i Gminy z udziałem kapitału zagranicznego jest AkzoNobel Decorative Paints sp. z o.o. zajmująca się produkcją farb i powłok. Są to jednocześnie dwaj najwięksi pracodawcy na terenie Miasta i Gminy zatrudniający odpowiednio 720 i 300 pracowników. Ponadto, wśród największym przedsiębiorstw należy wymienić:

- Arbol s.c. – produkcja domów i zabudowań drewnianych (zatrudnia ok. 160 pracowników);
- Fol-Plast Zawadka sp. k. – produkcja opakowań foliowych (ok. 80 pracowników);
- Lamex sp. k. – hurtownia sprzętu elektrycznego (ok. 60 pracowników);
- Metal-Top Odlewnia Żeliwa – zakład mechaniczno-odlewniczy (ok. 22 pracowników).

Zestawienie największych pracodawców działających na terenie Miasta i Gminy wskazuje również na lokalizację naturalnie rozwijających się stref przemysłowych. Tym samym, są to głównie północno-centralne części miasta Pilawa, w okolicach ulicy Przemysłowej, która biegnie równolegle do trasy S17 oraz miejscowości Trąbki i Lipówki. Na poniższym wykresie przedstawiono porównanie nowo zarejestrowanych oraz wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON na przestrzeni ostatnich 5 lat. W całym analizowanym okresie liczba podmiotów nowo zarejestrowanych przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych, co jest zdecydowanie pozytywnym zjawiskiem. Liczba rejestrowanych firm w latach 2020-2022 mieści się w przedziale 63-65 nowych przedsiębiorstw, co świadczy o stabilnej sytuacji rynkowej. Większe fluktuacje widoczne są w przypadku wyrejestrowanych firm, bowiem w latach 2020-2022 mieszczą się one w zakresie 23-33 przedsiębiorstw. Mnogość czynników decydujących o zamknięciu działalności gospodarczej nie pozwala jednoznacznie wskazać przyczyn. Odnosząc się jednak do ogólnych tendencji, należy zwrócić uwagę, iż przedsiębiorczość się rozwija, bowiem rok do roku obserwowany jest przyrost rzeczywisty liczby firm.

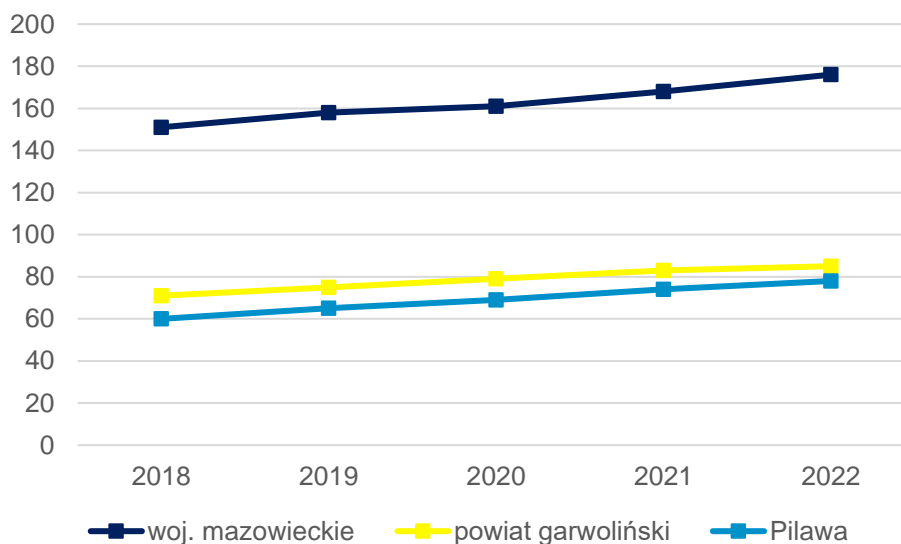
Ryc. 16. Porównanie podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2018-2022 działających na terenie Miasta i Gminy Pilawa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Celem osiągnięcia porównywalności poziomu rozwoju przedsiębiorczości w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego, stosowane jest odniesienie liczby przedsiębiorstw przypadających na 1 tys. mieszkańców. Miasto i Gminę Pilawa we wskazanym ujęciu zestawiono z sytuacją obserwowaną w powiecie garwolińskim oraz województwie mazowieckim, co prezentuje poniższa rycina.

Ryc. 17. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Mieście i Gminie Pilawa na tle powiatu garwolińskiego i województwa mazowieckiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

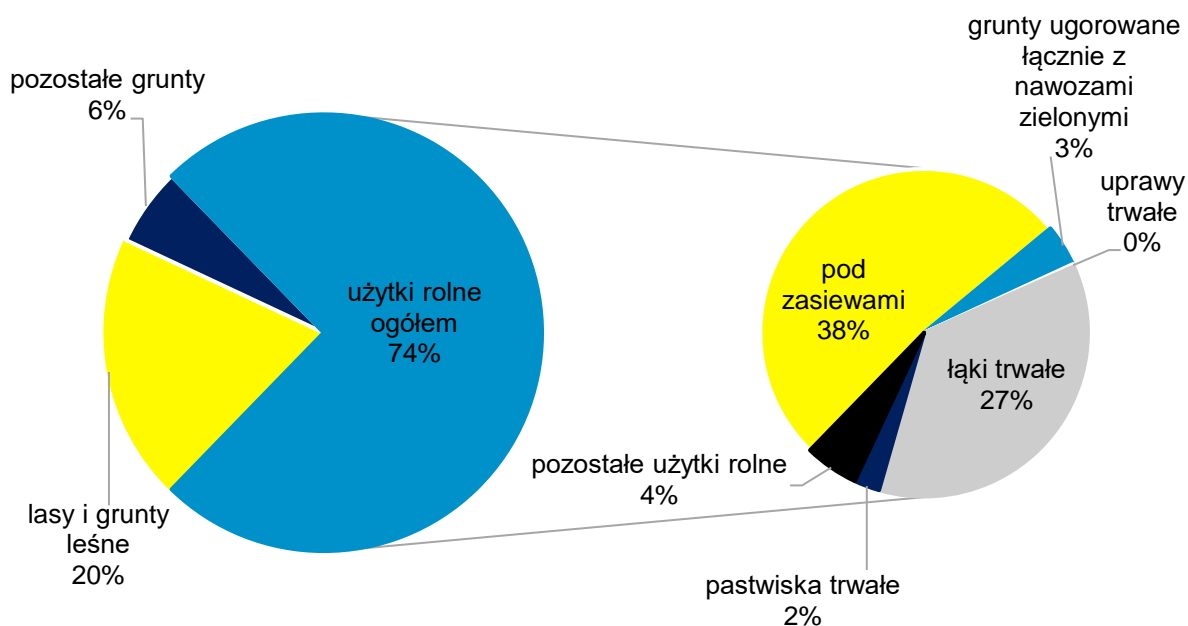
Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców jest zdecydowanie najwyższa w województwie mazowieckim, gdzie na 1 tys. mieszkańców przypadało w 2022 r. aż 176 podmiotów gospodarczych. Należy jednak brać pod uwagę, iż w zestawieniu tym są brane pod uwagę także firmy działające w Warszawie, co może znacząco wpływać na prezentowaną statystykę. W powiecie garwolińskim na 1 tys. mieszkańców w 2022 r. przypadało 85 zarejestrowanych działalności gospodarczych, z kolei w Pilawie – 78. Wszystkie omawiane jednostki cechuje tendencja wzrostowa w zakresie zarejestrowanych przedsiębiorstw na 1 tys. mieszkańców. Niemniej, najwyższą dynamiką zachodzących zmian cechuje się województwo mazowieckie, następnie zaś Miasto i Gmina Pilawa. Najniższą dynamikę obserwuje się w powiecie garwolińskim, co determinuje fakt, iż Miasto i Gmina Pilawa stopniowo niweluje różnicę w liczbie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych przypadających na 1 tys. mieszkańców.

Analizując lokalną gospodarkę należy pamiętać o jej miejsko-wiejskim charakterze. Tym samym, poza II i III sektorem PKB analizie poddano również sektor I – rolnictwo. Najbardziej rzetelnym źródłem informacji odzwierciedlającym realny stan rolnictwa są przeprowadzone raz na 10 lat Powszechne Spisy Rolne. Obowiązek przeprowadzenia spisów wynika, bowiem z prawa na poziomie międzynarodowym, w tym wypadku rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady, a uszczegółowionego na poziomie krajowym w drodze przyjęcia ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o Powszechnym Spisie Rolnym w 2020 r. Udział w spisie rolnym jest obowiązkowy, a odmowa przystąpienia skutkować może nałożeniem grzywny. Dzięki przyjętym rozwiązaniom w ostatnim Powszechnym Spisie Rolnym przeprowadzonym w 2020 r. według danych GUS wzięło udział 98% polskich gospodarstw rolnych. Tym samym, analiza stanu rolnictwa na terenie Miasta i Gminy Pilawa przeprowadzona została głównie w oparciu o dane pozyskane na drodze PSR 2020.

W strukturze użytkowania gruntów dla gospodarstw rolnych na terenie Miasta i Gminy Pilawa dominują użytki rolne, zajmujące ok. 74% ogółu powierzchni, kolejne 20% zajmują lasy i grunty leśne, z kolei 6% to pozostałe grunty. Należy jednak wziąć pod uwagę, iż użytki rolne nie stanowią w całości pól uprawnych, a dzielą się na dalsze podgrupy użytkowe. Tym samym, pod zasiewami znajduje się 38%

ogółu gruntów gospodarstw rolnych w Mieście i Gminie Pilawa, 27% z nich zajmują z kolei łąki trwałe. Strukturę użytkowania gruntów prezentuje poniższa rycina.

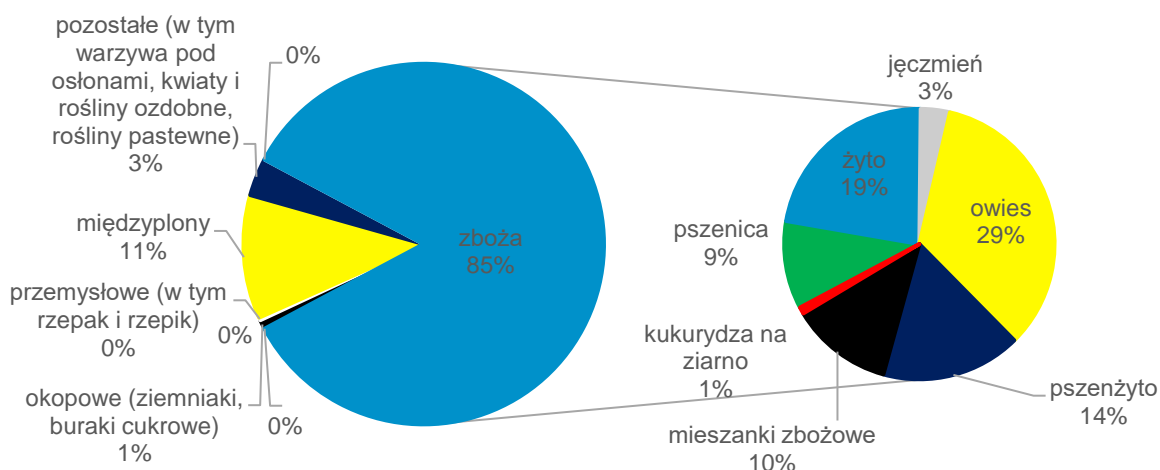
Ryc. 18 Struktura użytkowania gruntów dla gospodarstw rolnych w Mieście i Gminie Pilawa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

Wśród głównych kierunków upraw zdecydowanie dominowały zboża, stanowiąc 85% powierzchni wszystkich zasiewów. Na drugim miejscu pod względem udziału w ogólnej powierzchni zasiewów znalazł się międzyplon, a zatem zasiewy czynione między dwoma głównymi plonami. Celem podejmowania takich działań jest ochrona oraz wzbogacanie żyzności gleb. Z kolei wśród głównie uprawianych zbóż należy wymienić owies, żyto oraz pszenżyto. Szczegółowe udziały wybranych upraw w powierzchni zasiewów prezentuje poniższa rycina.

Ryc. 19 Udział wybranych upraw w powierzchni zasiewów w Mieście i Gminie Pilawa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

Wśród zwierząt hodowlanych dominuje bydło, w szczególności krowy oraz drób gospodarski, zarówno w kierunku mięsnym jak i dla produkcji jaj konsumpcyjnych.

W Mieście i Gminie Pilawa w 2020 r. łącznie było zarejestrowanych 480 gospodarstw rolnych, co stanowiło 5,11% ogółu gospodarstw rolnych w powiecie garwolińskim. Zdecydowana większość z nich pod względem wielkości mieściła się w przedziale 1-5 ha zarówno w Mieście i Gminie (64% ogółu gospodarstw rolnych) jak i powiecie (55%). Średnia wielkość gospodarstwa w Pilawie wyniosła ok. 4,57 ha, podczas gdy w powiecie było to 6,38 ha. Szczegółowe dane odnośnie wielkości gospodarstw rolnych prezentuje poniższa tabela.

Tab. 12 Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych w Mieście i Gminie Pilawa na tle powiatu garwolińskiego

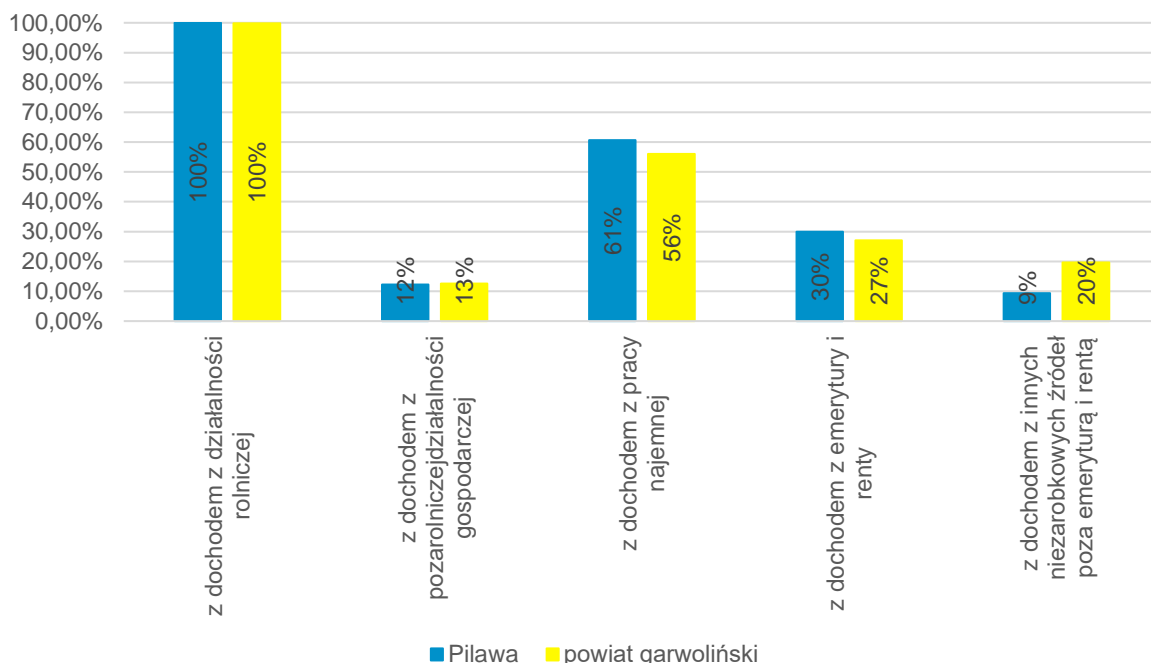
Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych	Pilawa		powiat garwoliński	
	Liczba podmiotów	Udział	Liczba podmiotów	Udział
ogółem	480	100%	9 392	100%
do 1 ha włącznie	5	1%	88	1%
1 - 5 ha	309	64%	5 127	55%
5 - 10 ha	137	29%	2 804	30%
10 - 15 ha	21	4%	766	8%
15 ha i więcej	8	2%	607	6%
Średnia wielkość gospodarstwa rolnego dla użytków rolnych (ha)	4,57		6,38	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

Struktura wielkościowa gospodarstw rolnych jest szczególnie istotna w ujęciu ich dochodowości. Nadmierne rozdrobnienie determinuje brak możliwości utrzymania gospodarstwa domowego w oparciu o środki pozyskane z działalności rolniczej. Z kolei wielkoobszarowe gospodarstwa rolne wymagają wysokiego stopnia mechanizacji produkcji, co wiąże się z ich kapitałochłonnością. Mała wielkość gospodarstw rolnych w Mieście i Gminie Pilawa, zdaje się być powiązana również z umiarkowanymi funkcjami rolniczymi jednostki. Wszystkie zarejestrowane w Mieście i Gminie gospodarstwa rolne wykazały dochód uzyskany z prowadzonej działalności rolniczej. Poddając jednak analizie również inne źródła dochodu, widoczne jest iż gospodarstwa domowe najczęściej nie są utrzymywane tylko z prowadzonej działalności rolniczej, ale również z innych form zarobkowania. Ponad 12% gospodarstw w Pilawie zarobkuje również pozarolniczo. Z kolei, aż 61% czerpie dochody z pracy najemnej. W tym

wypadku sytuacja w Mieście i Gminie Pilawa jest zbliżona do tej w powiecie garwolińskim, co obrazuje poniższa rycina.

Ryc. 20 Gospodarstwa domowe wg źródeł dochodów w Mieście i Gminie Pilawa na tle powiatu garwolińskiego

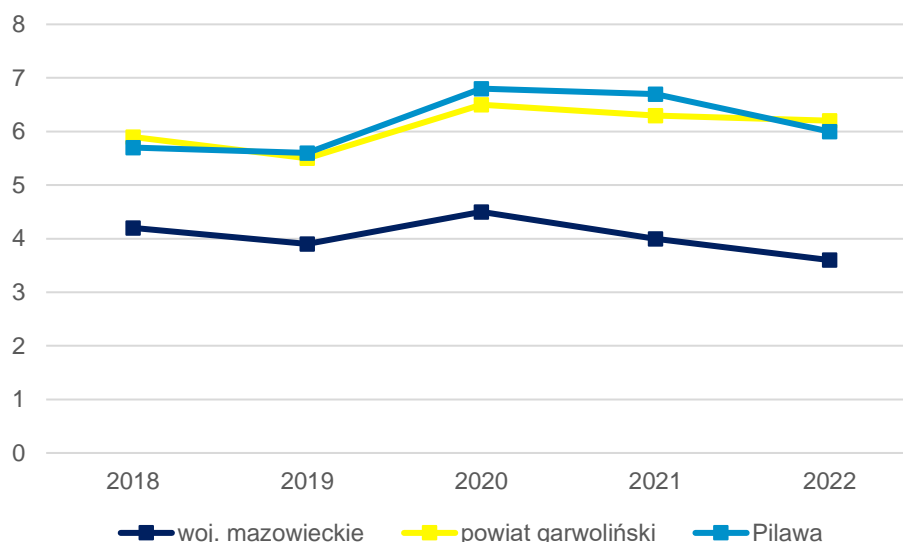

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

Należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, iż 30% gospodarstw domowych czerpie dochody z tytułu renty lub emerytury. Świadczy to o stosunkowo wysokim odsetku osób w wieku poprodukcyjnym zajmujących się prowadzeniem gospodarstw rolnych. Potencjalnie, może również świadczyć o tym, że kolejne pokolenia nie chcą przejmować rodzinnych gospodarstw.

W Mieście i Gminie Pilawa obserwuje się wysoki odsetek osób bezrobotnych wśród ogółu mieszkańców w wieku produkcyjnym. Szczegółowo obrazuje to poniższa rycina, ukazująca poziom bezrobocia w Pilawie w latach 2018-2022 na tle średnich dla powiatu garwolińskiego oraz województwa mazowieckiego. We wszystkich trzech jednostkach najwyższy poziom bezrobocia odnotowano w 2020 roku, co powiązane było z wybuchem pandemii Covid-19. Lata 2021-2022 przynosiły z kolei stopniowy spadek bezrobocia. O ile w przypadku województwa mazowieckiego w 2022 roku udało się osiągnąć najniższy poziom bezrobocia w analizowanym okresie (3,6%), to w powiecie oraz Mieście i Gminie Pilawa pozostał on na wyższym poziomie niż obserwowany przed wystąpieniem pandemii.

Ryc. 21. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Mieście i Gminie Pilawa na tle powiatu garwolińskiego i województwa mazowieckiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W powiecie garwolińskim ok. 46% ogółu osób bezrobotnych stanowią kobiety. Największy odsetek bezrobotnych obserwuje się w przedziale wiekowym 25-34 lata (ok. 27,5% ogółu bezrobotnych w powiecie). Obserwuje się zatem wysoki odsetek osób bezrobotnych w wieku kreatywnym. Ponad 30% ogółu bezrobotnych posiada wykształcenie zawodowe, co szczegółowo obrazuje poniższa tabela.

Tab. 13. Struktura bezrobotnych w powiecie garwolińskim (stan na koniec 2022 roku).

		Ogółem	w tym kobiety
Bezrobotni zarejestrowani ogółem		3 787	1 744
Czas pozostawania bez pracy w m-c	do 1	276	93
	1-3	505	223
	3-6	466	221
	6-12	574	263
	12-24	648	316
	powyżej 24	1 318	628
Wiek	18-24	611	295
	25-34	1 041	577
	35-44	914	484
	45-54	637	255
	55 i więcej	584	133
Wykształcenie	wyższe	369	278
	policealne i średnie zawodowe/branżowe	905	491
	średnie ogólnokształcące	460	269
	zasad. zawodowo/branżowe	1 156	430
	gimnazjalne/podstawowe i poniżej	897	276

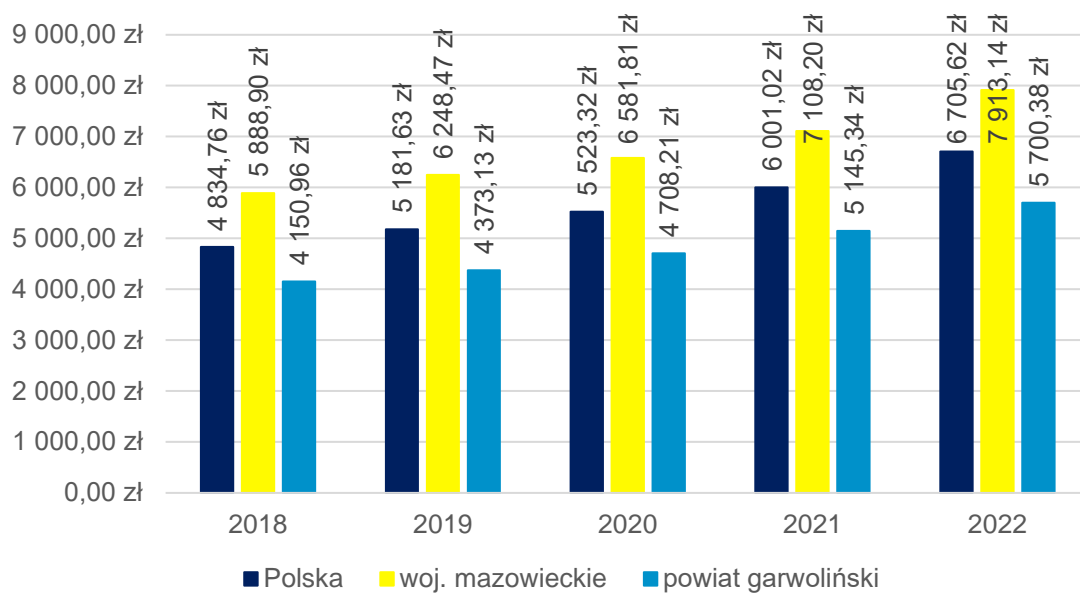
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zgodnie z danymi zawartymi w barometrze zawodów 2024 Wojewódzkiego Urzędu Pracy w powiecie garwolińskim występują deficyty w 32 zawodach, co jest wynikiem przeciętnym w porównaniu z innymi powiatami województwa mazowieckiego. Wśród zawodów deficytowych wymienić można z kolei następujące zawody: betoniarze i zbrojarze, brukarze, diagności samochodowi, kierowcy autobusów, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, kucharze, mechanicy pojazdów samochodowych, nauczyciele praktycznej nauki zawodu, samodzielni księgowi, spawacze, psychologzy i psychoterapeuci.

W 2022 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosiło 5 700,38 zł i było niższe niż średnia w województwie mazowieckim czy w kraju o odpowiednio ponad 2 200 zł oraz ponad 1 000 zł. Dodat-

kowo różnice obserwowane pomiędzy poszczególnymi jednostkami w latach 2018-2022 jedynie się powiększają, co jest niekorzystnym zjawiskiem.

Ryc. 22 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie garwolińskim na tle województwa mazowieckiego i Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Średnie miesięczne wynagrodzenie w powiecie garwolińskim w relacji do średniej krajowej wynosi jedynie 85%, podczas gdy w województwie mazowieckim przeciętne miesięczne wynagrodzenie wynosi 118% średniej krajowej.

2.2. Infrastruktura i środowisko

Urządzenia sieciowe

Podmiotem odpowiedzialnym za dostarczenie wody oraz odbiór ścieków komunalnych na terenie Miasta i Gminy Pilawa jest Zakład Gospodarki Komunalnej w Pilawie, będący jej jednostką organizacyjną. Na terenie Miasta i Gminy działają dwie stacje ujęcia oraz uzdatniania wody (SUW-y). Wody czerpane są ze studni głębinowych z wykorzystaniem hydroforni w Lipówkach i Niesadnej. Sieć wodociągowa podlega stałej rozbudowie, a jej łączna długość na koniec 2022 r. wynosiła 120,61 km. Z sieci wodociągowej korzysta niespełna 95% mieszkańców Miasta i Gminy Pilawa.

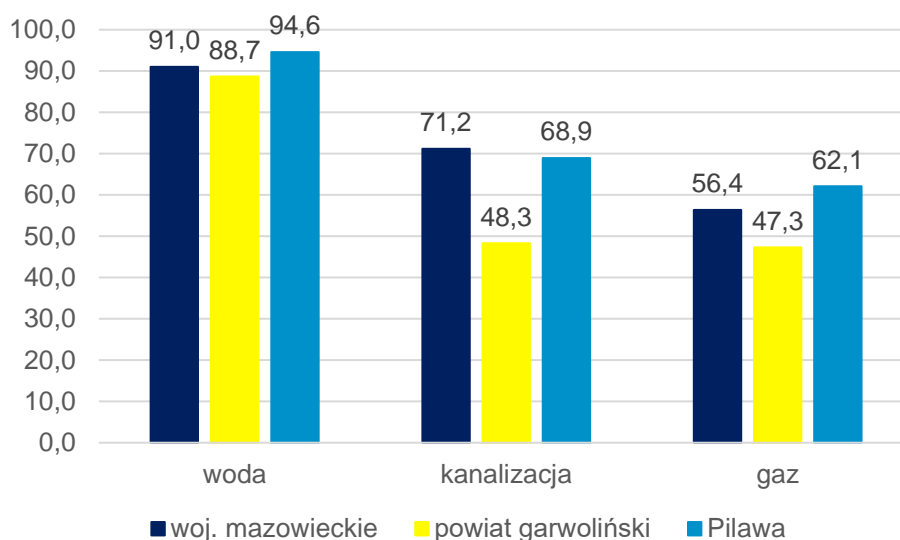
Zdecydowanie niższy odsetek mieszkańców ma jednak dostęp do sieci kanalizacyjnej (68,9%). Na system kanalizacyjny w Pilawie składa się zarówno sieć grawitacyjna jak i tłoczna o łącznej długości 66,16 km. Swoim zasięgiem obejmuje ona Pilawę, Trąbki, Wygody, Lipówki oraz Puznówkę. Sieć kanalizacyjna również podlega stałej rozbudowie. Mimo podejmowanych działań wciąż ponad 25% mieszkańców korzystających z systemu wodociągowego, nie może systemowo odprowadzać ścieków. Wiąże się to z koniecznością gromadzenia odpadów płynnych w bezodpływowych zbiornikach lub koniecznością wykonania przydomowej oczyszczalni ścieków. Należy zwrócić szczególną uwagę na problemy obserwowane w skali kraju w przypadku prowadzenia indywidualnej gospodarki ściekami komunalnymi. Największym problemem jest nielegalne opróżnianie szamb, prowadzące do lokalnych kontaminacji środowiska przyrodniczego, a mogącego potencjalnie oddziaływać również na czystość wód podziemnych i powierzchniowych. Należy pamiętać, iż środowisko przyrodnicze stanowi system powiązanych wzajemnymi relacjami komponentów, które pozostają nierozłączne. To zaś determinuje wzajemne oddziaływanie na siebie poszczególnych komponentów, również w zakresie zanieczyszczeń. Miasto i Gmina Pilawa podejmuje cykliczne kontrole w zakresie sposobu wywozu nieczystości płynnych z nieruchomości prywatnych (minimum raz na dwa lata). Ostatnie działania kontrolne zakończyły się w lipcu 2023 r.

Ścieki z terenu Miasta i Gminy odprowadzane są do dwóch biologiczno-mechanicznych oczyszczalni ścieków, zlokalizowanych w Pilawie i w Trąbkach. Sumując wydajność oczyszczalni, są one w stanie oczyszczać 1 880 m³ ścieków na dobę. W chwili obecnej oczyszczalnie są zdadne do obsługi kolejnych mieszkańców, w miarę wzrostu ich liczby. Tym samym, w najbliższym czasie nie przewiduje się rozbudowy oczyszczalni ścieków na terenie Miasta i Gminy.

Miasto i Gmina Pilawa są częściowo zgazyfikowane, a łączna długość sieci gazowej wynosi 72,5 km. Gaz ziemny doprowadzony jest do miejscowości Pilawa, Trąbki, Lipówki, Wygoda, Puznówka i Goław, na terenie których pozostają 1 854 czynne przyłącza gazowe. Dystrybucją paliwa gazowego zajmuje się z kolei Polska Spółka Gazownictwa, z jednostkami terenowymi w postaci gazowni w Garwolinie oraz Mińsku Mazowieckim. Według danych dystrybutora stopień gazyfikacji gminy w zakresie gospodarstw domowych wynosi 45,93%. Według danych GUS ogólny poziom dostępu do sieci gazowej na terenie Pilawy jest jednak wyższy i wynosi 62,1%.

Ryc. 23. Udział korzystających z instalacji sieciowych w Mieście i Gminie Pilawa w 2022 roku na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dodatkowo, w zakresie zapewnienia prawidłowej gospodarki wodnej Miasto i Gmina Pilawa należą do Rejonowego Związku Spółek Wodnych w Garwolinie. Związek jest organizacją podejmującą działania nie zmierzające do osiągnięcia zysku, a skupione wokół utrzymania i prawidłowej konserwacji istniejących urządzeń melioracji szczegółowej, tj. sieć drenażowa czy rowy melioracyjne. Biorąc pod uwagę zachodzące zmiany klimatyczne, skutkujące częstszym niż dotychczas występowaniem deszczy nawalnych przeplatanych okresami suszy, są to działania niezbędne w zakresie umożliwienia dalszego rozwoju rolnictwa na tych terenach. Przytoczone działania stanowią również zabezpieczenia przeciwpowodziowe.

W zakresie infrastruktury sieciowej, w rozumieniu dostępności cyfrowej w Mieście i Gminie Pilawa nie wykazano tzw. białych plam, a zatem miejsc bez dostępu do Internetu. Na terenie jednostki swoje usługi oferuje kilkunastu dostawców usługi. Ponadto, wraz z końcem 2022 r. w Mieście i Gminie uruchomionych i oddanych do użytku mieszkańców zostało 11 bezpłatnych punktów dostępu bezprzewodowego do sieci internetowej. Punkty zlokalizowane są przy najważniejszych instytucjach oraz miejscach węzłowych, tj.: budynek Urzędu Miasta i Gminy Pilawa, centrum przesiadkowe w Pilawie czy Samodzielne Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej w Trąbkach i w Pilawie.

Ochrona środowiska i odnawialne źródła energii

Obserwowane i wciąż narastające zmiany klimatyczne związane z antropopresją i emisją zanieczyszczeń do środowiska wymuszają podejmowanie działań zmierzających do ich ograniczenia. Na obszarach miejskich oraz wiejskich związane jest to głównie z potrzebą stopniowej transformacji energetycznej, a także ograniczaniem emisyjności źródeł ciepła. Działania te podejmowane są w drodze wdrażanych i rozwijanych systemów: kontroli, wsparcia wymiany, edukacji ekologicznej i rozwijania odnawialnych źródeł energii.

W Mieście i Gminie Pilawa prowadzona jest działalność przemysłowa, która może cechować się dużą uciążliwością dla środowiska (huta szkła, produkcja farb i powłok). Na obszarach wiejskich nie rozwinęło się rolnictwo wysokotowarowe, co z kolei wpływa na poprawę czystości ekologicznej. Stopień mechanizacji rolnictwa jest jednak wyższy w Pilawie niż w powiecie garwolińskim, bowiem na jeden ciągnik rolniczy w Pilawie przypada 5,59 ha użytków rolnych, z kolei w powiecie 6,38 ha.

W Mieście i Gminie stale prowadzona jest ewidencja źródeł ciepła, podlegająca bieżącej aktualizacji w miarę napływu deklaracji składanych w ramach Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków (CEEB). Najpowszechniej używanym źródłem ciepła w Mieście i Gminie Pilawa wciąż pozostają piece opa-

lane węglem kamiennym (40% wszystkich zewidencjonowanych źródeł ciepła). Drugim najpopularniejszym rozwiązaniem są piece rusztowe lub komorowe zasilane biomasą, w tym drewnem (32%). Odnawialne źródła energii (w tym wypadku energia słoneczna i geotermalna) stanowią 6% wszystkich źródeł ciepła wykorzystywanych w Mieście i Gminie Pilawa.

Ryc. 24 Ewidencja źródeł ciepła w Mieście i Gminie Pilawa według stanu na 2022 rok

Nośnik energii	Liczba źródeł
węgiel kamienny	1 358
gaz ziemny	612
olej opałowy	4
biomasa, w tym drewno	1 107
ciepło sieciowe (lokalne kotłownie, elektrociepłownie, biogazownie, spalarnie odpadów)	1
energia elektryczna	144
energia słoneczna (kolektory słoneczne)	164
energia geotermalna (pompy ciepła)	29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMIG Pilawa.

Produkcja energii ze źródeł odnawialnych prowadzona jest w oparciu o istniejącą farmę fotowoltaiczną o mocy instalacji 7 000 kW. Z kolei w miejscowości Jażwiny wydana została decyzja środowiskowa dla lokalizacji kolejnej instalacji fotowoltaicznej, tym razem o mocy 3 MW. Należy jednak podkreślić, iż teren inwestycji objęty jest Nadwiślańskim Obszarem Chronionego Krajobrazu. Ponadto planowana jest również budowa farmy fotowoltaicznej o mocy do 2 MW na zrekultywowanym składowisku odpadów w Pilawie.

Działaniami wspierającymi ochronę środowiska objęte są również budynki użyteczności publicznej. Planowane są zarówno działania termomodernizacyjne zmierzające do wzrostu efektywności energetycznej budynków jak i wymiana starych źródeł ciepła na nowe, ekologiczne (panele fotowoltaiczne). Działaniami objęte mają zostać m.in.: SUW-y, oczyszczalnie ścieków w Pilawie i Trąbkach, budynek klubu sportowego w Puznówce (obecnie ogrzewanie elektryczne), OSP w Goławiu (obecnie ogrzewanie gazowe), OSP w Lipówkach (obecnie ogrzewanie gazowe).

Warto również podkreślić, iż Miasto i Gmina Pilawa jest członkiem Klastra Energii dla Gmin Powiatu Garwolińskiego. Jest to porozumienie cywilnoprawne sześciu gmin członkowskim, których celem w ramach działania klastra jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego w regionie, integracja lokalnej społeczności gminnej, pomoc przedsiębiorcom w zapewnieniu stabilności energetycznej, a także edukacja mieszkańców.

W Mieście i Gminie Pilawa nie ma zlokalizowanych stacji monitoringu jakości powietrza. Okresowo przeprowadzane są jednak kontrole z zaangażowaniem zewnętrznych ekspertów. Ostatnia z nich przeprowadzona była w 2021 r. z wykorzystaniem drona, celem weryfikacji surowców spalanych w paleniskach indywidualnych. Licznie podejmowane inicjatywy świadczą o głębokim zaangażowaniu Miasta i Gminy Pilawa w działania zmierzające do poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Gospodarka odpadami

Gminy zapewniają czystość i porządek na swoim terenie i tworzą warunki niezbędne do ich utrzymania, a w szczególności zaś tworzą warunki do wykonywania prac związanych z utrzymaniem czystości i porządku na terenie gminy lub zapewniają wykonanie tych prac przez tworzenie odpowiednich jednostek organizacyjnych zgodnie z treścią Ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, która wskazuje obowiązek nań nakłada.

Podmiotem odpowiedzialnym za odbiór, wywóz i zagospodarowanie odpadów komunalnych na terenie Miasta i Gminy jest podmiot prywatny wyłoniony w drodze przetargu. W Pilawie przy Alei Wyzwolenia 2 zlokalizowany jest z kolei Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), którego organizacja i prowadzenie również powierzone zostało firmie prywatnej. PSZOK pozostaje czynny dwa razy w miesiącu (każdy 2 i 4 czwartek miesiąca) w godzinach 10-12 dla zabudowy wielorodzinnej oraz w godzinach 12-18 dla zabudowy jednorodzinnej i letniskowej. Działalność PSZOK ma zapewnić prawidłowe gospodarowanie przez mieszkańców odpadami wielkogabarytowymi, budowlanymi, czy potencjalnie niebezpiecznymi (przeterminowane leki, baterie). Należy jednak pamiętać, iż PSZOK również nie przyjmuje wszystkich rodzajów odpadów od osób prywatnych, a jedynie te wyszczególnione w regulaminie funkcjonowania punktu.

Odbiór odpadów komunalnych bezpośrednio z nieruchomości mieszkaniowych odbywa się z podziałem na dwa sektory zabudowy: wielolokalową oraz jednorodzinną. W przypadku zabudowy wielolokalowej odbiór odbywa się z podziałem na 6 frakcji odpadów: zmieszane i bioodpady, papier, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe. Częstotliwość odbioru odpadów została określona następująco:

- odpady niesegregowane oraz bioodpady – 1 raz w tygodniu w okresie od kwietnia do października; 1 raz na dwa tygodnie w okresie od listopada do marca;
- odpady komunalne zbierane z podziałem na frakcje: papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe – 1 raz na dwa tygodnie;
- odpady wielkogabarytowe – 1 raz w roku.

W przypadku zabudowy jednorodzinnej oraz letniskowej na terenie Miasta Pilawa przyjęto następującą częstotliwość odbioru odpadów:

- odpady niesegregowane oraz bioodpady – 1 raz na dwa tygodnie w okresie od kwietnia do października; 1 raz w miesiącu w okresie od listopada do marca;
- odpady komunalne zbierane z podziałem na frakcje: papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe – 1 raz w miesiącu;
- odpady wielkogabarytowe – 1 raz w roku;
- popiół – 1 raz w miesiącu w okresie od września do kwietnia włącznie.

Odbiór odpadów z terenów zabudowy jednorodzinnej i letniskowej poza granicami Miasta Pilawa odbywa się według następującego harmonogramu:

- odpady niesegregowane oraz bioodpady – 1 raz w miesiącu;
- odpady komunalne zbierane z podziałem na frakcje: papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe – 1 raz w miesiącu;
- odpady wielkogabarytowe – 1 raz w roku.

Popiół nie jest odbierany z terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i letniskowej zlokalizowanej poza granicami Miasta Pilawa. Winien on być dostarczany przez mieszkańców do PSZOK.

W poniższej tabeli przedstawiono z kolei dane z zakresu gospodarki odpadami na terenie Miasta i Gminy Pilawa. W latach 2018-2022 stale spadała liczba osób objętych systemem gospodarowania odpadami. Nie przełożyło się to jednak na spadek łącznego tonażu zebranych odpadów. Ten bowiem wzrósł w analizowanym okresie o ok. 2,5 razy, z nieco ponad 1 tys. Mg w 2018 roku do ponad 2,5 tys. Mg w 2022 roku. Istotnym jest jednak fakt, iż począwszy od 2020 roku stale spada tonaż odbieranych odpadów zmieszanych, co oczywiście przekłada się na wzrost tonażu odpadów segregowanych. Ich udział w ogóle odebranych odpadów wyniósł w 2022 r. 63%. W analizie tej należy zaznaczyć, iż największą ilość odpadów odebrano w 2021 roku, a rok 2022 przyniósł nieznaczny spadek tonażu, co może zwiastować odwrócenie się tendencji wzrostowej w kierunku spadku tonażu odpadów. Tym samym ilość zebranych odpadów w przeliczeniu na 1 mieszkańca spadła z 0,29 Mg w 2021 r. do 0,26 Mg w 2022 r. W Mieście i Gminie Pilawa rośnie również poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych, który na koniec 2022 r. wynosił 48,22% i był wyższy niż wymagany (poziom wymagany wynosi 25%).

Tab. 14. Stan gospodarki odpadami w Mieście i Gminie Pilawa w latach 2018-2022

		2018	2019	2020	2021	2022
Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi (os.)		10 239	10 099	9 928	9 741	9 822
Łączna ilość zebranych odpadów komunalnych (Mg), w tym:		1 044,71	1 197,93	2 322,09	2 782,38	2 588,30
<i>zmieszane</i>		383,07	643,30	1 331,37	1 106,22	953,74
<i>segregowane</i>		661,64	554,63	990,72	1 676,16	1 634,56
Udział odpadów segregowanych w łącznej ilości odpadów		63%	46%	43%	60%	63%
Ilość zebranych odpadów na mieszkańca		0,10	0,12	0,23	0,29	0,26
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła (%)	gmina	30,52	32,89	39,34	x	x
	wymagany	30	40	50	x	x
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami odpadów budowlanych i rozbiórkowych (%)	gmina	100	100	91,7	100	x
	wymagany	50	60	70	70	x
Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania (%)	gmina	0	4,84	1,86	0,97	x
	wymagany	<40	<40	<35	<35	x
Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych	gmina	x	x	x	43,78	48,22
	wymagany	x	x	x	>20	>25

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań.

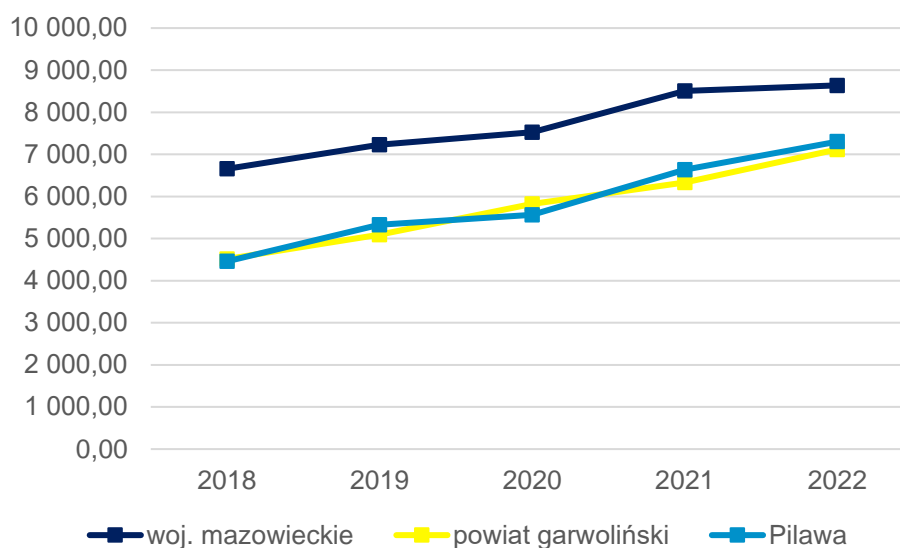
2.3. Stan finansów samorządowych

Wykonanie budżetu

Dochody do budżetu Miasta i Gminy Pilawa w latach 2017-2022 stale rosły, z poziomu ponad 45 mln zł w 2018 do ponad 77 mln zł w 2022 r. Największe wzrosty dochodów w ujęciu rok do roku obserwowano w latach 2020-2021 i 2021-2022 (wzrosty o ok. 10 mln zł), a związane były one z pozyskiwanymi dofinansowaniami na inwestycje, w tym m.in.: budowę dróg czy rozbudowę sieci wodno-kanalizacyjnej.

Poniższy wykres prezentuje dochody uzyskiwane w jednostce w przeliczeniu na 1 mieszkańca, w zestawieniu z dochodami uzyskiwanymi w powiecie garwolińskim oraz województwie mazowieckim. W latach 2018-2022 wskaźnik ten wzrastał we wszystkich analizowanych jednostkach. Należy jednak podkreślić, iż zdecydowanie najwyższe wartości przyjmował on w województwie mazowieckim, gdzie dochody na 1 mieszkańca były na koniec 2022 r. wyższe o ok. 1,5 tys. zł w porównaniu do dochodów na 1 mieszkańca w powiecie garwolińskim oraz o ok. 1,3 tys. zł wyższe niż w Mieście i Gminie Pilawa. Niemniej, dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Mieście i Gminie Pilawa są porównywalne z tymi osiąganymi dla gmin w powiecie garwolińskim, cechują się jednak większymi fluktuacjami. W obu grupach porównawczych można również zauważyć podobną dynamikę wzrostu. Z kolei w województwie mazowieckim obserwuje się spadek dynamiki wzrostu, co w najbliższej przyszłości może doprowadzić do stagnacji.

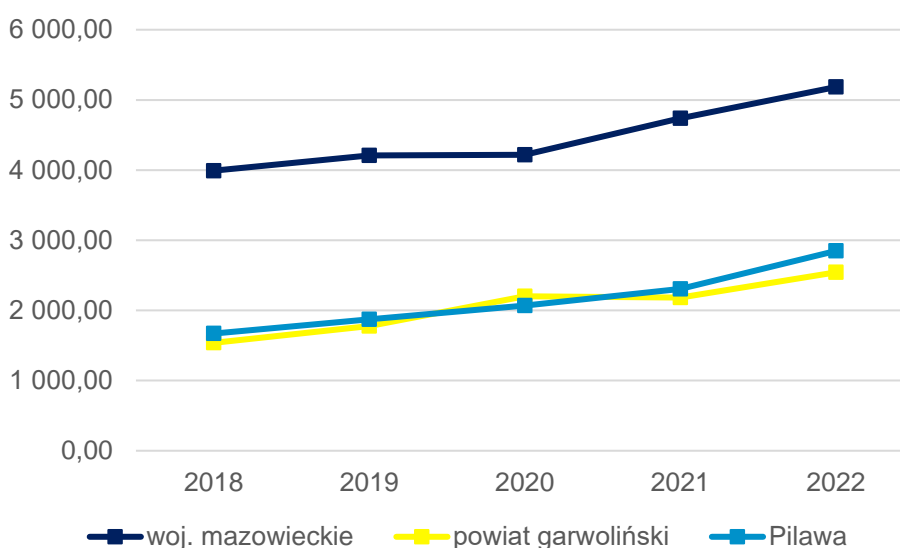
Ryc. 25. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Mieście i Gminie Pilawa na tle powiatu i województwa w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jeszcze większe dysproporcje między dochodami w województwie, a tymi osiąganymi w powiecie i Pilawie są obserwowane przy analizie jedynie dochodów własnych grupy porównawczej. W przypadku Miasta i Gminy Pilawa widoczny jest wzrost dochodów własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca z 1 670 zł w 2018 r. do niespełna 2 850 zł w 2022 r. Osiągane dochody własne, z wyłączeniem 2020 r. zawsze były wyższe od tych osiągniętych średnio w gminach powiatu. Dla województwa wynoszą one jednak blisko 2 razy więcej, bowiem w 2022 r. było to aż 5 183,09 zł dochodów własnych na 1 mieszkańca. Zachodzące zmiany szczegółowo prezentuje poniższa rycina.

Ryc. 26 Dochody własne na 1 mieszkańca w Mieście i Gminie Pilawa na tle powiatu i województwa w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

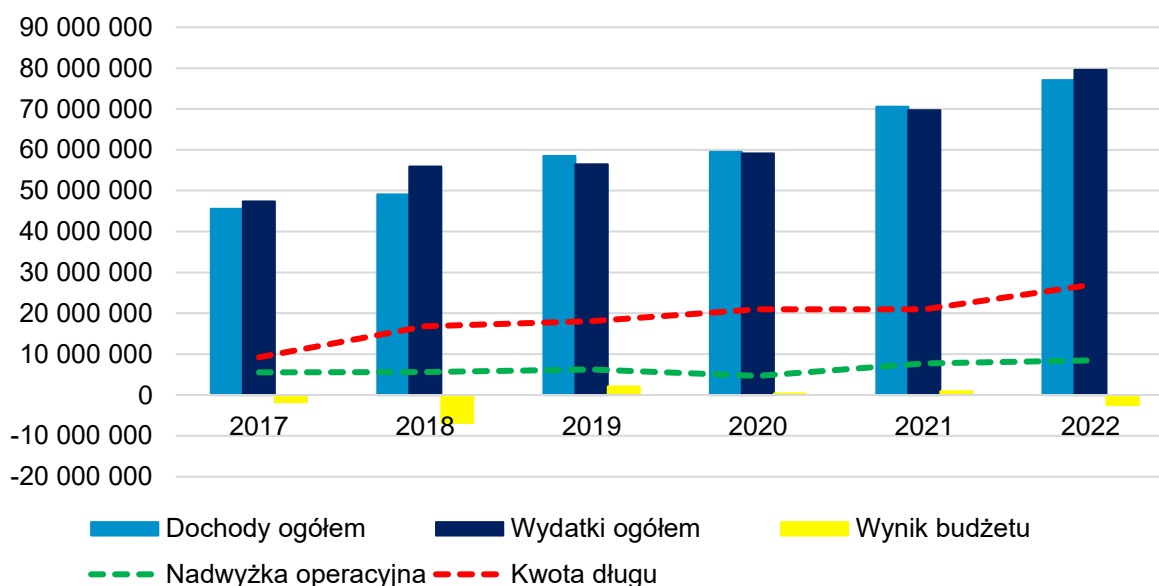
W 2021 roku udział dochodów bieżących w ogóle dochodów budżetowych wyniósł niespełna 85%, podczas gdy w 2022 r. było to już 83%. Na dochody ogółem składają się dochody bieżące oraz dochody majątkowe, a zatem spadek udziału dochodów bieżących spowodował wzrost udziału dochodów majątkowych. Największe wzrosty widoczne są w zakresie pozyskiwanych dotacji i środków

przeznaczonych na inwestycje, które są częścią dochodów majątkowych. Ich wzrost obserwuje się począwszy od 2020 r., co może być powiązane ze znacznymi dofinansowaniami pozyskanymi przez Miasto i Gminę Pilawa z Rządowego Funduszu Polski Ład. Mimo spadku udziału, wartość dochodów bieżących również wzrasta. Głównie widoczne jest to w zakresie udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych.

Wraz z dochodami rosną również ponoszone przez Miasto i Gminę wydatki. W 2017 roku wydatki bieżące kształtowały się na poziomie niespełna 39 mln zł, aby w 2022 roku wynieść ponad 55,5 mln zł. Stopniowo wzrastały wydatki na pokrycie wynagrodzeń i pochodnych, a także pozostałe wydatki bieżące. W latach 2021-2022 odnotowano również wzrost wydatków związanych z obsługą długu. Należy jednak zauważyć, iż od 2020 roku stale rośnie nadwyżka operacyjna, stanowiąca różnicę między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi. W 2022 roku osiągnęła ona wartość prawie 8,5 mln zł, stanowiąc 11% dochodów ogółem, co świadczy o dużej stabilności finansowej Miasta i Gminy.

Z kolei wzrost łącznych dochodów oraz wydatków przekładał się na wynik budżetu, który w analizowanym sześcioletnim okresie trzykrotnie osiągał wartość dodatnią i trzykrotnie ujemną. Odnotowywane ujemne wyniki budżetu są wynikiem czynionych inwestycji i ponoszonych na nie nakładów, które z kolei wpłynęły na konieczność zaciągnięcia dodatkowych zobowiązań. Z tego względu kwota długu posiadanego przez Miasto i Gminę Pilawa wzrosła z 9,2 mln zł w 2017 r. do 26,9 mln zł w 2022 r. Odsetki oraz prowizje tym samym również są coraz wyższe. Szczególną uwagę należy jednak zwrócić na możliwości rozwojowe jednostki, bowiem aby uzyskać dofinansowanie najczęściej należy dysponować częścią kwoty na wkład własny do inwestycji.

Ryc. 27. Wykonanie budżetu Miasta i Gminy Pilawa w latach 2017-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

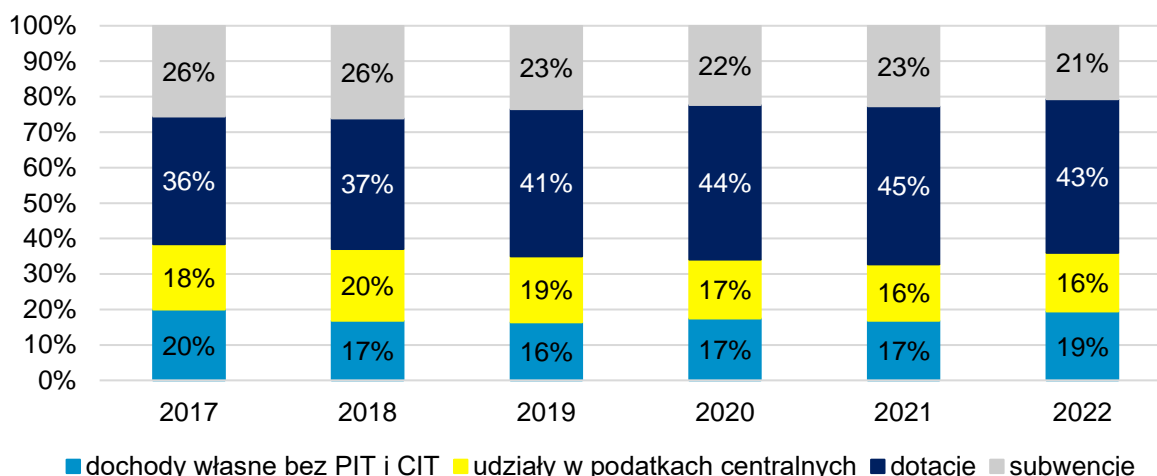
Struktura dochodów i wydatków

W strukturze dochodów budżetowych gminy wyróżnić należy dochody własne, subwencję ogólną oraz dotacje celowe z budżetu państwa. Najważniejszą składową budżetu gminy są jej dochody własne, a zatem środki pozyskiwane głównie w drodze poboru podatków i opłat lokalnych. Jednostka samorządowa na poziomie gminnym nie posiada pełnej swobody w stanowieniu wysokości podatków lokalnych, jednak w przewidzianym ogólnie zakresie może ustalać ich stawki. Dodatkowo, posiada ona możliwość wprowadzania ulg i zwolnień, a także umarzania należności. Jest to pewien wachlarz działań umożliwiający częściowe wpływianie na lokalną gospodarkę i jej rozwój.

Poniższa rycina prezentuje strukturę dochodów budżetowych w Mieście i Gminie Pilawa w latach 2017-2022. Zdecydowanie największy udział w ogóle dochodów mają dotacje, nieprzerwanie od 2019 r. stanowią ponad 40% ogółu dochodów. Drugą co do wielkości grupą dochodów są subwencje, głównie zaś subwencja oświatowa. Warto jednak zwrócić uwagę, iż ich udział w ogóle dochodów stale spada, stanowiąc jedynie 21% w 2022 r. (w 2017 r. było to 26%). Niewielkimi fluktuacjami cechuje się zarówno udział w podatkach centralnych jak i dochody własne bez PIT i CIT (w przypadku obu grup mieszczą się one w przedziale 16-20%). Inne są natomiast trendy obserwowane w obu grupach dochodów. W przypadku udziału w podatkach centralnych, mają one niewielkie tendencje spadkowe, od maksymalnie 20% w 2018 roku do 16% w 2022 r. Z kolei dochody własne bez PIT i CIT po osiągnięciu najniższej wartości w 2019 r. (16%), zaczęły stale wzrastać do 19% w 2022 r.

Należy jednak podkreślić, iż wciąż dochody własne Miasta i Gminy Pilawa stanowią niewielką część ogółu środków finansowych jakimi dysponuje. Jest to zjawisko niekorzystne przekładające się na samodzielność finansową Miasta i Gminy Pilawa, a także możliwości kształtowania struktury i wysokości dochodów. Przyjmowane stawki podatków stanowią z kolei balans między rosnącymi potrzebami jednostki, a majątnością jej mieszkańców. Z drugiej zaś strony, należy docenić zdolność oraz skuteczność Miasta i Gminy Pilawa w pozyskiwaniu środków ze źródeł zewnętrznych. Świadczy to o dużej zaradności, a także stałym monitorowaniu możliwości pojawiających się dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie finansowania inwestycji.

Ryc. 28. Struktura dochodów Miasta i Gminy Pilawa w latach 2017-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Analizując dochody podatkowe w Mieście i Gminie Pilawa, zdecydowanie dwoma najważniejszymi źródłami dochodu są: podatek od osób fizycznych (PIT) oraz podatek od nieruchomości, które łącznie wniosły w 2022 r. ok. 19 mln zł do budżetu. Ponadto, w przypadku podatku PIT obserwowana jest największa dynamika zmian, bowiem w 2017 r. wpływy do budżetu z tego tytułu wyniosły ok. 8,5 mln zł, aby w 2022 r. wzrosnąć do ponad 12 mln zł. Należy również podkreślić, iż w Mieście i Gminie Pilawa nie są przyjmowane najwyższe możliwe stawki podatku od nieruchomości, czego skutkiem finansowym jest średnio ok. 1,5 mln zł rocznie niższy budżet.

Szczegółowe kwoty w ramach dochodów podatkowych i z opłat przedstawione są w poniższej tabeli.

Tab. 15. Dochody podatkowe Miasta i Gminy Pilawa w latach 2017-2022

		2017	2018	2019	2020	2021	2022
PIT	wykonanie	8 500 449,00	9 441 927,00	10 223 975,00	9 672 756,00	10 678 998,00	12 130 264,57
	CIT	-105 946,20	508 264,71	675 990,18	209 979,07	499 840,87	585 106,00
podatek rolny	wykonanie	291 856,37	296 367,98	297 379,69	316 710,35	316 942,33	340 341,64

	skutki obniżenia górnych stawek podatków	0,00	0,00	0,00	0,00	565,14	0,00
	skutki udzielonych ulg i zwolnień	13 962,49	535,00	0,00	27,00	0,00	0,00
podatek od nieruchomości	wykonanie	5 235 943,85	5 231 307,21	5 288 622,96	6 126 385,52	6 510 896,76	6 845 766,04
	skutki obniżenia górnych stawek podatków	1 589 246,32	14 766 257,54	1 881 311,44	1 394 024,89	1 648 884,49	1 744 322,48
	skutki udzielonych ulg i zwolnień	64 872,70	297 627,00	297 529,00	264 439,21	3 648,00	0,00
podatek leśny	wykonanie	114 477,24	117 948,00	112 120,04	113 453,61	113 431,93	123 725,73
	skutki obniżenia górnych stawek podatków	0,00	0,00	0,00	0,00	1 539,51	0,00
	skutki udzielonych ulg i zwolnień	0,00	26,00	0,00	0,00	0,00	0,00
podatek od środków transportowych	wykonanie	113 139,90	134 078,65	1 451 159,63	168 194,63	176 735,92	192 095,67
	skutki obniżenia górnych stawek podatków	54 055,79	67 635,95	77 631,21	86 463,36	100 541,24	110 971,99
	skutki udzielonych ulg i zwolnień	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
podatek od osób fizycznych opłacany w formie karty podatkowej	wykonanie	15 205,60	17 158,40	12 182,94	16 692,26	37 930,16	55 422,29
podatek od czynności cywilnoprawnych	wykonanie	271 464,92	316 995,70	350 709,22	330 889,83	648 264,11	687 451,17
wpływy z opłaty skarbowej	wykonanie	28 508,00	308 369,00	27 322,64	32 170,55	41 957,00	28 213,00
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	wykonanie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

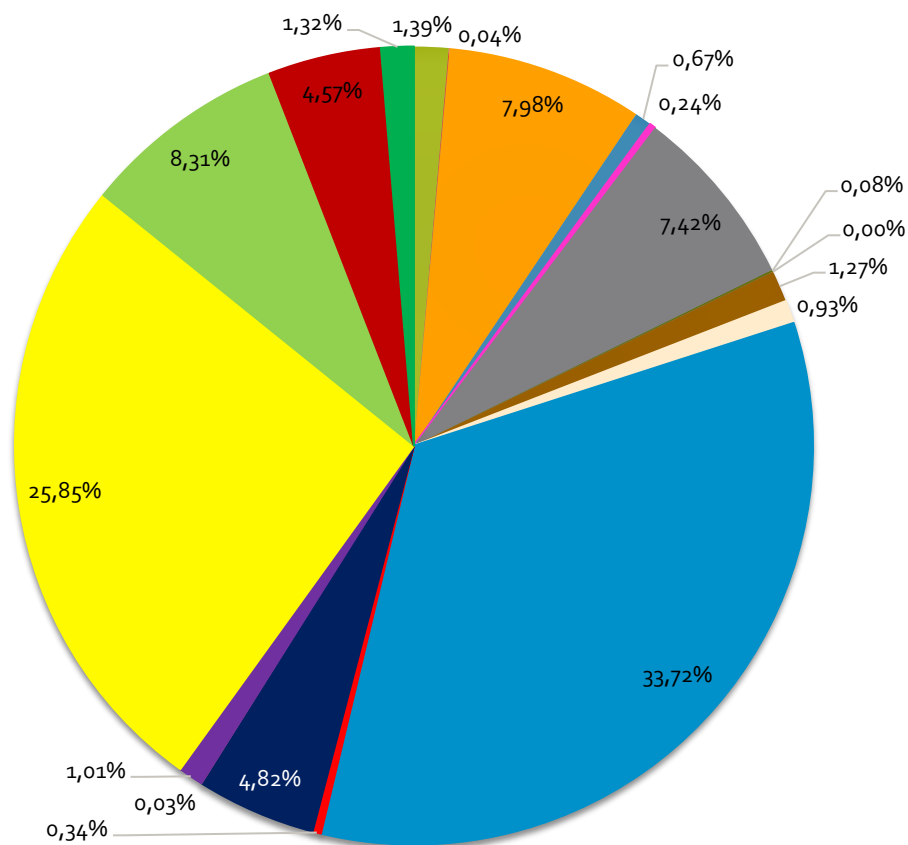
Zródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Poza nie przyjmowaniem maksymalnych stawek podatkowych, Miasto i Gmina Pilawa z wyłączeniem 2022 r. stosowała ulgi i zwolnienia. Oceniając potencjał podatkowy jednostki należy zatem pamiętać, iż jest on wyższy niż zaprezentowany. Sumując bowiem kwoty udzielonych ulg, zwolnień oraz innych umniejszeń należy podkreślić, iż dochody do budżetu mogły być większe o ponad 24 mln zł w skali analizowanych 6 lat.

Biorąc pod uwagę wydatki w latach 2017-2022 w podziale na poszczególne działy klasyfikacji budżetowej największy udział przypadła na oświatę i wychowanie (34%) oraz rodzinę (26%). Szczegółowa struktura uśrednionych wydatków w poszczególnych działach zaprezentowana jest na poniższej rycinie.

Ryc. 29 Struktura średnich wydatków w Mieście i Gminie Pilawa w latach 2017-2022

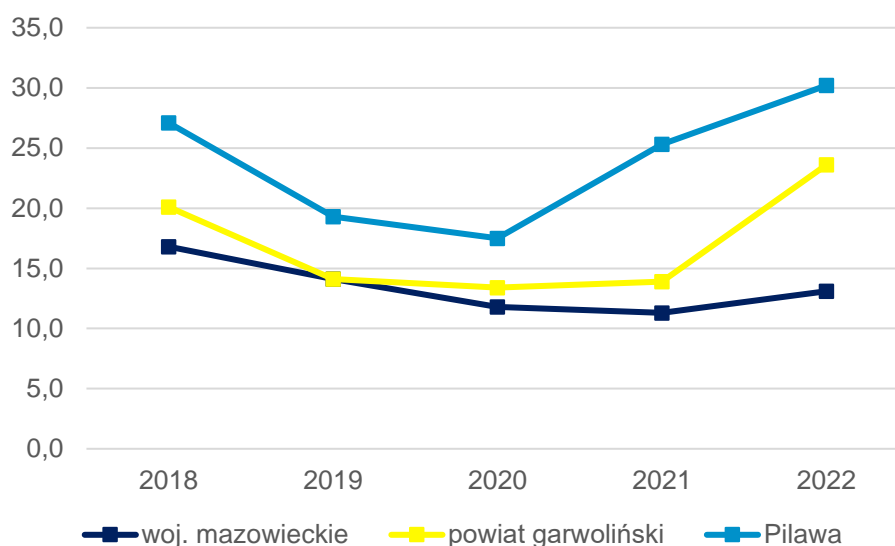
- Rolnictwo i łowiectwo
- Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę
- Transport i łączność
- Gospodarka mieszkaniowa
- Działalność usługowa
- Administracja publiczna
- Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa
- Obrona narodowa
- Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa
- Obsługa długu publicznego
- Oświata i wychowanie
- Ochrona zdrowia
- Pomoc społeczna
- Pozostałe zadania w zakresie pomocy społecznej
- Edukacyjna opieka wychowawcza
- Rodzina
- Gospodarka komunalna i ochrona środowiska
- Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego
- Kultura fizyczna i sport

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Poddając analizie udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Mieście i Gminie Piława na tle powiatu garwolińskiego oraz województwa mazowieckiego, zauważyć należy iż jest on wyjątkowo

wysoki. W latach 2018-2022 był on nieprzerwanie wyższy o kilka punktów procentowych niż w pozostałych analizowanych jednostkach. Maksymalny udział wydatków inwestycyjnych w Pilawie odnotowano w 2022 r., kiedy wyniósł on 30,2%. W analizowanym pięcioleciu maksymalny udział wydatków inwestycyjnych w powiecie wyniósł 23,6%, a w województwie – 16,8%.

Ryc. 30 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Mieście i Gminie Pilawa na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Fundusze Europejskie 2014-2020

Miasto i Gmina Pilawa oraz jednostki podległe w latach 2014-2021 pozyskały dofinansowanie ze środków funduszy europejskich na szereg projektów. Zgodnie z serwisem www.mapadotacji.gov.pl łączna wartość dofinansowania projektów wynosiła 27,5 mln zł i przeznaczona była głównie na projekty związane z ochroną środowiska oraz poprawą dostępności komunikacyjnej.

Tab. 16. Projekty dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020

Tytuł projektu	Wartość projektu	Kwota dofinansowania
Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Pilawa - etap II	7 743 343,23 zł	3 978 038,51 zł
Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Pilawa	4 849 927,54 zł	2 869 963,05 zł
Ograniczenie niskiej emisji i zwiększenie efektywności energetycznej poprzez wymianę źródeł ciepła i termomodernizację budynków w Mieście i Gminie Pilawa	2 396 949,50 zł	1 498 278,00 zł
Rozwój społeczno-gospodarczy gminy Pilawa poprzez rozbudowę gminnej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej	7 828 938,82 zł	3 191 754,66 zł
Przebudowa systemu dróg jako element wzrostu atrakcyjności społeczno-gospodarczej Miasta i Gminy Pilawa	1 460 711,31 zł	1 214 861,49 zł

Poprawa efektywności energetycznej poprzez termomodernizację budynków użyteczności publicznej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w Gminie Pilawa	616 559,12 zł	374 864,90 zł
Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w Mieście i gminie Pilawa	411 787,90 zł	350 019,71 zł
Rozwój mobilności miejskiej poprzez budowę centrum przesiadkowego przy Dworcu PKP w Pilawie	10 641 431,35 zł	6 292 155,52 zł
Rozbudowa budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Pilawie	8 561 177,98 zł	2 944 339,92 zł
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przykanalikami i przepompowniami ścieków w Pilawie	2 969 618,55 zł	1 329 637,31 zł
Energia słoneczna przyszłością Mazowsza	5 631 763,90 zł	3 493 705,31 zł

Źródło: www.mapadotacji.gov.pl

Rządowy Fundusz Polski Ład

Rządowy Fundusz Polski Ład jest to Program Inwestycji Strategicznych, który ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych przez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez JST. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez BGK. Miasto i Gmina Pilawa pozyskała dotacje na inwestycje na łączną kwotę ok. 24 mln zł.

Tab. 17 Projekty dofinansowane z RF Polski Ład

Inwestycja	Kwota przyznanego dofinansowania
Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Pilawa	5 339 190,00 zł
Budowa i przebudowa sieci dróg na terenie Miasta i Gminy Pilawa	9 860 000,00 zł
Modernizacja zbiorowej mogiły powstańców z 1863 r.	146 020,00 zł
Odnowienie pokrycia dachowego, tynków zewnętrznych oraz okładzin architektonicznych schodów zewnętrznych przy budynku Kościoła pw. św. Józefa w Trąbkach	978 040,00 zł
Budowa i przebudowa sieci dróg na terenie Miasta i Gminy Pilawa – Etap II	6 325 593,00 zł
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej przed dworcem PKP w Pilawie	1 999 800,00 zł

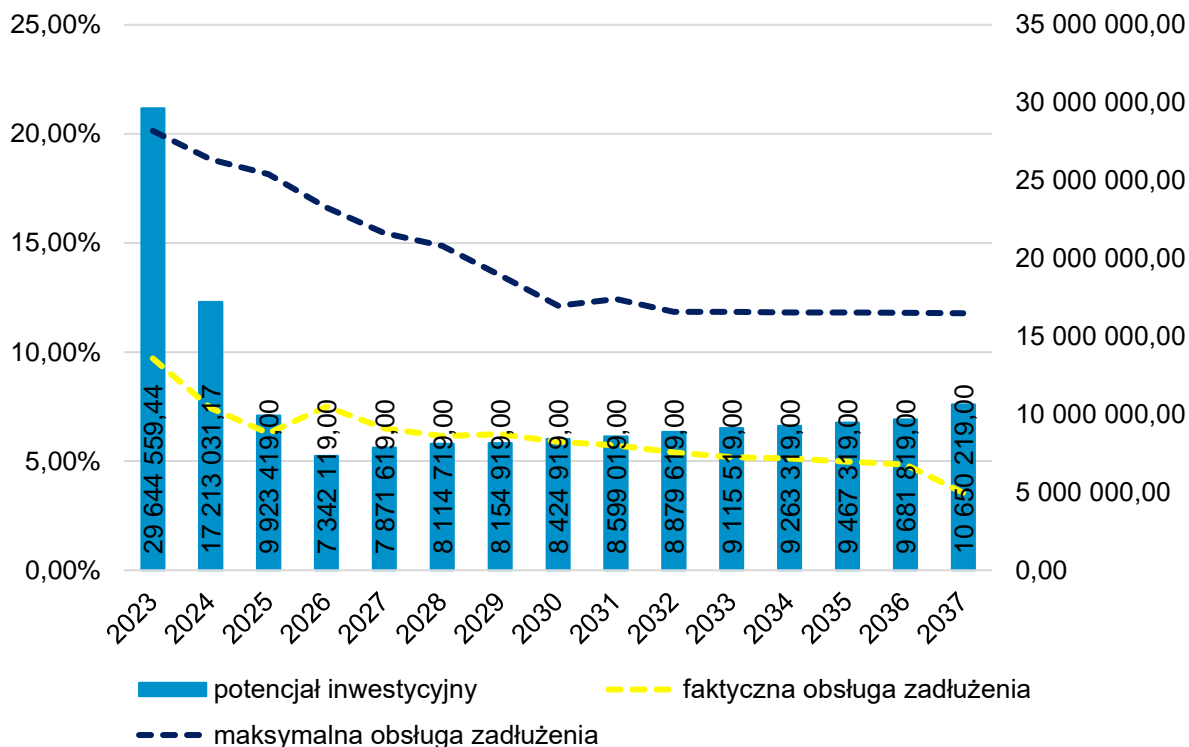
Działania dofinansowane z RF Polski Ład obejmują przede wszystkim inwestycje związane infrastrukturą sieciową, drogową oraz pracami restauracyjnymi przy obiektach zabytkowych.

Potencjał inwestycyjny

Poniższa rycina prezentuje kształtowanie się maksymalnego poziomu obsługi zadłużenia w Mieście i Gminie Pilawa na lata 2023-2037 na podstawie podjętej przez Radę Miejską Uchwały nr LXIX.458.2023 z dnia 7 września 2023 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i

Gminy Pilawa na lata 2023-2037. Zgodnie z art. 243 ustawy o finansach publicznych, dopuszczalna wysokość spłaty zobowiązań jednostki samorządu terytorialnego w danym roku (faktyczna obsługa zadłużenia) nie może przekroczyć indywidualnie liczonego, maksymalnego wskaźnika obsługi zadłużenia. Wskaźnik stanowi wyraz przewidywań odnośnie zdolności kredytowej Miasta i Gminy oraz związanych z nią możliwości inwestycyjnych.

Ryc. 31. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Miasta i Gminy Pilawa na lata 2023-2037

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwały nr LXIX.458.2023 Rady Miejskiej w Pilawie z dnia 7 września 2023 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i Gminy Pilawa na lata 2023-2037

Zgodnie z zaprezentowaną ryciną, Miasto i Gmina Pilawa będzie spłacała kredyt w całym analizowanym okresie. Obecnie zaś kwota długu jednostki wynosi niespełna 32 mln zł. Kształt wskaźnika obsługi zadłużenia wskazuje jednak na możliwość obsługi dodatkowych zobowiązań.

Powyższy wykres prezentuje również potencjał inwestycyjny Miasta i Gminy, poprzez który rozumie się sumę środków finansowych pozostałych do dyspozycji po pokryciu wszelkich bieżących kosztów funkcjonowania oraz spłacie zaciągniętych zobowiązań w postaci obecnie zaplanowanych rat kapitałowych w latach 2023-2037. Skumulowany potencjał inwestycyjny Miasta i Gminy Pilawa w latach 2024-2037 wyniesie ponad 132 mln zł. Jest to kwota, która potencjalnie może być wydatkowana przez Miasto i Gminę Pilawa na dalsze inwestycje. Należy mieć jednak na uwadze, iż Wieloletnia Prognoza Finansowa precyzyjnie odnosi się jedynie do roku bieżącego i przyszłego, natomiast dalsze wyliczenia stanowią jedynie pewne predykcje. W Wieloletniej Prognozie Finansowej analizowane są trendy makroekonomiczne oraz szereg innych czynników, jednak sytuacja gospodarcza często ulega zmianie. Z tego też względu czynione przewidywania należy traktować szacunkowo oraz brać pod uwagę, iż potencjał inwestycyjny w Pilawie może ulec zmianie.

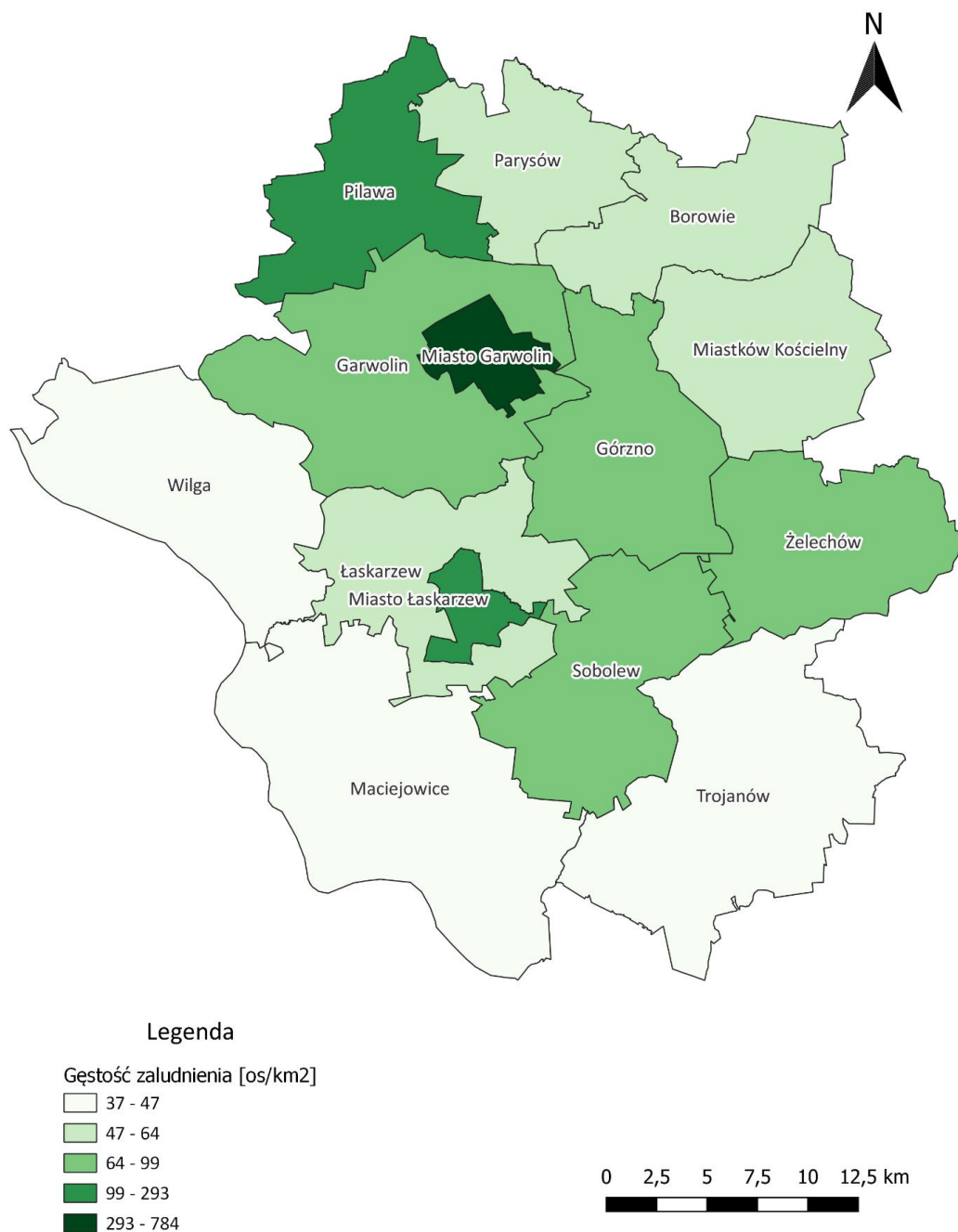
CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY

3.1. Demografia

Analiza sytuacji demograficznej w Mieście i Gminie Pilawa poczyniona została w oparciu o dane uzyskane z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, które mogą się nieznacznie różnić od danych zawartych w gminnej ewidencji ludności ze względu na stosowanie odmiennej metodyki obliczeń. W GUS bilanse liczby i struktury ludności w gminach opracowane są w oparciu o wyniki Narodowych Spisów Powszechnych z uwzględnieniem zmian spowodowanych ruchem naturalnym (urodzeniami i zgonami), migracjami ludności (na pobyt stały i czasowy) oraz przemieszczeniami związanymi ze zmianami administracyjnymi. Dane o zarejestrowanych urodzeniach i zgonach pochodzą ze sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego, dane o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, a źródłem danych o zameldowaniach na pobyt stały w gminie jest rejestr PESEL (od 2006 roku). Mimo niewielkich rozbieżności pomiędzy gminną ewidencją a danymi GUS, analiza danych pozwala na zbadanie trendów i prognozowanych zmian w strukturze demograficznej.

Według danych GUS Miasto i Gminę Pilawa w 2022 r. zamieszkiwały 10 543 osoby. Biorąc pod uwagę powierzchnię całkowitą wynoszącą 77,1 km², daje to gęstość zaludnienia wynoszącą prawie 137 os./km². W porównaniu z resztą gmin powiatu garwolińskiego był to drugi najwyższy wynik. Wyższą gęstością zaludnienia cechuje się bowiem jedynie ośrodek powiatowy – miasto Garwolin.

Ryc. 32. Gęstość zaludnienia w powiecie garwolińskim w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące zmiany liczby ludności w poszczególnych gminach powiatu garwolińskiego w latach 2018-2022, wraz ze średnią dynamiką tychże zmian. Należy podkreślić, iż średnio w całym powiecie garwolińskim stopniowo ubywa mieszkańców, o czym świadczy dynamika zmian liczby ludności w latach 2022-2018 wynosząca 99,2%. W Mieście i Gminie Pilawa jest ona jednak poniżej średniej powiatowej i wynosi 99%. Sześć gmin wchodzących w skład powiatu cechuje się jednak jeszcze niższą dynamiką zmiany liczby ludności, natomiast następane dwie jednostki – identyczną, jak ta obserwowana w Pilawie. Wzrostem liczby ludności w analizowanym okresie charaktery-

zują się jedynie: gmina wiejska Garwolin (dynamika zmian na poziomie 100,5%) oraz gmina Górzno (100,6%), co związane może być z zachodzącymi procesami suburbanizacji i odpływem ludności z miasta Garwolin na rzecz zamieszkiwania na obszarach wiejskich.

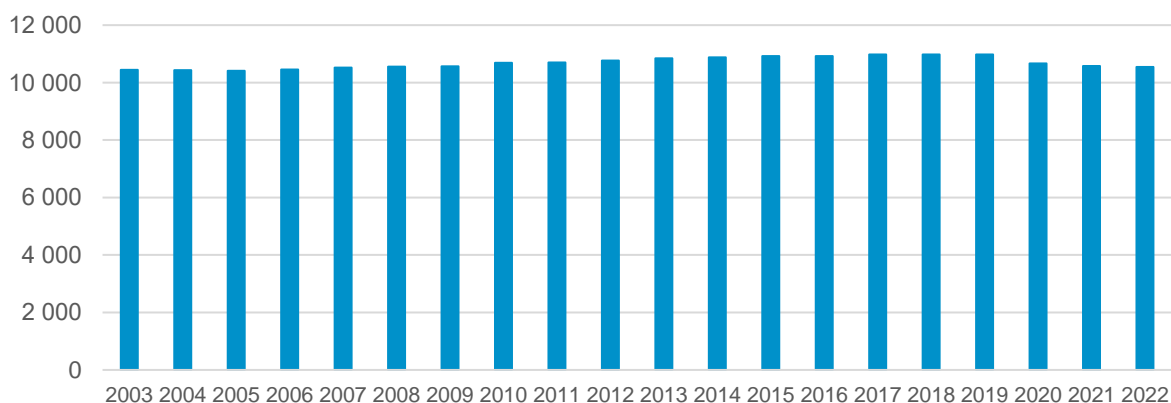
Tab. 18. Zmiany liczby ludności w powiecie garwolińskim w latach 2018-2022

JST	2018	2019	2020	2021	2022	udział w 2022 r.	średnia dynamika
powiat garwoliński	108 993	108 981	106 364	105 960	105 620	100%	99,2%
Miasto Garwolin	17 494	17 602	17 273	17 296	17 310	16%	99,7%
Miasto Łaskarzew	4 860	4 829	4 593	4 547	4 504	4%	98,1%
Borowie	5 211	5 283	4 976	4 973	4 921	5%	98,6%
Garwolin	13 176	13 273	13 321	13 338	13 435	13%	100,5%
Górzno	6 527	6 541	6 623	6 659	6 673	6%	100,6%
Łaskarzew	5 472	5 475	5 307	5 290	5 262	5%	99,0%
Maciejowice	6 966	6 909	6 582	6 511	6 402	6%	97,9%
Miastków Kościelny	4 889	4 869	4 672	4 633	4 630	4%	98,7%
Parysów	4 105	4 128	4 141	4 131	4 106	4%	100,0%
Pilawa	10 983	10 975	10 670	10 584	10 543	10%	99,0%
Sobolew	8 283	8 239	7 926	7 864	7 836	7%	98,6%
Trojanów	7 367	7 299	7 185	7 133	7 093	7%	99,1%
Wilga	5 297	5 278	5 144	5 104	5 085	5%	99,0%
Żelechów	8 363	8 281	7 951	7 897	7 820	7%	98,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza stanu ludności w okresie dwudziestoletnim wskazuje z kolei na wzrost liczby mieszkańców w Mieście i Gminie Pilawa nieprzerwanie do 2018 roku. Następnie, widoczny jest jej spadek, który utrzymuje się na przestrzeni kolejnych lat. Największy odnotowany został między rokiem 2019 a 2020, kiedy ubyło aż 305 mieszkańców. Było to wyraźne odchylenie, po którym odpływ mieszkańców ponownie uległ spowolnieniu do -86 osób między rokiem 2020 a 2021 oraz -41 między rokiem 2021 a 2022. Ma to również związek z aktualizacją liczby ludności w GUS przeprowadzoną na podstawie danych zebranych podczas Narodowego Spisu Ludności z 2021 roku. Z obserwowanych odchyleń można wnioskować o stopniowym powrocie do stabilizacji liczby ludności, choć nie należy również wykluczać dalszego, powolnego odpływu mieszkańców.

Ryc. 33 Liczba ludności w Mieście i Gminie Pilawa w latach 2003-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Obserwowane w jednostce samorządu terytorialnego zmiany liczby ludności zależne są przede wszystkim od zachodzących procesów demograficznych związanych z przyrostem naturalnym, saldem migracji oraz strukturą płci i wieku mieszkańców. Za każdym z procesów stoi natomiast szereg czynników, zarówno w ujęciu mikro- jak i makrooczenia na niego wpływają. Jak wskazuje poniższa tabela, współczynnik przyrostu naturalnego w województwie mazowieckim w 2022 roku wynosił -2,24 promila. Wskazuje to, iż na każdy 1 tys. mieszkańców województwa przypadało o 2,24 więcej osób zmarłych niż nowonarodzonych. Dodatni współczynnik przyrostu naturalnego odnotowano jedynie w trzech gminach powiatu garwolińskiego: Mieście Garwolin (2,08), gminie wiejskiej Garwolin (1,87) oraz gminie Parysów (0,24). Dodatni przyrost naturalny obserwowany jest zatem w ośrodku powiatowym oraz w wybranych jednostkach zlokalizowanych w jego bezpośrednim sąsiedztwie. Z kolei zdecydowanie najniższe wartości współczynnika ten przyjął w gminach: Maciejowice (-7,43), Borowie (-4,85) oraz Miastków Kościelny (-4,33). Najniższy przyrost naturalny obserwowany jest zatem w jednostkach najbardziej oddalonych od miasta powiatowego. W Mieście i Gminie Pilawa współczynnik przyrostu naturalnego w 2022 r. również przyjął wartości ujemne na poziomie -1,99 promila. Jest to wartość negatywna w porównaniu do średniej dla powiatu garwolińskiego, wynoszącej -1,12 promila. Biorąc z kolei pod uwagę średnią dynamikę zmian współczynnika przyrostu naturalnego w latach 2018-2022, jest ona ujemna prawie we wszystkich jednostkach powiatu garwolińskiego. Wyjątek stanowi gmina Parysów, gdzie dynamika wyniosła 0,12. Wskazuje to jednoznacznie na pogłębiający się problem z dzietnością i wzrastającą przewagą liczby zgonów nad liczbą urodzeń żywych na wszystkich analizowanych poziomach: Miasta i Gminy Pilawa, powiatu garwolińskiego oraz województwa mazowieckiego. Tym samym, należy wnioskować iż problemy obserwowane w Pilawie są tożsame z obserwowanymi w jej najbliższym sąsiedztwie oraz regionie. Nie zmienia to jednak faktu, iż w przypadku każdej jednostki mogą mieć one inne podłoże.

W przypadku współczynnika salda migracji, w skali regionalnej województwa mazowieckiego przyjął on wartości dodatnie na poziomie 2,05 promila. Odwrotną sytuację obserwuje się jednak w powiecie garwolińskim, gdzie w 2022 roku współczynnik salda migracji wyniósł -2,03 promila. Oznacza to, iż na każdy 1 tys. mieszkańców powiatu przypadało o 2,03 więcej osoby, która postanowiła wyemigrować niż imigrować i osiedlić się na jego obszarze. W tym wypadku, również widoczna jest tendencja do wyższego odpływu mieszkańców z obszarów zlokalizowanych najdalej od ośrodka powiatowego. W odróżnieniu od współczynnika przyrostu naturalnego, widoczna jest tendencja do opuszczania głównie gmin miejskich i miejsko-wiejskich, tj.: miasta Łaskarzew (-8,85), gmina miejsko-wiejska Maciejowice (-7,43), gmina miejsko-wiejska Żelechów (-7,39). Dodatni współczynnik salda migracji obserwowany jest w jednostkach cechujących się wzrostem liczby ludności: gminie wiejskiej Garwolin oraz Górznie, co potwierdza zachodzenie w nich procesu suburbanizacji. W Mieście i Gminie Pilawa współczynnik salda migracji przyjął wartości ujemne na poziomie -1,8 promila. Biorąc pod uwagę dynamikę zmian współczynnika w latach 2018-2022, z wyłączeniem jednostek miejskich i miejsko-wiejskich zachowują one wartości dodatnie. Miasto i Gmina Pilawa w tym zakresie również odnotowała dodatnią dynamikę wynoszącą 0,1 promila. Wskazuje to, iż ruchy emigracyjne mieszkańców narosły w ostatnich latach, nie są zaś stałą tendencją. Otwartym zagadnieniem pozostaje kwestia podtrzymania lub odwrócenia się tendencji zaobserwowanych w poszczególnych jednostkach w 2022 roku, w tym w Mieście i Gminie Pilawa.

Suma współczynnika przyrostu naturalnego oraz współczynnika salda migracji określa współczynnik przyrostu rzeczywistego. W przypadku Miasta i Gminy Pilawa współczynnik ten jest oczywiście ujemny i przyjmuje wartość -3,79 promila. Oznacza to, iż rocznie z każdego 1 tys. mieszkańców ubywało będzie 3,79 osoby. Tym samym, szacowany roczny ubytek liczby ludności kształtował się będzie na poziomie ok. 40 osób, co znajduje potwierdzenie w przedstawionych zmianach liczby ludności.

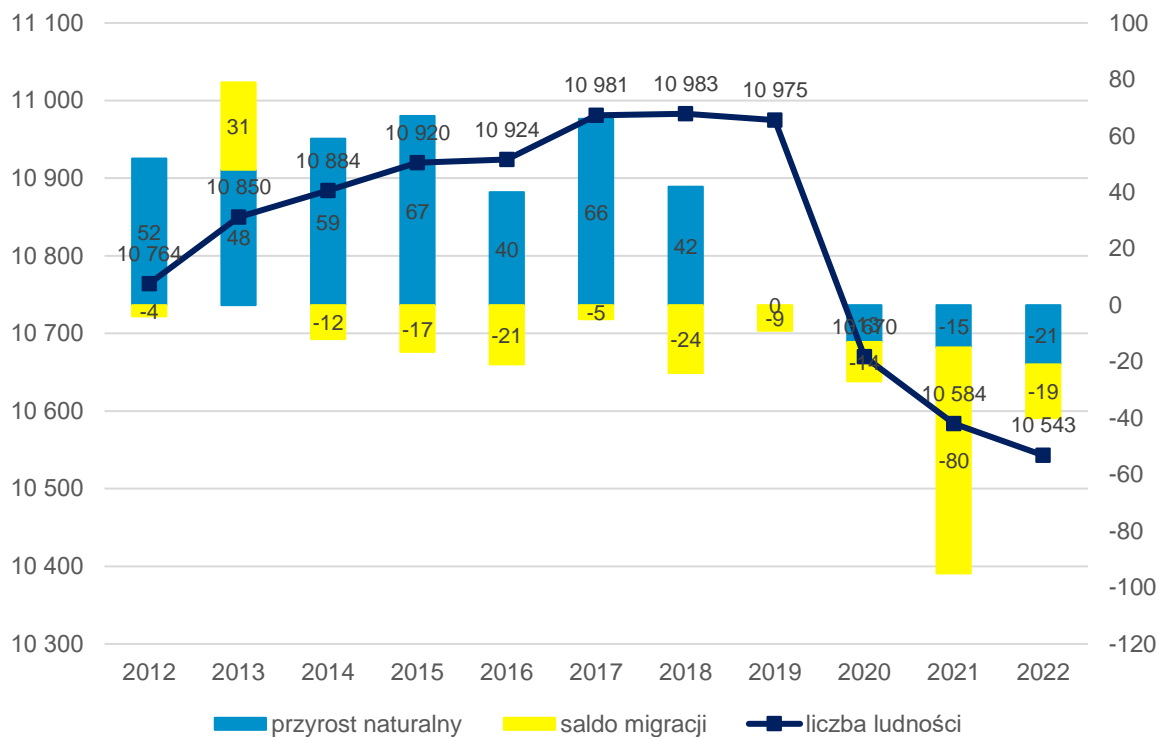
Tab. 19. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w Mieście i Gminie Pilawa w latach 2018-2022 na tle powiatu i województwa

JST	przyrost naturalny na 1000 mieszkańców		saldo migracji na 1000 mieszkańców	
	2022 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2018 r.	2022 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2018 r.
woj. mazowieckie	-2,24	-0,64	2,05	-0,26
powiat garwoliński	-1,12	-1,02	-2,03	0,21
Miasto Garwolin	2,08	-0,44	-0,12	-0,59
Miasto Łaskarzew	-0,44	-0,57	-8,85	-0,78
Borowie	-4,85	-1,89	-4,64	0,04
Garwolin	1,87	-0,62	4,03	1,14
Górzno	-0,90	-1,64	4,35	2,05
Łaskarzew	-2,28	-1,30	-4,17	0,60
Maciejowice	-7,43	-1,29	-7,43	-0,86
Miastków Kościelny	-4,33	-2,63	-1,30	0,65
Parysów	0,24	0,12	-5,34	-2,19
Pilawa	-1,99	-1,45	-1,80	0,10
Sobolew	-0,13	-1,24	-3,70	0,35
Trojanów	-2,95	-0,23	-3,94	0,64
Wilga	-4,11	-0,93	-0,20	1,50
Żelechów	-0,51	-1,50	-7,39	-0,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dalsze wskaźniki demograficzne dla Miasta i Gminy Pilawa również są niekorzystne, na co wskazuje postępujący ubytek mieszkańców w przedziale wiekowym 25-34 lata. Wskazany przedział wiekowy nazywany jest „wiekiem kreatywnym”. Są to osoby, które zakończyły swoją edukację i rozpoczynają karierę zawodową ze świeżym i często innowacyjnym spojrzeniem na szereg aspektów. Dzięki temu młodzi dorośli są grupą implementującą zmiany zachodzące w gospodarce czy na rynku pracy. Jest to również wiek, w którym często osoby decydują się założyć rodzinę, co przekłada się na sytuację demograficzną społeczności lokalnej. W Mieście i Gminie Pilawa mieszkańcy w wieku 25-34 lata stanowią jedynie 11,46% ludności ogółem. Z kolei w 2018 roku ich udział wynosił 14,87%, co przełożyło się na dynamikę zachodzących zmian na poziomie 77%. Obserwowana dynamika jest znacznie niższa niż dla powiatu garwolińskiego (85%) i województwa mazowieckiego (90%). Niemniej jednak, we wszystkich wskazanych jednostkach obserwuje się ubytek mieszkańców wieku kreatywnym.

Ryc. 34 Przyrost naturalny, saldo migracji oraz liczba ludności w Mieście i Gminie Pilawa w latach 2012-2022 na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zjawisko to powiązane jest z obserwowanym w jednostce starzeniem się społeczeństwa. W 2018 roku ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 20,4% ogółu społeczeństwa Miasta i Gminy Pilawa. W 2022 roku odsetek ten wzrósł do 24,4%. Tym samym dynamika obserwowanych zmian wyniosła 120%, co stanowi wartość wyższą niż dla powiatu garwolińskiego (115%) i województwa mazowieckiego (108%). Wskazuje to na postępujące się starzenie społeczeństwa, które wzrasta szybciej w Pilawie niż w powiecie i województwie.

Tab. 20. Wskaźniki demograficzne dla Miasta i Gminy Pilawa w 2018 i 2022 roku na tle innych jednostek

JST	mieszkańcy w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem (%)			ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym (%)		
	2018	2022	dynamika	2018	2022	dynamika
woj. mazowieckie	14,53	13,13	90%	26,70	28,90	108%
powiat garwoliński	14,63	12,39	85%	22,60	26,10	115%
Pilawa	14,87	11,46	77%	20,40	24,40	120%

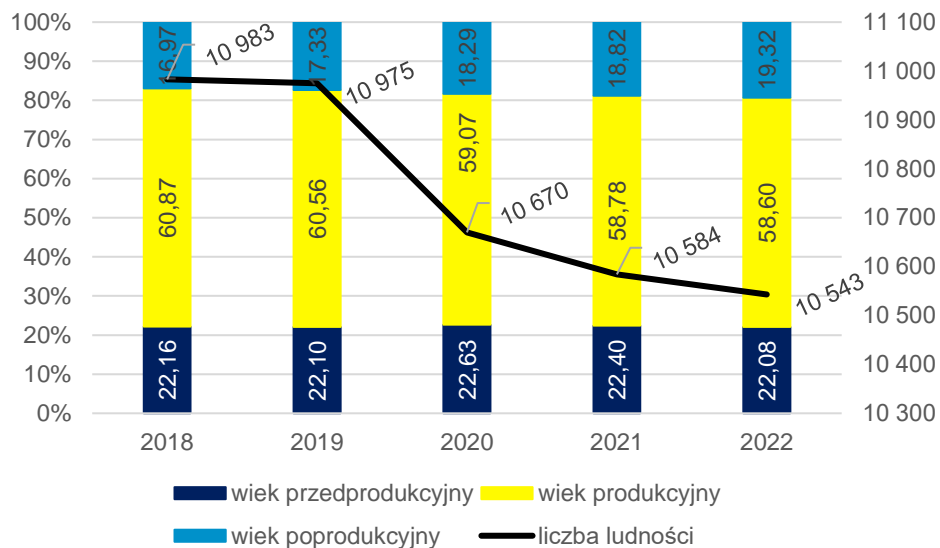
¹ ludność w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem

² ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poniższa rycina prezentuje zmiany strukturalne zachodzące wśród społeczeństwa Miasta i Gminy Pilawa w latach 2018-2022. Potwierdza ona omawiane zmiany, a zatem ubytek liczby ludności ogółem, wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców, a także spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym w ogóle społeczeństwa.

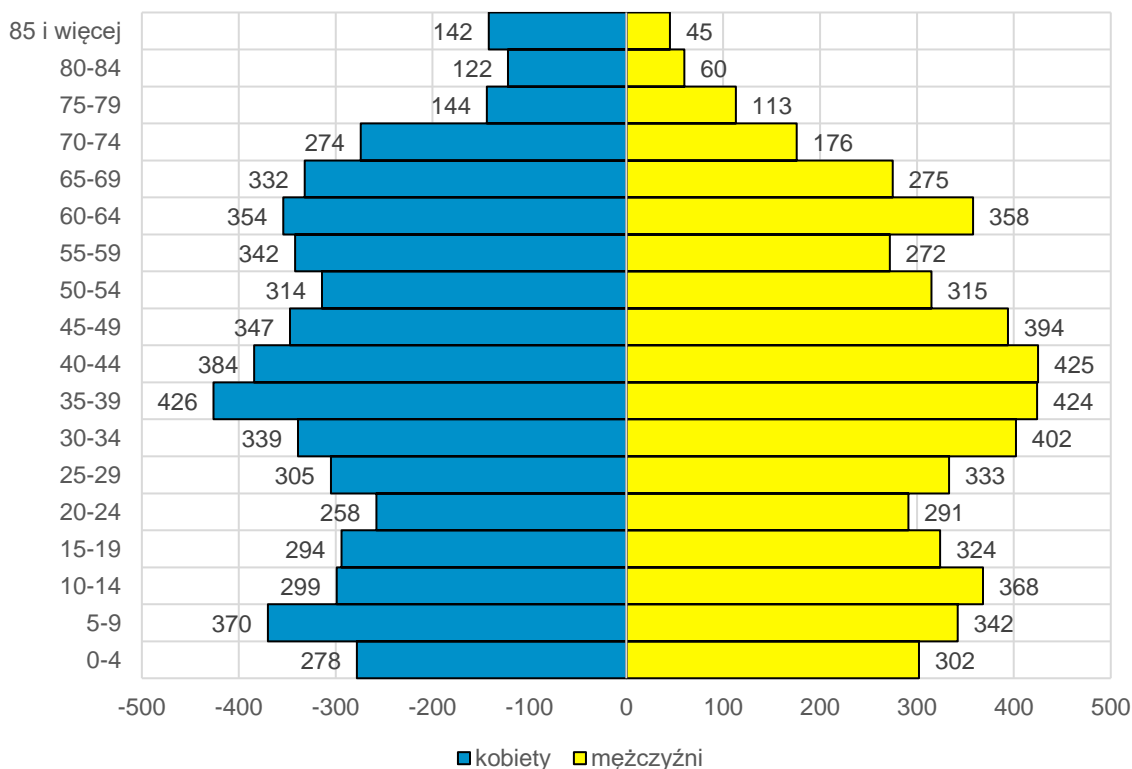
Ryc. 35. Struktura ludności w Mieście i Gminie Pilawa w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poza strukturą wieku społeczeństwa, istotna jest również struktura płci, która pozwala stwierdzić zbilansowanie społeczeństwa. Służy temu między innymi współczynnik feminizacji, określający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn. W Mieście i Gminie Pilawa utrzymuje się on na stabilnym poziomie 102 kobiet przypadających na 100 mężczyzn. Niemniej, należy podkreślić, iż jest on niższy na obszarach wiejskich (100), gdzie przyjmuje tendencję spadkową. Z kolei na obszarze miejskim przyjmuje on wartość 105. Rozkład płci w poszczególnych przedziałach wiekowych prezentuje poniższa rycina.

Ryc. 36 Piramida płci i wieku w Mieście i Gminie Pilawa w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W strukturze płci Miasta i Gminy Pilawa widoczna jest wyraźna przewaga liczby mężczyzn nad liczbą kobiet w przedziale od 15-19 lat do przedziału 30-34 lata. Współczynnik feminizacji w tym przedziale wiekowym wynosi zaledwie 87,9. Oznacza to, iż na 100 mężczyzn przypada niespełna 88 kobiet. Wnioskować można zatem, iż kolejnym obserwowanym problemem demograficznym jest odpływ młodych kobiet, w szczególności z obszarów wiejskich Pilawy. Utrzymująca się przewaga liczebna mężczyzn w tym przedziale wiekowym będzie determinowała dalszy spadek poziomu dzietności. Skutkiem emigracji młodych kobiet może być również postępująca emigracja młodych mężczyzn chcących założyć rodzinę. Zważając na przedział wiekowy, należy zauważyć iż odpływ ten obserwuje się wśród osób w wieku kreatywnym, co wpływa znacząco na obniżanie się poziomu kapitału społecznego w Mieście i Gminie Pilawa.

Biorąc pod uwagę zaobserwowane starzenie się społeczeństwa, zwiększający się udział osób w wieku poprodukcyjnym względem osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym, stosunkowo niski współczynnik feminizacji w przedziale wiekowym 15-34 lata oraz towarzyszące tym zjawiskom ujemne saldo migracji sytuację demograficzną w Mieście i Gminie Pilawa należy określić jako niekorzystną.

3.2. Kapitał społeczny

Żłobki i przedszkola

W Mieście i Gminie Pilawa począwszy od 2022 roku opiekę nad dziećmi do lat 3 zapewnia utworzony Żłobek Samorządowy w Pilawie. Placówka dysponuje 60 miejscami opieki dla najmłodszych, umożliwiając aktywizację zawodową młodych rodziców. Żłobek zlokalizowany jest przy ul. Wojska Polskiego 4 w Pilawie. Dzięki uzyskanemu przez Miasto i Gminę Pilawa dofinansowaniu na funkcjonowanie żłobka do końca 2023 roku rodzice ponosili jedynie opłatę za wyżywienie dziecka wynoszącą 13 zł/dzień. W związku z zakończeniem projektu, od stycznia 2024 roku opłata stała za pobyt dziecka w żłobku wynoszący maksymalnie 10 godzin dziennie będzie wynosiła 1 590 zł/miesięcznie dla mieszkańców Miasta i Gminy Pilawa.

Opieka nad dziećmi powyżej 3 roku życia sprawowana była w roku szkolnym 2022/2023 Przedszkole Samorządowe im. Misia Uszatka w Pilawie oraz trzy oddziały przedszkolne zlokalizowane przy szkołach podstawowych w Trąbkach, Puznówce i Goławiu. Szczegółowe informacje odnośnie placówek prezentuje poniższa tabela.

Tab. 21. Przedszkola na terenie Miasta i Gminy Pilawa

Lp.	Nazwa przedszkola/oddziału przedszkolnego	Liczba dzieci	Liczba grup	Średnia wielkość grupy	Godziny otwarcia
Przedszkola publiczne					
1.	Przedszkole Samorządowe im. Misia Uszatka w Pilawie	324	14	23	6.30-17.00
2.	Oddziały Przedszkolne przy PSP w Trąbkach	95	4	24	7.30-16.00
3.	Oddziały Przedszkolne przy PSP w Puznówce	68	3	23	7.30-16.00
4.	Oddziały Przedszkolne przy PSP w Goławiu	76	3	25	7.30-16.00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Pilawa.

W Mieście i Gminie Pilawa upowszechnienie opieki przedszkolnej jest na wysokim poziomie, wynoszącym 98% według danych za rok szkolny 2022/2023. Można zatem wnioskować, iż upowszechnienie opieki przedszkolnej jest na poziomie wskazującym brak potrzeby tworzenia nowych miejsc opieki. Można bowiem przypuszczać, iż dzieci dotychczas nieobjęte edukacją przedszkolną nie będą z niej korzystać zgodnie z wolą rodziców. Udział dzieci z terenu Miasta i Gminy Pilawa uczęszczających do przedszkoli na terenach innych gmin jest znikomy, wynosi bowiem na przestrzeni ostatnich 5 lat maksymalnie 9 dzieci. Również odsetek dzieci zamieszkujących na terenach innych gmin, a uczęszczających do przedszkoli na terenie Miasta i Gminy Pilawa jest niewielki. W roku szkolnym 2022/2023 odnotowano jedynie 12 takich dzieci. Warto również zwrócić uwagę na stale rosnący w analizowanym okresie miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka w placówce. W roku szkolnym 2022/2023 wyniósł on 995,41 zł. Od roku szkolnego 2020/2021 w Mieście i Gminie Pilawa nie są wypłacane dotacje na utrzymanie dziecka w przedszkolu niepublicznym. Liczba miejsc dostępnych dla dzieci w publicznym przedszkolu i oddziałach przedszkolnym pokrywa zapotrzebowanie na nie, z tego też względu zaprzestano dotowania utrzymania dzieci w przedszkolach niepublicznych.

Tab. 22. Funkcjonowanie placówek przedszkolnych w Mieście i Gminie Pilawa

		2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Udział dzieci objętych opieką przedszkolną	%	82%	87%	92%	95%	98%
Liczba dzieci z terenu gminy w przedszkolach na terenie innych gmin	os.	9	6	7	9	5
Liczba dzieci z terenu innych gmin w przedszkolach na terenie gminy	os.	13	15	12	16	12
Miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka w przedszkolu gminnym	zł	680,22	738,41	818,23	908,47	995,41
Wysokość miesięcznej dotacji na 1 dziecko w przedszkolu niepublicznym	zł	601,73	551,15	0,00	0,00	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Pilawa.

Szkoły

W Mieście i Gminie Pilawa w roku szkolnym 2022/2023 funkcjonowały 4 szkoły podstawowe zlokalizowane w Pilawie, Trąbkach, Puznówce i Goławiu. Zdecydowanie największą placówką jest szkoła w Pilawie, w której edukację pobiera 600 uczniów. Dzieci uczęszczają do szkoły w ramach 28 oddziałów. Średnia wielkość jednego oddziału wyniosła 21 osób. Kadra pedagogiczna placówki funkcjonuje w oparciu o 56 etatów nauczycielskich. Drugą co do wielkości placówką jest Szkoła Podstawowa im. J. Tuwima w Trąbkach, w której na co dzień uczy się 224 uczniów w ramach 12 oddziałów. Najmniejszą placówką jest z kolei szkoła w Puznówce, w której edukację pobiera 102 uczniów. Prowadzonych jest w niej 8 oddziałów, których średnia wielkość wynosi 13 osób. W żadnej z analizowanych placówek nie ma potrzeby prowadzenia systemu zmianowego nauki.

Tab. 23. Szkoły podstawowe na terenie Miasta i Gminy Pilawa

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia wielkość oddziału	Liczba etatów nauczycieli
1.	Publiczna szkoła Podstawowa im. H. Sienkiewicza w Pilawie	600	28	21	56
2.	Publiczna Szkoła Podstawowa im. J. Tuwima w Trąbkach	224	12	19	29,83
3.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Puznówce	102	8	13	16,94
4.	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Goławiu	150	8	19	19,26

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Pilawa.

Szkoły podstawowe zlokalizowane na terenie Miasta i Gminy Pilawa charakteryzują się zróżnicowanym wyposażeniem i stanem bazy dydaktycznej. We wszystkich placówkach zainstalowane są kamery monitoringu dbające o bezpieczeństwo uczniów i nauczycieli. Również wszystkie szkoły oferują swoim uczniom dostęp do komputerów, projektorów multimedialnych oraz opieki w świetlicy szkolnej (w zróżnicowanych godzinach). Z kolei w żadnej ze szkół nie są prowadzone klasy sportowe lub integracyjne. Najślabszą bazą dydaktyczną dysponuje mniejsza ze szkół – placówka w Goławiu. W szkole brakuje infrastruktury sportowej, parkingu przeznaczanego dla rodziców, a także gabinetu pielęgniarstwa czy stomatologicznego. Ogólny stan bazy dydaktycznej należy określić jako zadowalający, choć widoczne są potrzeby w zakresie remontów lub doposażenia głównie w zakresie bazy sportowej oraz gabinetów pielęgniarstwa i stomatologicznych w szkołach.

Tab. 24. Stan bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Miasta i Gminy Pilawa

Nazwa szkoły:	PSP Pilawa	PSP Trąbki	PSP Puznówka	PSP Goław
Liczba sal lekcyjnych (szt.)	35	20	10	13
Rodzaj i stan obiektów sportowych / sal gimnastycznych (np. sala gimnastyczna - dobry/do remontu)	hala sportowa - stan dobry sala gimnastyczna -do remontu, boisko wielofunkcyjne - do kapitalnego remontu	sala gimnastyczna - stan dobry, boisko wielofunkcyjne - stan dobry, siłownia zewnętrzna - stan dobry	sala sportowa - do remontu	- (użytkowana jest zastępcza sala gimnastyczna)

Pracownie językowe (tak/nie)	nie	tak	nie	nie
Klasy dwujęzyczne / sportowe / integracyjne (tak/nie)	nie/nie	nie/nie	nie/nie	nie/nie
Komputery do użytku uczniów (szt.)	42	33	18	44
Projektory multimedialne (szt.)	20	16	4	11
Kamery - monitoring szkolny (tak/nie)	tak	tak	tak	tak
Szafki dla każdego ucznia (tak/nie)	nie (szafki są dostępne dla uczniów kl. IV-VIII)	tak	nie	tak
Świetlice (tak/nie; godziny otwarcia)	tak (7.40-16.00)	tak (7.30-16.00)	tak (11.30-15.30)	tak (12.45-15-15)
Parkingi dla kadry / rodziców (tak/nie)	tak/tak	tak/tak	tak/tak	tak/nie
Gabinet pielęgniarstwa / stomatologiczny (tak/nie)	jeżeli tak to w jakim wymiarze (etat)	tak/tak	tak/nie	tak/nie
Wsparcie psychologa (tak/nie)		tak (1 etat)	tak (16/22 etatu)	tak (12/22 etatu)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Pilawa.

W Mieście i Gminie Pilawa przyznawane są również stypendia Burmistrza dla uczniów osiągających wyróżniające wyniki w nauce lub w zakresie działalności artystycznej. Stypendia stanowią wsparcie dalszego rozwoju zainteresowań szczególnie uzdolnionych uczniów, a także docenienie wkładu poczynionej przez nich pracy w osiągnięte rezultaty.

Ryc. 37 Liczba uczniów oraz kwota wydatkowa na stypendia w Mieście i Gminie Pilawa

	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
liczba uczniów otrzymujących stypendium (os.)	7	8	5	5	4
łącznie kwota przyznanego stypendium (zł)	3900	4400	2500	2500	2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Pilawa.

Oferowana jest również pomoc dla dzieci z trudnościami w nauce w postaci zajęć rewalidacyjnych, rewalidacyjno-wychowawczych, pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz indywidualizowania pracy z uczniem na lekcji. Miasto i Gmina Pilawa zakupuje również bilety miesięczne dla uczniów umożliwiające bezpłatne korzystanie z autobusowej komunikacji publicznej, dowożącej uczniów do szkoły podstawowej w Pilawie. Miesięcznie z zakupionych przez Miasto i Gminę Pilawa biletów korzysta ok. 50-60 dzieci. Czynnione działania wpływają na to, iż również wśród uczniów szkół podstawowych występuje niewielki odsetek dzieci zamieszkujących na terenie Miasta i Gminy Pilawa a uczęszczających do szkoły poza jej obszarem. W przeciągu 5 ostatnich lat szkolnych było to maksymalnie 6 osób. Również liczba uczniów uczęszczająca do szkół na terenie Miasta i Gminy Pilawa nie ulega większym zmianom, co obrazuje poniższa tabela.

Tab. 25. Liczba uczniów uczęszczająca do szkół na terenie Miasta i Gminy oraz poza nią

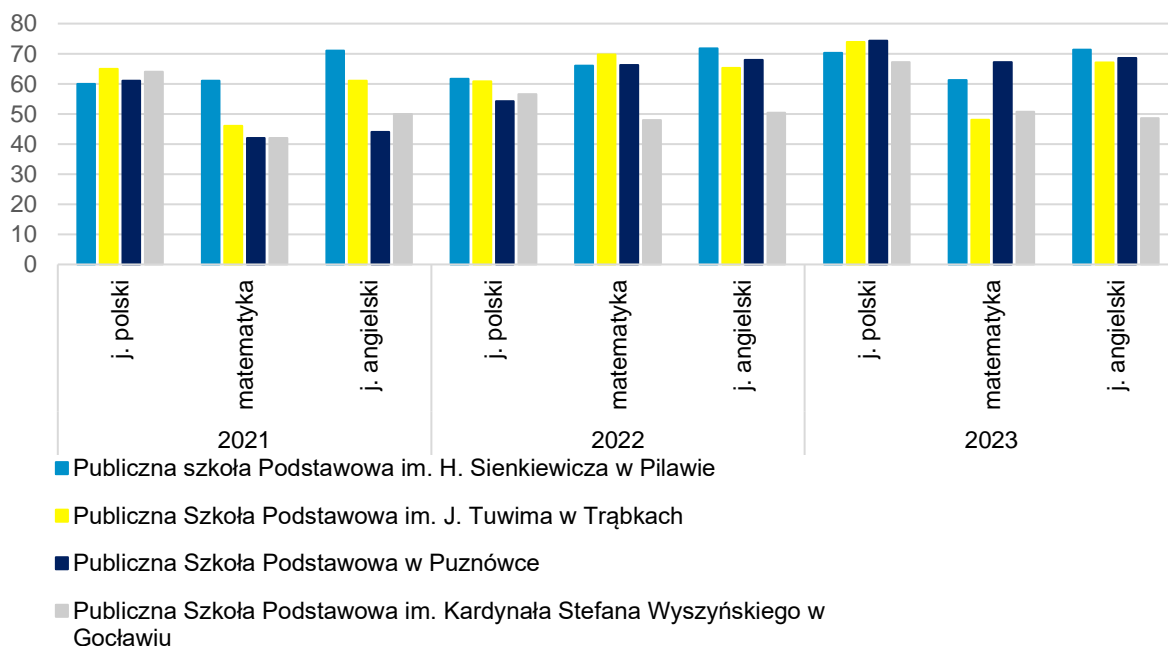
	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Łączna liczba uczniów uczęszczających do szkół na terenie gminy wraz z klasami "0"	1644	1580	1630	1636	1638
Liczba uczniów z terenu gminy, uczęszczających do szkół na terenie innych gmin	4	5	4	6	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Pilawa.

Obowiązujący w Polsce system edukacji zakłada wiele form zarówno wewnętrznej i jak zewnętrznej ewaluacji procesu nauczania na różnych etapach. Międzyokresowa weryfikacja posiadanej przez uczniów wiedzy odbywa się za pomocą przeprowadzanych w poszczególnych placówkach sprawdzianów czy kartkówek. Zewnętrzными formami ewaluacji, weryfikującymi spełnianie określonych systemowo wymogów edukacyjnych przez uczniów są egzaminy okresowe, przedmiotowe czy zawodowe. Kompetencją Miasta i Gminy Pilawa jest prowadzenie edukacji na poziomie szkół podstawowych, w związku z czym analizie zostały poddane wyniki egzaminów ósmoklasisty w latach 2021-2023 osiągnięte w poszczególnych placówkach na terenie Miasta i Gminy oraz ich uśredniony wynik w zestawieniu ze średnimi osiąganymi w powiecie i województwie.

Porównując średnie wyniki szkół zauważyć można, iż najlepiej wypadają placówki w Pilawie oraz Trąbkach. Z kolei najłabsze wyniki osiągają uczniowie najłabiej wyposażonej placówki, zlokalizowanej w Goławiu. Warto również zauważyć uwidaczniającą się różnicę w poziomie osiągniętych wyników z egzaminów z języka angielskiego między obszarem miejskim i wiejskim. Zdecydowanie lepsze wyniki w zakresie znajomości języka obcego notowane są na obszarze miejskim Miasta i Gminy. Niemniej, najbardziej problematycznym przedmiotem na poziomie szkół gminnych zdaje się być matematyka, gdzie notowane wyniki uzyskują największe rozbieżności zarówno w ujęciu międzyszkolnym jak i poszczególnych lat.

Ryc. 38 Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Mieście i Gminie Pilawa w latach 2021-2023

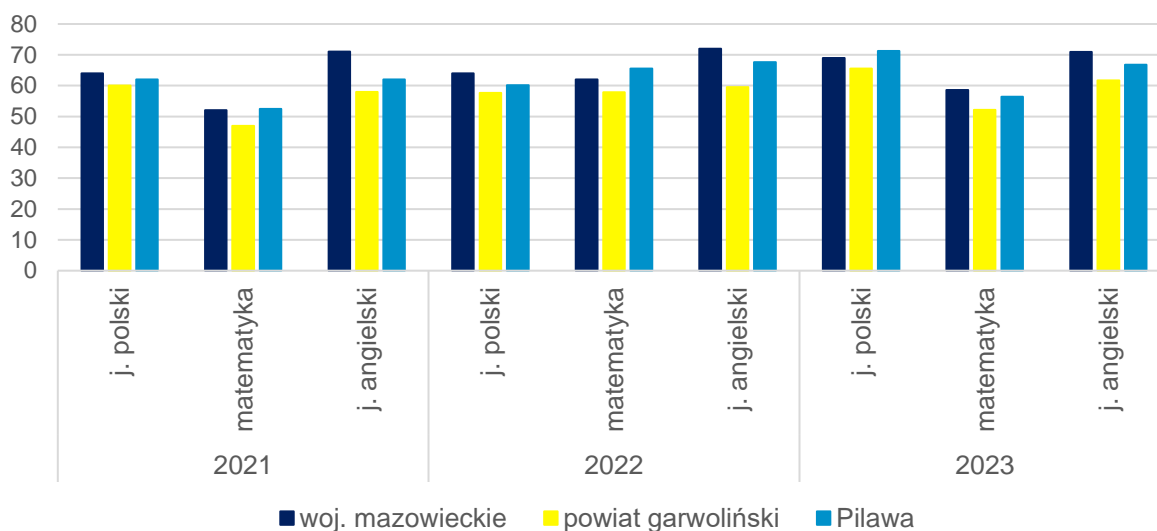

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE 2021-2023.

W porównaniu z powiatem garwolińskim Miasto i Gmina Pilawa notuje wyższe średnie wyniki egzaminów ósmoklasisty we wszystkich analizowanych latach, ze wszystkich uwzględnianych przedmiotów: języka polskiego, matematyki i języka angielskiego. Z kolei w zestawieniu ze średnimi dla województwa mazowieckiego, wyniki uzyskiwane przez uczniów pilawskich szkół są nieco niższe. Wyjątek stanowi średnia z egzaminu z języka polskiego przeprowadzonego w 2023 roku, gdzie Miasto i Gmina Pilawa uzyskała średnią wyższą od wojewódzkiej.

Ryc. 39. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Mieście i Gminie Pilawa w latach 2021-2023 na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE 2021-2023.

Poniższa tabela prezentuje z kolei dane dotyczące wydatkowania środków w dziale 801 Oświata i wychowanie w latach 2017-2022. Wydatki bieżące ponoszone na oświatę i wychowanie stale wzrastają, łącznie o blisko 5 mln zł w analizowanym okresie. Dynamika wzrostu kosztów jest niewspółmiernie wyższa od dynamiki wzrostu przyznawanej subwencji oświatowej. Determinuje to spadek poziomu pokrycia wydatków na oświatę z subwencji z 70% w 2017 r. do 50% w 2022 r. Tym samym koszty, które realnie musiała ponosić Miasto i Gmina Pilawa wzrosły z 4,6 mln zł w 2017 r. do aż 13,85 mln zł w 2022 r. Kwota wydatkowana z budżetu Miasta i Gminy w 2022 r. wynosi 295% kwoty wydanej w 2017 r. Od 2020 r. widoczny jest również wzrost wydatków majątkowych, związanych z czynionymi inwestycjami w zakresie bazy dydaktycznej.

Tab. 26. Wydatki w dziale oświata i wychowanie w Mieście i Gminie Pilawa w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
WYDATKI OGÓŁEM	15 724 180,82	16 389 288,21	17 935 251,01	20 454 225,72	25 854 722,40	27 766 481,15
Wydatki bieżące, w tym:	15 503 960,74	16 389 288,21	17 052 674,91	17 390 098,25	18 907 714,15	20 469 307,10
Wynagrodzenia i pochodne	12 042 038,65	12 566 453,33	13 543 275,02	14 159 784,32	15 201 383,65	16 989 250,47
Pozostałe wydatki bieżące	3 461 922,09	3 822 834,88	3 509 399,89	3 230 313,93	3 706 330,50	3 480 056,63
Wydatki majątkowe	220 220,08	0,00	882 576,10	3 064 127,47	6 947 008,25	7 297 174,05
SUBWENCJA OŚWIATOWA	11 038 185,00	11 775 780,00	12 263 863,00	11 973 686,00	12 618 169,00	13 915 610,00
Różnica między subwencją oświatową a wydatkami w dziale 801	4 685 995,82	4 613 508,21	5 671 388,01	8 480 539,72	13 236 553,40	13 850 871,15
Stopień pokrycia	70%	72%	68%	59%	49%	50%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Pilawa.

Kultura i sport

Głównym podmiotem realizującym zadania z zakresu kultury, rekreacji i sportu w Mieście i Gminie Pilawa jest Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury mieszczący się przy Alei Wyzwolenia 124 w Pilawie. MGOK jest czynny od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00-18.00. Do podstawowych zadań Ośrodka należy upowszechnianie kultury, sztuki i nauki, a także krzewienie i wspieranie lokalnej tożsamości i tradycji jako elementu kulturowego. Stała oferta składa się z zajęć dedykowanych zarówno dla młodszych jak i starszych mieszkańców, bowiem wśród nich wyróżnić można:

- warsztaty „Mały konstruktor” – zajęcia manualne z majsterkowania dedykowane dla dzieci w przedziale wiekowym 6-10 lat;
- zajęcia jogi;
- zajęcia karate;
- zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży;
- zajęcia baletowe i jazzowe dla dzieci;
- zajęcia z zumbi dla dorosłych;
- zajęcia z języka angielskiego;
- warsztaty plastyczne;
- warsztaty szydełkowania i robienia na drutach.

Ośrodek odpowiada również za organizację lub współorganizację szeregu imprez i wydarzeń o charakterze otwartym. Wśród nich wskazać można m.in. na: jarmark wielkanocny i bożonarodzeniowy, Miejsko-Gminny Dzień Dziecka w Pilawie, Dni Pilawy, dożynki gminne, czy Mikołajki. Organizowane są także wydarzenia o charakterze audiowizualnym, a wśród nich spektakle teatralne, wydarzenia muzyczne czy kino objazdowe. W ramach działalności MGOK prowadzone są również dwie orkiestry dęte: w Pilawie oraz w Trąbkach. Przy MOGK funkcjonuje także kręgielnia, która pozostaje otwarta dla mieszkańców również w weekendy.

Ważnym ośrodkiem rozwoju i promocji kultury jest też Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Pilawie wraz z filią w Trąbkach. Poza promocją czytelnictwa, biblioteki pozostają zaangażowane w animowanie życia publicznego poprzez licznie organizowane konkursy czytelnicze, fotograficzne, prelekcje, spotkania i dyskusje.

Rozwój kultury fizycznej oraz aktywności sportowej zarówno wśród dzieci i młodzieży jak i osób dorosłych odbywa się w oparciu o infrastrukturę dostępną w Hali Sportowej w Pilawie. Do dyspozycji mieszkańców pozostaje: hala sportowa, sala korekcyjna, siłownia oraz sauna. Wśród oferowanych zajęć sportowych należy wymienić: trening funkcjonalny, crossfit, krav-magę, mażoretki oraz zajęcia taneczne. Prowadzona jest również sekcja piłki siatkowej dla dziewcząt oraz rozgrywki Pilawskiej Ligi Piątek. Są to rozgrywki piłki nożnej halowej, dedykowane pięcioosobowym zespołom. Do bieżących rozgrywek zgłoszonych zostało 10 zespołów, które rozgrywają swoje mecze według ustalonego harmonogramu.

Bezpieczeństwo publiczne

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 14 Ustawy o samorządzie gminnym, utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrona przeciwpożarowa i przeciwpowodziowa należy do zadań własnych gminy.

W Pilawie przy ulicy Letniskowej 3 zlokalizowany jest Posterunek Policji, gdzie służbę pełni trzech funkcjonariuszy dbających na co dzień o bezpieczeństwo i porządek publiczny. Posterunek nie jest czynny całodobowo, a godziny służby są dostosowane do potrzeb zapewnienia bezpieczeństwa na terenie Miasta i Gminy Pilawa.

Ponadto, na terenie Miasta i Gminy Pilawa działają dwie jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, które są ujęte w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym (KSRG). Wpis do systemu oznacza, iż wskazane jednostki OSP odpowiadają na zgłoszenia nie tylko z terenu Pilawy, ale całego powiatu garwońskiego. Jednostki ujęte w systemie znajdują się w Pilawie oraz Gocławiu. Na terenie Miasta i Gminy

działają również trzy jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej nie ujęte w systemie, co oznacza iż odpowiadają one na wezwania tylko z obszaru Pilawy.

Poza działaniami ratowniczymi jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej pełnią również ważną rolę w życiu publicznym Miasta i Gminy poprzez swoje aktywne uczestnictwo w najważniejszych wydarzeniach kulturalnych organizowanych na jej terenie, a także działania szkoleniowe związane m.in. z udzielaniem pierwszej pomocy czy właściwym zachowaniem w przypadku wystąpienia zagrożenia pożarowego.

Tab. 27. Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej na terenie Miasta i Gminy Pilawa

Nazwa jednostki	Lokalizacja	Ujęcie w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym (tak/nie)	Wydarzenia gminne współorganizowane przez jednostkę
Ochotnicza Straż Pożarna w Pilawie	Al.. Wyzwolenia 124, 08-440 PilawaTak	Tak	Dzień Strażaka, Dożynki gminne, Dni Pilawy, Dzień Dziecka, Dzień Rodziny
Ochotnicza Straż Pożarna w Lipówkach	Lipówki, ul. Główna 71, 08-440 Pilawa	Nie	Dzień Strażaka, Dożynki gminne, Dni Pilawy, Dzień Dziecka, Dzień Rodziny
Ochotnicza Straż Pożarna w Wygodzie	Wygodą 76, 08-440 Pilawa	Nie	Dzień Strażaka, Dożynki gminne, Dni Pilawy, Dzień Dziecka, Dzień Rodziny
Ochotnicza Straż Pożarna w Puznówce	Puznówka 87, 08-440 Pilawa	Nie	Dzień Strażaka, Dożynki gminne, Dni Pilawy, Dzień Dziecka, Dzień Rodziny
Ochotnicza Straż Pożarna w Goclawiu	Goclaw, ul. 3 Maja 82, 08-440 Pilawa	Tak	Dzień Strażaka, Dożynki gminne, Dni Pilawy, Dzień Dziecka, Dzień Rodziny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Pilawa.

Otoczenie zewnętrzne i wewnętrzne Gminy

Na terenie Miasta i Gminy Pilawa działalność prowadzą nieliczne organizacje pozarządowe. Jest to sytuacja niekorzystna, gdyż hamuje rozwój postaw obywatelskich i świadczy o niskim poziomie zaangażowania społecznego w życie i rozwój Miasta i Gminy.

Wśród organizacji pozarządowych zarejestrowanych w KRS wymienić można:

- stowarzyszenie „Akademia Łucznicza”;
- stowarzyszenie Harcerstwa Katolickiego „Zawisza”, Federacja Skautingu Europejskiego, hufiec garwolińsko-pilawski;
- towarzystwo „Przywrócić dzieciństwo” im. Kazimierza Lisieckiego „Dziadka” koło terenowe „Pilawa”;
- fundacja Wspierania Działań Biznesu na Rzecz Kultury Business to Culture;
- stowarzyszenie Wartości.

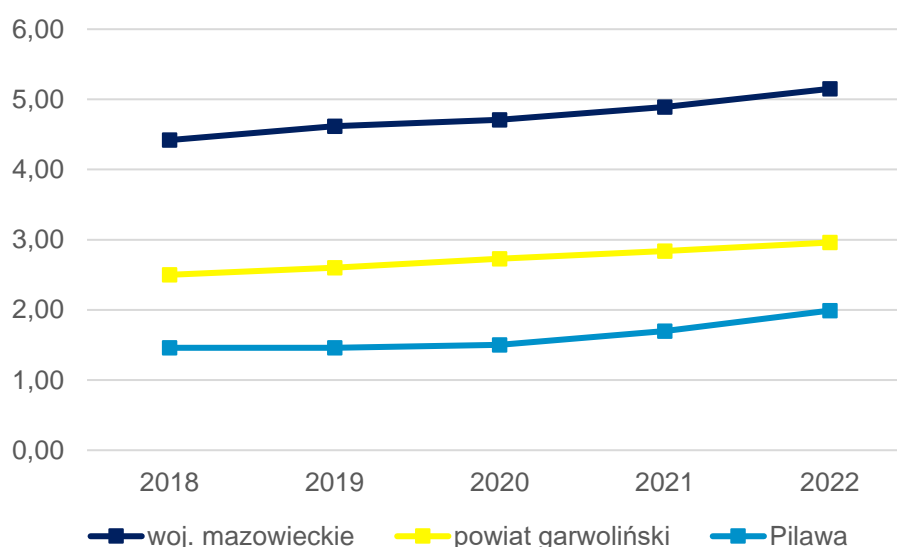
Ponadto na terenie Miasta i Gminy zarejestrowane są stowarzyszenia kultury fizycznej, wśród których wymienić można:

- Uczniowski Klub Sportowy przy PSP w Trąbkach;

- Uczniowski Klub Sportowy ISKRA-Piława przy PSP w Pilawie;
- Klub Sportowy „Olimpia Puznówka”;
- Klub Sportowy „Hutnik” Huta Czechy w Trąbkach;
- Klub Sportowy „Wygoda” w Wygodzie;
- Ludowy Klub Sportowy „Burza” w Pilawie;
- Klub Sportowy „Puznówka 1996”.

Poniższy wykres przedstawia wskaźnik dotyczący liczby działających na terenie Miasta i Gminy fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. Wartość wskaźnika w Mieście i Gminie Pilawa została poddana analizie w latach 2018-2022 i zestawiona ze średnią dla powiatu garwolińskiego oraz województwa mazowieckiego. We wszystkich analizowanych jednostkach wskaźnik wykazuje tendencję wzrostową, jednak w Pilawie jest on zdecydowanie niższy niż w powiecie czy województwie. Jak uprzednio wskazano, świadczy to o niskim zaangażowaniu społecznym oraz braku aktywnej postawy obywatelskiej wśród mieszkańców Miasta i Gminy. Należy również podkreślić, iż o ile różnice odnotowane między średnią dla powiatu a Miastem i Gminą są niewielkie, to średnia w województwie mazowieckim jest znacząco od nich wyższa. Problemy obserwowane w Pilawie będą zatem zbieżne z tymi obserwowanymi w powiecie, a ich rozwiązania można szukać w ramach współpracy międzygminnej czy powiatowej.

Ryc. 40. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców w Mieście i Gminie Pilawa na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ponadto Miasto i Gmina Pilawa jest członkiem Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania – Forum Powiatu Garwolińskiego, w którego skład wchodzi obecnie 190 członków. Obszarowo LGD obejmuje swoim zasięgiem gminy i miasta wchodzące w skład powiatu garwolińskiego. Wśród podstawowych celów stowarzyszenia zostały wyszczególnione działania związane z: poprawą jakości życia mieszkańców obszaru Lokalnej Grupy Działania – Forum Powiatu Garwolińskiego oraz rozwój innowacyjnej przedsiębiorczości wykorzystującej lokalne zasoby. W ramach współdziałania trzech lokalnych grup działania: LGD Natura i Kultura, LGD Ziemi Mińskiej oraz LGD Forum Powiatu Garwolińskiego powstał Lokalny Atrakcyjny Szlak (LAS). LAS służy większej integracji działań zrzeszonych LGD oraz promocji obszaru objętego ich zasięgiem. Jest platformą wymiany informacji, wiedzy i pomysłów, które poprzez współdziałanie mają wpływać pozytywnie na rozwój społeczno-gospodarczy regionu, a także jakość życia jego mieszkańców.

3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Opieka zdrowotna dla mieszkańców z terenu Miasta i Gminy Pilawa zapewniana jest przez Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Pilawie oraz jego filię w Trąbkach. Wśród poradni obecnych w Pilawie oraz podstawowych usług znajdują się:

- Poradnia lekarza POZ;
- Poradnia ginekologiczno-położnicza;
- Poradnia pielęgniarki środowiskowo-rodzinnej;
- Poradnia położnej środowiskowo-rodzinnej;
- Gabinet medycyny szkolnej;
- Poradnia promocji zdrowia;
- Przewóz chorych.

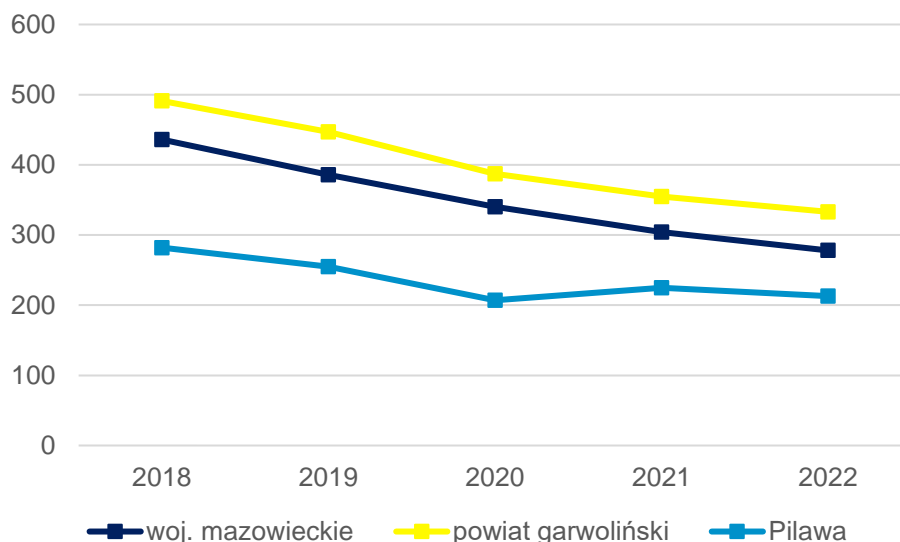
Najbliższa stacja pogotowia ratunkowego oraz szpital zlokalizowane są w Garwolinie, oddalonym od Miasta i Gminy Pilawa o ok. 15 km.

Głównym podmiotem świadczącym usługi społeczne w Mieście i Gminie Pilawa jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Podstawowym celem pomocy społecznej jest wsparcie osób i rodzin, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, a także zapobieganie takim sytuacjom. Do głównych zadań MGOPS należą: wsparcie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka, jak również zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań mających na celu usamodzielnienie osób i rodzin oraz ich integrację ze społecznością lokalną. Celem osiągnięcia wyznaczonych celów MGOPS udziela pomocy: finansowej oraz niefinansowej w postaci usług, wsparcia rzeczowego i poradnictwa oraz pracy socjalnej.

W Pilawie została również powołana Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, której członkowie pełnią dyżury w punkcie konsultacyjnym zlokalizowanym przy ul. Letniskowej 4 w Pilawie. W punkcie dostępna jest również nieodpłatna pomoc psychologiczna. W ramach działalności punktu podejmowane są działania związane z: rozpoznaniem problemów towarzyszących osobie zgłoszonej, motywowaniem osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia psychoterapii, udzielaniem wsparcia osobom po zakończonej terapii odwykowej w utrzymaniu trzeźwości, rozpoznawaniem zjawisk przemocy i udzielaniem konsultacji jej ofiarom, motywowanie osób przemocowych do podejmowania terapii.

Poniższy wykres przedstawia liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej MGOPS w Pilawie w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w latach 2018-2022. We wszystkich analizowanych jednostkach widoczny jest spadek liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. W Pilawie, po niewielkim wzroście odnotowanym w 2021 r. również ponownie zaobserwowano spadek liczby klientów pomocy społecznej. Niemniej należy podkreślić, iż w Mieście i Gminie Pilawa liczba beneficjentów pomocy społecznej jest niższa niż w powiecie czy województwie. Świadczy to o generalnej dobrej sytuacji społecznej panującej w jednostce.

Ryc. 41. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Mieście i Gminie Pilawa w latach 2018-2022 na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Mieście i Gminie Pilawa funkcjonuje Klub Senior+, który oferuje seniorom zagospodarowanie czasu wolnego, możliwość rozwoju pasji i zainteresowań, a także zajęcia edukacyjne. Stanowi on również forum integracji i pobudzania aktywności społecznej wśród seniorów. Wyrazem tego są m.in.: organizowane Pilawskie Dni Seniora. Wówczas osoby po 60 r.ż. pozostające nieaktywne zawodowo mają możliwość wzięcia udziału w warsztatach i spotkaniach poświęconych profilaktyce i zdrowemu stylowi życia, w tym odpowiedniej diecie.

Załącznik 2: Wzór ankiet

ANKIETA

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033

Szanowni Państwo,
W związku z przygotowaniem Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa na lata 2024-2033,
zwracamy się z prośbą o wypełnienie ankiety.
Ankieta jest anonimowa.

Metryczka

Zamieszkanie:

- jestem mieszkańcem gminy
- nie jestem mieszkańcem gminy

Płeć:

- kobieta
- mężczyzna

Wiek:

- poniżej 18 lat
- 18-25 lat
- 26-35 lat
- 36-45 lat
- 46-55 lat
- 56-65 lat
- powyżej 65 lat

Zatrudnienie:

- uczeń/student
- rolnik
- przedsiębiorca
- osoba pracująca
- osoba bezrobotna
- emeryt / rencista
- inne (jakie?) .....

Część I

Proszę o wpisanie znaku X w odpowiednie pola poniższej tabeli. W przyjętej skali 1 oznacza najniższą, natomiast 5 najwyższą ocenę.

Społeczeństwo						
Jak oceniasz:	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Aktywność mieszkańców na rzecz gminy?						
Skuteczność działania pomocy społecznej?						
Dostęp do podstawowej opieki medycznej?						
Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej?						
Dostęp do żłobków / klubów malucha?						
Jakość opieki żłobkowej na terenie gminy?						
Jakość infrastruktury żłobkowej na terenie gminy?						
Wsparcie osób starszych oferowane przez gminę (DPS, Klub Seniora)?						
Zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy?						
Bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy?						
Funkcjonalność budynków administracji publicznej?						
Gospodarka						
Jak oceniasz:	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Atrakcyjność inwestycyjną obszaru gminy?						
Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie gminy?						
Warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej na terenie gminy?						
Funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie gminy?						
Połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami?						
Dostępność usług na terenie gminy?						
Perspektywy rozwoju działalności rolniczej w gminie?						
Konkurencyjność gminy jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji?						
Konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym?						

Środowisko i przestrzeń						
<i>Jak oceniasz:</i>	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Estetykę swojej gminy?						
Jakość powietrza w gminie?						
Ofertę gminy w działaniach wspierających ochronę środowiska?						
Czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających?						
Infrastrukturę melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty, itp.)?						
Czystość terenów zieleni (lasów, parków)?						
Świadomość ekologiczną mieszkańców?						
System odbioru odpadów na terenie gminy?						
Efektywność zagospodarowania przestrzeni w gminie (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)?						
Walory środowiska przyrodniczego w gminie?						
Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy?						
Infrastruktura techniczna						
<i>Jak oceniasz:</i>	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Stan dróg w gminie?						
Małą infrastrukturę drogową (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.)?						
Bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych?						
Jakość sieci wodociągowej?						
Jakość sieci kanalizacyjnej?						
Jakość sieci gazowej?						
Dostęp do Internetu w gminie?						
Turystyka i rekreacja						
<i>Jak oceniasz:</i>	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Atrakcyjność turystyczną gminy?						
Poziom bazy sportowo-rekreacyjnej w gminie?						
Poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej?						
Poziom bazy gastronomicznej?						
Wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych?						
System ścieżek rowerowych?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dzieci?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla młodzieży?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dorosłych?						

Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla seniorów?						
Działania promocyjne gminy, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów?						
Edukacja i kultura						
<i>Jak oceniasz:</i>	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Dostęp do edukacji przedszkolnej?						
Jakość edukacji przedszkolnej w gminie?						
Jakość infrastruktury przedszkolnej na terenie gminy?						
Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych?						
Jakość edukacji w szkołach podstawowych w mieście?						
Jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, inne)?						
Dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym dojazd)?						
Jakość edukacji w szkołach ponadpodstawowych w gminie?						
Wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach na terenie gminy?						
Wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach na terenie gminy?						
Dodatkową ofertę (kółka zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia itp.) w szkołach na terenie gminy?						
Organizację dowozu dzieci do szkół?						
Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w gminie?						
Dostęp do obiektów kulturalnych w gminie? (godziny i dni otwarcia, itp.)?						
Działalność domu kultury i biblioteki?						
Działalność świetlic wiejskich?						

Część II:

1. Proszę o zaznaczenie 5 aspektów, które są najistotniejsze do poprawy w Mieście i Gminie Pilawa w ciągu najbliższych lat:

- poprawa infrastruktury drogowej (chodników, dróg)
- zapewnienie transportu zbiorowego
- rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych
- rozbudowa oświetlenia ulicznego
- rozwój infrastruktury sportowej
- budowa i modernizacja sieci wodociągowej
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków
- rozwój sieci gazowej
- rozwój przedsiębiorczości/ ułatwienie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej

- poprawa poziomu czystości wód powierzchniowych i podziemnych
- poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami na terenie miasta
- zwiększenie dostępu do Internetu
- wsparcie dla budowy instalacji pozyskujących energię odnawialną ze słońca, wiatru, biomasy
- stworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3
- stworzenie miejsc opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi
- poprawa dostępu do usług medycznych
- zmniejszenie bezrobocia
- promocja miasta
- inwestycje w rozwój turystyki
- podniesienie poziomu nauczania w szkołach podstawowych
- zwiększenie dostępności przedszkoli
- zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży
- poprawa bezpieczeństwa publicznego
- rozwój kultury
- aktywizacja osób starszych
- inne (*jakie?*)

Część III:

1. Co Pani/Pana zdaniem powinno być wizytówką Miasta i Gminy Pilawa?

.....

.....

.....

.....

Dziękujemy Państwu za udział w zbieraniu danych, Państwa opinia i uwagi pomogą zaplanować działania, niezbędne do rozwoju naszej Gminy!

Załącznik 3: Tabela ewaluacyjna

CEL STRATEGICZNY I: MIASTO I GMINA PILAWA NA TORACH PROEKOLOGICZNEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, DOSTĘPNA KOMUNIKACYJNIE I SPÓJNA PRZESTRZENNIE

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
1.1. Zapewnienie racjonalnej gospodarki wodnej poprzez rozbudowę i modernizację sieci wodno-kanalizacyjnej, rozwój systemów melioracji oraz retencjonowania wody	Budowa sieci kanalizacyjnej w Puznówce				
	Rozbudowa oraz remont sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Miasta i Gminy				
	Budowa oczyszczalni ścieków w Goławiu				
	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Pilawie i Trąbkach				
	Modernizacja stacji uzdatniania wody w Lipówkach i Niesadnej				
	Odnowa i rozbudowa systemów melioracyjnych, w tym drenażu, rowów i pomp wodnych				
	Wprowadzenie technik zrównoważonego drenażu, pozwalających na ochronę gruntów przed nadmiernym osuszaniem				
	Wprowadzenie rozwiązań z zakresu małej retencji na terenie Miasta Pilawa, w tym zbiorników na wodę deszczową przy budynkach użyteczności publicznej				
	Wsparcie mieszkańców w zakresie budowy systemów służących retencji wody				
1.2. Rozwijanie dostępności komunikacyjnej Miasta i Gminy, w tym poprzez rozwój transportu zbiorowego	Poprawa stanu technicznego i rozwój infrastruktury drogowej, chodników i dróg pieszo-rowerowych				
	Współpraca z województwem mazowieckim w zakresie poprawy jakości drogi nr 805 i budowy tunelu pod linią kolejową oraz obwodnicy Miasta Pilawa				
	Zwiększenie bezpieczeństwa w obrębie przejść dla pieszych poprzez ich odpowiednie oznakowanie, doświetlenie oraz montaż barierek w miejscach szczególnie niebezpiecznych				
	Współpraca z operatorami komunikacji kolejowej w zakresie integra-				

	cji systemów komunikacji zbiorowej				
	Rozwój gminnych przewozów autobusowych				
	Rozwój zintegrowanego systemu informacji pasażerskiej, uwzględniającego rzeczywistą lokalizację pojazdów				
1.3. Nowoczesna i rozbudowana infrastruktura techniczna i sieciowa	Współpraca z gestorami w zakresie rozwoju sieci gazowej i sieci Internetu szerokopasmowego				
	Rozwój sieci bezpłatnych punktów bezprzewodowego dostępu do Internetu				
	Rozbudowa sieci monitoringu miejsko-gminnego obejmującego obiekty użyteczności publicznej i punkty strategiczne				
	Montaż czujników jakości powietrza w punktach strategicznych na terenie Miasta i Gminy				
1.4. Zrównoważony rozwój w oparciu o energię pozyskiwaną ze źródeł odnawialnych, ochronę przyrody oraz prawidłową gospodarkę odpadami	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej wraz z wymianą źródeł ciepła na bardziej ekologiczne, w tym instalacje OZE				
	Lokalizacja instalacji pozyskujących energię odnawialną – przede wszystkim paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej, obiektach oraz gruntach gminnych				
	Promocja wdrażania rozwiązań proekologicznych wśród przedsiębiorców z terenu Miasta i Gminy				
	Modernizacja i rozbudowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, w tym wyposażenie w niezbędny sprzęt do transportu, przemieszczania i naprawy sprzętów				
	Usprawnienie systemu gospodarki odpadami komunalnymi w oparciu o wypracowane i wdrożone standardy				
	Podnoszenie świadomości ekologicznej poprzez edukację mieszkańców w każdej grupie wiekowej (warsztaty, dystrybucja plakatów, ulotek, organizacja konkursów ekologicznych itp.)				

CEL STRATEGICZNY II: MIASTO I GMINA PILAWA: WZMACNIAJĄCA KONKURENCYJNOŚĆ I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – PROWADZĄCA AKTYWNY MARKETING TERYTORIALNY

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
2.1. Wzmacnianie konkurencyjności i stwarzanie warunków do rozwoju przedsiębiorczości	Utworzenie strefy inwestycyjnej, w tym wyodrębnienie oraz uzbrojenie działek w ciągu drogi ekspresowej S17				
	Stworzenie instrumentów służących podnoszeniu kwalifikacji, nabywaniu nowych kompetencji i zdobywania doświadczenia zawodowego mieszkańców, w szczególności osób młodych				
	Zawiązanie współpracy między przedsiębiorcami a władzami samorządowymi w zakresie budowania społecznej odpowiedzialności biznesu				
	Aktywne dążenie do pobudzania przedsiębiorczości, w tym poprzez stworzenie i implementację systemu zachęt podatkowych i finansowych dla nowych przedsiębiorców				
2.2. Prowadzenie aktywnych działań marketingowych zmierzających do promocji zamieszkania i inwestowania na terenie Miasta i Gminy oraz ochrony dziedzictwa lokalnego	Stworzenie cyfrowego katalogu funkcjonujących na terenie Miasta i Gminy przedsiębiorstw				
	Stworzenie cyfrowego katalogu dostępnych działek inwestycyjnych, wraz z promocją oferty				
	Promocja nowych inwestycji powstających na terenie Miasta i Gminy Pilawa – mieszkaniowych, usługowych i gospodarczych				
	Promocja bieżącej oferty rekreacyjnej, kulturalnej, społecznej, edukacyjnej i sportowej dostępnej dla mieszkańców				
	Tworzenie nowych i promocja istniejących tras pieszych i rowerowych w oparciu o gminne zabytki, miejsca pamięci, miejsca unikalne przyrodniczo i krajobrazowo wraz z wyposażeniem w infrastrukturę szlaku turystycznego (m.in.: miejsca obsługi rowerzysty, ławy i stoły biesiadne, kosze na odpady, tablice informacyjne)				
	Wsparcie i współpraca z organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami (m.in. Łuczniczka, harcerze) w zakresie ochrony dziedzictwa lokalnego i tworzenia wspólnej oferty rekreacyjno-kulturalnej dla mieszkańców				
	Promocja oferty produktów lokalnych i dziedzictwa lokalnego				

CEL STRATEGICZNY III: MIASTO I GMINA PILAWA BEZPIECZNYM MIEJSCEM DO ŻYCIA Z BOGATĄ OFERTĄ USŁUG SPOŁECZNYCH I KULTURALNYCH

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
3.1. Rozwój oferty i poprawa dostępności wysokiej jakości usług społecznych	Utworzenie Centrum Usług Społecznych				
	Rozwój usług specjalistycznych, w tym w zakresie rehabilitacji, opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej, teleopieki (z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, m.in. opasek monitorujących czynności życiowe osób zależnych)				
	Rozwój działalności Klubu Senior+, w tym o aspekt integracji międzypokoleniowej				
	Stworzenie i realizacja programu profilaktyki prozdrowotnej we współpracy z podmiotami świadczącymi opiekę medyczną				
	Dalszy rozwój e-usług oraz usprawnianie kanałów informacyjnych, w tym implementacja rozwiązań do kolejnych usług społecznych z zachowaniem zasad bezpieczeństwa cyfrowego i ochrony danych osobowych				
	Prowadzenie działań rewitalizacyjnych ukierunkowanych na wyprowadzenie ze stanu kryzysowego społeczności lokalnej obszaru rewitalizacji				
3.2. Integracja społeczna oraz rozwój kapitału ludzkiego	Wsparcie procesu uczenia się przez całe życie, doskonalenia umiejętności i podnoszenia kwalifikacji zawodowych poprzez organizację szkoleń, warsztatów i kursów				
	Wsparcie uczniów szczególnie uzdolnionych oraz z trudnościami w nauce				
	Zapewnienie szerokiej oferty bezpłatnych zajęć dodatkowych i wyrównawczych dla uczniów				
	Doposażenie obiektów żłobkowych, przedszkolnych i szkolnych				
	Rozwój kompetencji pedagogów, opiekunów i kadry nauczycielskiej				
	Rozwój kompetencji cyfrowych wśród mieszkańców Miasta i Gminy, przeciwdziałających wykluczeniu cyfrowemu				
	Kształtowanie warunków sprzyjających aktywnej integracji społecznej				
	Wspieranie inicjatyw oddolnych, w tym w ramach realizowanego programu współpracy Miasta i Gminy z organizacjami pozarządowymi				
3.3. Zróżnic-	Budowa Domu Kultury w Trąbkach				

wana oferta kulturalna, rekreacyjna i sportowa	Budowa pumtrack'u w Pilawie				
	Modernizacja stadionu miejskiego w Pilawie, wraz z budową basenów letnich				
	Modernizacja ścieżki ekologicznej w Trąbkach				
	Modernizacja, rozbudowa i bieżąca konserwacja obiektów sportowo-rekreacyjnych, w tym placów zabaw dla dzieci				
	Digitalizacja i cyfryzacja usług kulturalnych i bibliotecznych				
	Zwiększenie dostępu i różnorodności zajęć sportowych w zakresie dyscyplin, m.in. we współpracy z organizacjami pozarządowymi				
	Rozwój oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej skierowanej do wszystkich grup wiekowych: dzieci, młodzieży, osób dorosłych i seniorów				
	Utworzenie systemu wsparcia (organizacyjnego i finansowego) dla działalności świetlic wiejskich				